

**MAGYAR
NYELVÉSZ**

A
TÓTAJKÚ IFJUSÁG
SZÁMÁRA

KÖZREBOCSÁTTATOTT
MELCZER LAJOS
ÁLTAL.

Wca's Examenen we we
No Kole organen we we
Le Rewuy, daren d'at
Ornith. Tannuc.

18 Jun.

1878

Prostonárodníj
Slovenško-Maďarská
M U U U N I C A,

ku

snadnému prospěchu t pospolittejsich začátečníků
zvlášt

S k o l s k é M l á d e ž e
w Uhřich

wydaná a sepsaná

strze

Ludwika Melcera,
Národní Školy Cw. U. B. B. Darmotské Profesora.

w Pessci,

Lisslem. Trattner-Károlyiho. 1837.

NÉPSZERŰLEG TANÍTÓ
MAGYAR NYELVÉSZ,

MELLYET

A' TÓTAJKÚ IFJÚSÁG'
ELEMI 'S SIKERES OKTATTATÁSA VÉGETT

KÖZREBOCSÁTOTT

MELCZER LAJOS,
A' B.GYARMATI EVANG. NEMZETI OSKOLÁNAK
RENDSZERINTI PROFESSORA.

PESTEN,
TRATTNER-KÁROLYI NYOMTATÁSA. 1837.

REVIZIA

Revizie
1950

Slovenská pedagogická knižnica
Lilava

Sign. Muz 132

Prir. čís. 109581-

H 451:7 (1)(07)

**ÉDES
HAZÁJÁNAK**

FIÚI ÁLDOZATKÉPEN

**A' LEGMÉLYEBB TISZTELET
MELLETT**

SZIVES SZERETETTEL

AJÁNlja

A' SZERZŐ.

Édes Hazám!

Valamint a' hű gyermek szeretett Anyyához bizodalmas lépésekkel közelit, midőn saját kis kertjében néhány virágot leszakítván, azokat neki e' rebegeással átnyujtani akarja: „Fogadd szivesen szives ajándékomat, Édes Anyám! mellyel nem gazdagítani jövök Téged', hanem csak tiszta szerelmem' 's hű ragaszkodásom' jeléül Néked kedveskedni kívánok“; — úgy bátorkodom én is *Dicső Színed* elébe járulni *Kedves Hazám!* e' csekély munkácskámot tartva kezemben, mellyet fiúi áldozat-képen *Magas Oltárod-ra* tenni óhajtok. — Meg ne ved, *Jó Anyám!* e' kis adománykámot, mellyet a' végett *Tisztelt Színed* elébe bocsátani bátorkodom, hogy *Országoló Nyelved'* édes hangjait némileg megizlettessen azon *számos Csecsemőiddel* is, kiket eddig sorsuk *tótajkú dajkára* bizott, 's kik, ha felserdülnek, sem *Ápoló Törvényeid'*, sem *oktató Intéseiteid'* sem általában *igazgató' Parancsolatid'*, eredeti értelmét fel nem foghatván, könnyen történhető, hogy illy helyzetben *Édes Anyái Szerelmed* 's *ápoló Gondviselésed'* *malasztjába* kételkedve ezen vélt elhagyattatásukért tán ők is *Hozzád* való gyermeki hű ragaszkodásukban lágyulni, 's *Téged Édes Annyukat* elkecseregett szív-

vel még Mostohájuknak is nevezni kéntelenek lennének, — úgy mint, a' ki nekik *országos öledben* tisztí helyt, 's *eltető kebeledben* tápláló emlőt szerelmetesen nyújtani vonakodnál, pedig csak azért vonakodnál, hogy azon nyelv hangjaival, mellyeket ejteni nem tanúltak, 's alkalmom hiánya miatt, nem is tanulhattak, — hivattalt 's kenyeret nem képesek kérni Tőled! —

Édes Hazám! forrón szeretett 's tisztelt anyám! a' legmélyebb gyermeki engedelemmel becsülöm 's tisztelem én a' *Te buzgó jó akarodat*, mellynél fogva a' külömb-külobbféle ajkú Fiaidat *Országos Anyai Nyelvedre* tanítatni, 's őket az által, mint megannyi *rokonvérű Édes Magzatodat* annál szorosabban átkarolhatni kívánod; de engedd-meg kegyelmesen, hogy én az én Nemzetemet, vagy is rokon-ajkú Törzsökömet is szeretem 's tisztelem, és ennél fogva nem másképen, mint bús fájdalommal nézhetném azon boldogtalan meghasonlást, melly Köztetek akkor történhetnék, ha amaz (általában vagy egyes sardjékaiban) a' *Te Országos Akarodat* nem teljesithetvén, *ápoló Szerelmedhez* jogát elvesztené.

Ezen kettős szerelmi érzelem, 's a' belőle származó aggodalomhoz csatlakozó tanítói helyezetem — bírának engem' arra, hogy *Édes Hazám! tisztelt dicső Színed* elébe e' könyvecskét bocsátanni bátorzkodnám. Érzem igen is, magam jól érzem, mennyire tökéletlen, 's azért méltatlan is

e' munka azon érdemre, hogy azt Néked ajánlani merjem; azonban kétségbe nem esem, hogy egy *Kedveső Tekintetedre* méltatni fogod azt, mihelyt szándékomat 's vezér-nézetimet e' cél körül, mellyet elérni iparkodtam, *kegyes füllel* meghallgatod.

Valamint minden élő nyelv' practikai esmérete legjobb sikerrel csak a' folyvásti társalkodás' útján megszerezhető; úgy a' *Magyarhoni Nyelvünket is* a' tótajkú Nemzedékekkel legszerencsésebb foganattal ott lehet megesmértetni, hol ezek amazokkal összevegyülhetvén, eleven hangokban fogadhatják fülbe az élet' minden viszonyait tárgyazó kiejtéseket. — De ezen út nemde tótajkú Rokonim' csak azon osztályának álnyitva, a' kik gyermekei' nevelésükre 's taníttatásukra nagyobb költséget képesek tenni; közülök a' legszámosbak pedig, kik elől a' mostohább szerencse ezen segédforrást bétapasztá, — házaik' 's faluik' körére szorított gyermekeikre nézve nem kéntelenek-e a' magyarosítás' ezen társalkodási útját nélkülözni? — A' Körülmények' ilyen helyzeténél fogva, nem volna-e felette igen kívánatos, hogy egy olly kézi-könyvecske alakúlna, melly a' tótajkú Közönség' kezébe adatva, ezen igen szükséges, de vajmi csak drágán vehető magyarokkal társalkodhatás' hijányát némileg pótolhatná? Igen is, ezen terv' létesülése igen kedves tünemény lenne,

mind azon buzgó Hazafiak' kívánataira nézve, kik a' honi nyelv' terjedelmét óhajtják; mind pedig azon Tótpolgár társaink' törekvéseire nézve is, kik ezen nemzetisedés' kötelességét magokra értik. —

És ime, én tűztem-ki e' jelen munkácskám' céljául ama közhasznú terv' létesítésére szolgálható némi útmutatást.—Mert a' lehétős legrövidebb utat 's a' lehétős legkönnyebb módot kijelelni iparkodtam, melly szerint a' tótajkú Nevendékeink a' Magyarság' nem csak pusztá és száraz theoriai esméretére, hanem egyszer'smind magának a' nyelvnek practicai gyümölcsöző használatára is néminémüképen szert tehetnének. — Ezen okból a' Theoriát szántsándékkal kimerítőleg előadni nem is akartam, és csak a' legszükségesebb nyelvtörvényeket, úgymint, mellyeken a' Magyar beszéd főleg alapúl, rövid, de világos móddal közölvén, a' Grammaticának belsőbb titkait fedezgetni czilom-elleninek tartottam, azért, hogy egy részről a' mélyebb etymologiai búvárkodás felülhaladja a' gyengébb értelem' fogékónyságát; más részről pedig a' hosszú Theoria elfoglalná a' Tanúlónak azon drága idejét, mellyet az tetemesb haszonnal practicai esméret' szerzésére fordíthatna. —

De ezen nézetimet balúl ne értsd, *Édes Házám!* Bár úgy látszik is, mintha én *dicső Nyelved'* theoriját kevésbé méltánylanám; távol va-

gyök tőle, én az ő becsét legkevésbé sem akarom sérteni, csak illó viszonyok körébe utasítani. — Magyar Nyelvészemnek, mellyet én e könyvecske lapjai alatt Tótrokonim közé küldök, nem az a rendeltetése, hogy azokból teljes Magyarokat képezzen; hanem csak az, hogy jóféle magot szórjon a termékeny értelembé, melly mag azután a kornak haladásával mindég mélyebben és mélyebben gyökerezze a fiatal értelem tehetségi mezejében, és végtére, ha már annyira csirázni kezdett, hogy fogantatásáról kétség nem lehet többé, — akkor az én Tanítómtól a jól idomult fiu búcsút vehessen, 's helyébe más vezérmestert választhasson, ki a fakadó csirát gondosan ápolgatva — a hijányokat kiegészítse 's így a gyenge plántát lassanként virágzó és végtére gyümölcsöző érésre is juttathassa.

Hogy pedig ezen practikai ösvényen annál biztosabban cél felé vezérelhessem Tótrokonim magyarul tanuló fiait; — Olvasó-könyvem foglalatjául nem tudományos, de mindennapi, a köz életben mindenütt előforduló, 's így a gyenge elműek által is könnyen felfogható tárgyakat választottam. Nevezetesen az emberi test érzékeivel azért kivántam hosszasabban foglaltoskodtatni magyarul tanuló Olvasóimat, mint-hogy érzékei által az ember összeköttetésben áll a külső világ' külömbféle tárgyaival, mellyeket

már a' gyermek is nagyobbára esmér, 's anyanyelvén megnevezni is tud. — Azért azt hiszem, hogy nem csak könnyen felfogható, hanem külömbféle tárgyakat is teszek Olvasóimnak elébe, ha őket érzékeik' tapasztalatánál fogva körülvezetem a' világ' külső arczatán, 's mindenütt az elejökbe tűnő képeket, miként azokat már anyanyelvük' tolmácsolásánál fogva esmerik, nekik megmagyarosítom. 'S így reméllem Olvasó-könyvemet, rövid foglatja mellett is, eléggé bő szótárrá alakíthatni, a' magyar nyelv' gazdagságát a' legszükségesebb kivonatban mintegy összepontosítani és a' nyelvészeti egyoldalúságot 's annak untató szárazságát elmellőzhetni. —

Mennyire sikerült e' nézetim' létesítése? Te bíráld-meg *Édes Hazám!* a' kinek én híven élni tovább is akarok.

Most már mind magamat, mind egyéb tisztitársaimat, kik velem együtt a' *Te Fiataljad* czélszerű felneveltetése körül híven buzgóknak, *Édes Anyai Kegyelmedbe*, de főképen az itt ott még sajnós 's ügyefogyott tanítói helyzetünket *Védangyali Pártfogásodba* bizodalmas könyörgéssel ajánlom.

A' TE

B. Gyarmat Jun. 25-kén 1837.

hú fiad
Melczor Lajos.

Madarska Nyelvnyica.

§. 1.

Madarské litery gsau dwognásobné, totižto: samohlasné a spoluhlasné. Samohlasné dwogakým způsobem wysloweny býwajj, totižto:

1. krátkým hlasem: a, e, i, o, ö, u, ü.

2. prodlaženým hlasem: á, é, í, ó, ö, ú, ü.

č. p. *kar* rameno, *kár* škoda, *rák* rak.

madár pták, *halni* zemřítí, *hálni* spáti.

kérek prosím, *kerék* koleso, *élet* život.

pohár pohár, *ló* kůň, *pók* pavouk.

úr pán, *uralkodni* panowati, *ökör* wül.

bőr kůže, *fül* ucho, *tűz* oheň.

§. 2. Litery spoluhlasné gsau prosté anebo dwogité.

Prosté gsau tyto: b, d, f, g, h, j, k, l, m,

n, p, r, s, t, v, z, — které taký hlas magj,

gako w slowenské řeči, wygmauc s, f, g, j, které

tač zněge, gako slowenské ff, š, g, g, č. p. *só* sůl,

sár blato, *gomb* gombič, *járom* garmo.

Dwogité aneb spolusložené gsau tyto:

cs, ts, — gako č, č. p. *csomó* swazek, *csuda* divo
tekints patři.

cz, tz, — gako c, č. p. *czukar*, *czipó*, *czérna*.

gy, — gako d, č. p. *gyomor* žaludek, *gyöngy* perla.

ly, — gako l, č. p. *lyuk* díra, *mely* prsy.

ny, — gako ň, č. p. *nyár* leto, *nyak* hrdlo.

ty, — gako ť, č. p. *tyúk* slepice, *atyá* otec.

sz, — gako s, š, č. p. *szamar* osel, *szék* stolec.

zs, — gako ž, č. p. *zsák* pytel, *zsvány* lotr.

§. 3. Gedna, aneb dvě, aneb wíce litery gedným hlasem spolu wyslowené činj Syllabu: gedna, neb dvě, neb wíce syllaby spolu složené činj slowo; a mnohá slowá tjm cilem spogená, abychom njmi násse myšlenj wygadřili, činj řeč aneb mluwu, ř. p.

Mi a-tyánk, ki vagy a' menny-ég-ben!

Szen-tel-tes-sék meg a' te ne-ved;

Jöj-jön el a' te or-szá-god;

Lé-gyen meg a' te a-ka-ra-tod, mi-kép-pen menny-ben, a-zon-kép-pen itt a' föl-dön is;

A' mi min-den-na-pi ke-nye-rün-ket add meg mi-nékünk ma;

És bo-csásd-meg vét-ke-in-ket, mi-kép-pen mi is meg-bo-csá-tunk el-le-nünk vé-tet-tek-nek.

És ne vigy min-ket a' ki-sér-tet-be;

De sza-ba-díts min-ket a' go-nosz-tól;

Mert ti-éd az or-szág, a' ha-ta-lom és a' dicső-ség mind ö-rök-ké, Á-men.

§. 4. Kdo dokonale čtati a pjsati chce, ten musí gisté znácky zachowáwati, aby srozumitedlné čtal a pjsal. Takové neyobíčenegšj znácky gsau:

Komma, aneb čárka (,)

Kolon, aneb dwogbod (:)

Semikolon, aneb čárbobod (;)

Punkt (.) — které znácky proto se kladau, aby čtenár wedle smyslu pjsma y hlas swúg měniti, a přjsslusně přestawky činiti uměl.

Šnak otázkj (?) proto se klade, aby čtenár hlas swúg na otázku proměnil; ř. p. ki vagy te? — kdo gšj ty?

Znať wytkitnutj (!) to znamená, aby čtenár hlasité zvolal, k. p. o te rest fiú! — o ty lenivý chlapče!

§. 5. Slova maďarské, rovně jako každě řeči, dělji se na rozličné trijdy, o nichž nyníj gednati budeme.

O G m e n á ch.

§. 6. Gméno (név) gest taková částka řeči, která negaku wěc, aneb wěci wlastnost znamená, k. p. a' kályha pec, meleg teplý, á, e.

a' kályha meleg, pec gest teplá.

az asztal stůl, hosszú dlubý, széles široký.

a' hosszú és széles asztal, dlubý a široký stůl.

a' tanítvány učedlnjř, szorgalmatos usilowný,

a' szorgalmatos tanítvány, usilowný učedlnjř.

az atya otec, jó dobrý,

az atya jó, otec gest dobrý.

az anya matka, gondos pečlivý, á, é.

a' gondos anya, pečlivá matka.

§. 7. Gméno tedy gest dwogaké, totižto:

1.) Podstatnj gméno (Főnév, nomen substantivum) — které negaku wěc značj, k. p. a' kalap klobuk, az ember člověk, a' föld zem, a' nap den, a' lélek duše, a' test tělo, a' macska kočka, a' kutya pes, a' tyúk slepice, a' lud hus, a' tehén krawa, a t. d.

2) Prjpozně gméno (melléknév, nomen adjectivum) — gest to, které hlawnjho a podstatnjho gména wlastnost wyznaménává, k. p. fekete černý, szép pěkný, termékeny urodný, fényes stkwaucj, halhatatlan nesmrtebný, ha-

landó smetebély, hamis Istivó, hív werny, tarka strakaty, fejér bily, veres cserweny.

Djcty! poznáwegte w nasledugjcjch přjkladěch podstatnj a přjpozná gména:

A' fekete kalap; — az ember szép; — a' termékeny föld; — a' fényes nap; — a' lélek halhatatlan; — a' halandó test; — a' matska hamis állat (zvjre) — a' kutya hív állat; — a' tarka tyúk; — a' lúd fejér. és tarka és fekete, de nem (ale ne) veres; — a' tehén veres; — a' hosszú és széles asztal; — a' meleg kályha; — a' gondos anya; — a' jó atya; — a' szorgalmatos tanitvány.

§. 8. Podstatné gméno gest opět dwogaké, totižto:

1. *Wlastnj gméno (Tulajdon-név, nomen proprium)* které gen osobn a gisté osobitné předmety značj, t. p. *Pál, Péter, Márton, András, Lajos, János, József, György, Mária, Anna; Bécs Bjdén, Debreczen, B.Gyarmat, Osztrólúka; Duna, Tisza, Vág, Garan, Ipoly, a t. d.*

2. *Obecné gméno (köznev, nomen appellativum)* — které wúbec o mnohých wěcech rjci se může, t. p. *oskola škola, fiú chlapec, város město, falu dēdina, folyó potok, király král, a t. d.*

Milé Djcty! poznáwegte w těchto přjkladech podstatnj a přjpozná — potom wlastná a obecná gména: Pál jó ember; — Péter nem jó fiú, mert nem szorgalmatos, de Lajos jó fiú, mert szorgalmatos; Bécs szép és nagy (weliké) város; Debreczen is (tež) nagy város, de nem olyan (takowé) nagy és nem olyan szép, mint a' Bécs; B.Gyarmat me-zóvaros

zóváros (městečko), de Osztrólúka csak falu; Pest pedig királyi nagy és szép város; — a' Duna széles és nagy folyó, a' Tisza is elég nagy folyó, de nem olyan hosszú mint a' Duna; Ipoly nem igen nagy folyó; — minden (každý) király ember, de minden ember nem a' király. —

§. 9. Wssecká gména, když gich w řeči užjwame, musíme wšseligak obyhowati a sšlowowati. Toto sšlowowánj w tom záleží, když gebným a tjm gistým gménem na wšseligaké otázky odpowěd dáwáme, k. p.

1. Kdo gest dobrý? odpowěd: Otec.
2. Gj gest tento klobúk? — Otce.
3. Komu neseš tu wodu? — Otcowi.
4. Koho milugeš? — Otce.

W tomto příkladě gméno Otec bylo sšlowowáné na čtíri otázky, na které gedna každá odpowěd gmenuge se Pádem, totižto:

1. Pád, na otázku: Kdo? aneb co? — *kitsoda? ki? mi? mitsoda?* (Nominativus).
2. Pád, na otázku: čj? *kiè? mié?* (Genitivus).
3. Pád, na otázku: Komu? aneb čemu? *kinek? minek?* (Dativus).
4. Pád, na otázku: Koho? aneb co? *kit? mit?* (Accusativus).

§. 10. Prwnj Pád působj gedno každé gméno, když na tu otázku: Kdo? aneb co? odpowědáme, k. p. Kdo gest doma? *ki van otthon?* odpowěd: *az atya, az anya, a' testvér* brat, *a' leány* dívka, dcera, *a' gyermek* dítě, *a' fiú* syn, *a' szolgáló* služebnice, —

aneb : co gest w dome? mi van a' házban?
 Odpowéd : a' házban van a' szoba swetnice,
 a' konyha kuchině, a' lócza lawica, a' szék
 stolec, az ágy postel, a' fal stěna, az ablak
 oblof, az ajtó dwěre, a' fazék hrnec, a' gyer-
 tyá swjce, a' gyertyatartó swjcen, a' tányér,
 a' tál misfa, a' szekrény kasne.

W kterém Pádu stogj wsecká táto gměna?

§. 11. Druhý Pád odpowj dá na otázku : čj? — (kié?
 mié?) — a tento pád w maďarském gaziku tak
 powstává, čbž se k prwnjmu pádu pripoguge
 syllaba *nak* aneb *nek*, k. p.

Prwnj Pád :

a' fa strom.
 a' hal ryba
 a' ház dům
 az angyal angel
 a' barány geňně
 az oroszlán lew
 a' kalász fľas
 a' hajó loď
 a' falu děbina
 a' rét lauka
 a' kert zahrada
 a' kertész zahradjř
 az étel gjbľo
 a' szék stolec
 a' viz wodá
 a' könyv kniha
 az elmé rožum

Druhý Pád :

a' fá-nak stroma.
 a' hal-nak ryby.
 a' ház-nak domu,
 az angyal-nak angela.
 a' barány-nak geňnětě.
 az oroszlán-nak lewa.
 a' kalász-nak fľasľu.
 a' hajó-nak loďi.
 a' falu-nak děbiny.
 a' rét-nak lauky.
 a' kert-nak zahrady.
 a' kertész-nak zahradjřa.
 az étel-nak gjbľa.
 a' szék-nak stolce.
 a' viz-nak wodny.
 a' könyv-nak knihy.
 az elmé-nak rožumu.

§. 12. Třetj Pád odpowj dá na otázku : Komu aneb
 čemu? (kinek? minek?) — a tež tak powstá-

wá, gať druhý pád, kdž tořizto ě přiwjnu pádu syllaba *nah*, neb *neh* přidána býwá, ě. p.

Pád prvňj:

Pád tretj:

az úr pán

az úrnák pánu.

a' szolga sluha

a' szolgának sluhowi.

a' vadász polownjĕ

a' vadásznak polownjĕwowi.

a' paraszt sedláf

a' parasztnak sedláfowi.

az asszony panj

az asszonymak té panj.

a' szolgáló szűĕ

a' szolgálónak szűĕce.

a' tanító učitel

a' tanítónak učitel.

a' tanuló učelnjĕ

a' tanúlónak učelnjĕwowi.

a' mester mįstr

a' mesternek mįstromi.

a' gyermek djetĕ

a' gyermeknek djetĕti.

az Isten Bűĕ

az Istennek Bűĕ.

az ember ělowĕĕ

az embernek ělowĕĕ.

Djĕky! poznáwĕgte a gmenugte w nasľedugjicjch přjkladech pády: Az úr parancsol (řozřa-
žuge) a' szolgának, a' vadásznak és a' pa-
rasztnak; — a' paraszt, a' vadász és a' szol-
ga nem parancsol, de engedelmeskedik (po-
sľauchá) az úrnak; — az asszonymak nem
parancsol a' szolgáló, de a' szolgálónak pa-
rancsol az asszony; — a' tanítónak enge-
delmeskedik a' tanuló, és a' tanító nem
engedelmeskedik, de parancsol a' tanuló-
nak; — a' mester parancsol a' gyermeknek,
és a' gyermek nem parancsol, de engedel-
meskedik a' mesternek; — az ember nem
parancsol, de engedelmeskedik az Isten-
nek; az Isten pedig nem engedelmeskedik,
de parancsol az embernek. —

§. 13. Ětwřtý Pád odpowjďá na otáźku: Koho? aneb
čo? (kit? mit?) — a w maďarřtĕ řetĕi taľ pow-

stáwa, edňž k prwnjmu pádu přidané býwá k,
aneb *at*, aneb *et*, aneb *ot*, aneb *öt*, k. p.

Pád prwnj:

az asztal stůl
a' tányér tanjt
a' tál misfa
a' szamar' osel
a' viz woda
a' föld jemé
a' rét laufa
az ágy postel
a' kanál ližice
a' kés nůž
a' világ swét
a' hordó sud
a' szóló winice
a' gyöngy perla
az ökör wól
a' virág fwét
a' falu dëdina
a' fagygyú log
a' gyúró prsten

Pád čtortý:

az asztalt stůl.
a' tányért tanjt.
a' tálát misfu.
a' szamarat osla.
a' vizet wodu.
a' földet jemi.
a' rétet laufu.
az ágyat postel.
a' kanalát ližicu.
a' kést nůž.
a' világot swét.
a' hordót sud.
a' szólót winicu.
a' gyöngyöt perlu.
az ökröt wola.
a' virágot fwét.
a' falut dëdinu.
a' fagygyút log.
a' gyúrút prsten.

Djtky! poznáwogte w nasledugjich přjfla-
dech, w galkých pádech stogj táto gména: — **En**
látom (gá widjm) az asztalt, a' tányért és
a' tálát; — a' szolgáló hozott (přinesla) egy
tányért, egy kanalat, egy kést és egy vil-
lát; — a' juhász vett (šaupil) egy szamarat,
egy ökröt és egy tehenet; — a' gyerekek
hozott vizet az anyának; a' paraszt vett
egy földet és egy rétet; — az anya vett egy
ágyat; az Isten teremtette (stwóřil) a' vilá-
got; — a' vinczellér vett egy hordót; —

egy úr eladott (probat) szőlőt, falut, és házat; az asszony vett szép gyöngyöt és gyűrűt. —

Poznamenánj. Pri některých gménách zvláště ným, způsobem powstává tento čtvrtý pád, t. p.

a' dolog wéc	a' dolgot tu wéc.
a' barom howado	a' barmot to howado.
a' vászon plátno	a' vásznat to plátno.
a' gyomor brjcho	a' gyomrot to brjcho.
a' köröm nechet	a' körmöt ten nechet.
a' tükör zrcadlo	a' tükröt to zrcadlo.
a' madár ptáf	a' madarat ptáfa.
a' jutalom odměna	a' jutalmat odměnu.
a' szekér wúz	a' szekeret ten wúz.
a' kenyér chléb	a' kenyeret ten chléb.
a' kéz ruča	a' kezét rufu.
a' hó snjž	a' havat ten snjž.
a' ló fuň	a' lovat foňa.
a' tó gezero	a' tavat to gezero.
a' kő skála	a' követ skálu.
a' fű zelina	a' füvet zelinu.

- §. 14. Dosawáb gsmé táto gméná gen w počtu o gednom sflonowali; kbyž t. p. gsmé rjkali: a' gyermek chlapec, a' gyermeknek chlapcowi, a' gyermeket chlapca, wžbyčny gen o gednom chlapcu řeč byla; — než začastě potřeba gest o wjc wěcech mluwiti, a tedy užiwáme počet o mnohých; t. p. gablko, stoji w počtu o gednom, a gablká, stoji w počtu o mnohých.
- §. 15. Počet o mnohých má též tak čtyri pády, gako počet o gednom, totižto:
1. Pád prwnj w počtu o mnohých tak powstává,

čbž se k gměnu připojí *k*, aneb *ak*, aneb *ek*,
aneb *ok*; aneb *ök*. ř. p.

Počet o gednom:	počet o mnohých:
az atya otec	az atyák otcowé.
az anya matka	az anyák matky.
a' hangya mrawec	a' hangyák mrawce.
a' hal ryba	a' halak ryby.
a' madár ptáf	a' madarak ptáci.
a' nyúl jagyc	a' nyulak jagyce.
a' szék stolce	a' székek stolce.
a' könyv kniha	a' könyvek knihy.
a' farkas wlk	a' farkasok wlcí.
a' rák raci	a' rákok raci.
az asszony panj	az asszonyok panj.
az ökör wül	az ökrök woly.
a' gyöngy perla	a' gyöngyök perly.

Díjky! poznáwete w kterém počtu a pádě
stojí táto gměna? — A' folyóban (w potoku)
vannak (gfaú) a' halak és a' rákok? — a'
levegőben (w powětrj) repülnek (llytagj) a'
madarak; — az erdőben (w hore) vannak a'
nyulak a' farkasok és a' medvék; — a' han-
gya kis állat (malé zwjre); a' hangyák kis
állatok; a' könyv szükséges (potřebná) a'
tanúlónak; — a' tanulónak szükségesek a'
könyvek; — az asszonyok sütnek (pečau)
kenyeret; — a' gyöngyök vannak a' ten-
gerben (w mori).

2. Pád druhý a

3. Pád třetj w počtu o mnohých powstáwagj na
ten způsob, gako w počtu o gednom, čbž to-
tížto k prwnjmu pádu o mnohých připogugeme
nak neb *nek*, ř. p.

a' hal ryba — a' halak — a' halaknak rybám.
 a' disznó swjně — a' disznók — a' disznóknak swjněm.
 a' juh owca — a' juhok — a' juhoknak owcám.
 a' kigyó had — a' kigyók — a' kigyóknak hadům.
 a' leány dšwfa — a' leányok — a' leányoknak dšwfám.
 a' medve medweš — a' medvék — a' medvéknek medwešům.
 a' veréb wrabec — a' verebek — a' verebeknek wrabcům.
 a' méh wčela — a' méhek — a' méheknek wčelám.

Djtky! čjtejte nasledujcǝ přjklady a pozná-
 wegte počet a pád těchto gmen: — A' szolgáló
 adott (dala) kukoriczát a' disznóknak, szé-
 nát a' juhoknak, szalmát a' teheneknek és
 az ökröknek, és zabot (owes) a' tyúkoknak;
 — Az anya adott kenyeret a' gyermekek-
 nek és a' leányoknak; a' méhek készítenek
 (délagi) mézet (med); — a' gazda nem ad
 (ne dáwá) mézet a' méheknek, de a' méhek
 adnak (dáwagi) mézet és viaszkot (wosť) a'
 gazdáknak; a' vadász meglötte (zastrelil)
 a' medvét; — a' medve széttépte (rozťřhal)
 a' vadászt. —

4. Pád čtverť w počtu o mnohých powstává od
 pádu prvního w počtu o mnohých, kdž totižto
 č tomuto syllaba *at* neb *et* pripogená býwá f. p.

az ember člověk — az emberek — az embereket lidj.
 a' gyermek dítě — a' gyermekek — a' gyermekeket děti.
 a' tanitvány učednjř — a' tanitványok — a' tanitványokat
 učednjř.
 a' tanító učitel — a' tanítók — a' tanítókat učitelů.
 a' galamb holub — a' galambok — a' galambokat holuby.
 a' könyv kniha — a' könyvek — a' könyveket knihy.

Djtky! či poznáte, w gafowém počtu a pádu
 stogǝ táto nasledujcǝ gměna? Az Isten szereti
 (miluge) az embereket; az anyák szeretik
 a' leányokat; az atyák szeretik a' fiakat;
 a' tanítók szeretik a' tanitványokat és a'

tanítványok szeretik a' tanítókat; a' jó tanuló gyermek nem szaggatja (neroztrhá) a' könyveket; a' gyerekek táplálják (chowagj) a' galambokat; én már esmerem (gá pozám) a' tyúkokat, a' ludakat, a' teheneket, az ökröket, a' bikákat, a' juhokat, a' lovakat, a' farkasokat, a' rókákat (liffy) a' ketskét (kozy) és a' fetskét (lastowický).

§. 16. Co sme teš obširně o sšloňowánj gmen učili, to gešste na krátce a w summe w téchto prjkladech ukážeme:

Počet o gednom:

1. Pád. a' farkas wlf — az ökor wlf.
2. Pád. a' farkasnak wlfá — az ökörnek wola.
3. Pád. a' farkasnak wlfowi — az ökörnek wolowi.
4. Pád. a' farkast wlfá — az ökröt wola.

Počet o mnohých:

1. Pád. a' farkasok wlcí — az ökrök woli.
2. Pád. a' farkasoknak wlfúw — az ökröknek wolúw.
3. Pád. a' farkasoknak wlfúm — az ökröknek wolúm.
4. Pád. a' farkasokat wlfy — az ökröket woly.

Djčky! sšloňugte na tento způsob nasledugjci gmená:

a' fej hlawa, a' haj wlas, az újj pšt,
 a' köröm nechet, a' bór fúže, a' nyak hrbšo,
 a' fog zub, a' nyelv gajst, az ajak gamba,
 a' szem ošo, az órr noš, a' fül ušo.

Én tudom nevezni magyarul (gá znám gmenowati maďarstý) a' fejet, a' lijat, a' körmöt, az újját, a' bőrt, a' nyakat, a' fogat, a' nyelvet, az ajakat, a' szemet, az órrot, a' fület, a' kezet, a' lábat (nošu).

O Mjstogmenách.

§. 17. Mjstogménó gest tá částka řeči, která se na mjsto gméná klade; ě. p. gá, gest mjstogménó, ponewadž to slowjčko „gá“ tam užjwám, kde mé wlastné gméno (N.N.) powědjti nechci; ty, gest též mjstogménó, ponewadž to tam potřebem, kde twé gméno (N.N.) řjci nechci; on, ona, ono gest též mjstogménó, ponewadž to tam kladem, kde negaké giné gméno řjci nechci.

§. 18. Táto mjstogméná značj try osoby.

prwj osoba gest: gá — én.

druhá osoba gest: ty — te.

tretj osoba gest: on, ona, ono — ō.

tak též w počtu o mnohých:

prwj osoba gest: my — mi, mink.

druhá osoba gest: wy — ti, tik.

tretj osoba gest: oni — ōk.

§. 19. Týto osoby dle pádů takto se šfloňuj:

1. pád: én gá; te ty; ō on ona ono.

2. pád: enyém mŭg; tiéd twŭg; övé geho.

3. pád: nekem mae, (mi); neked tobe; neki gemu.

4. pád: engemet mne; tégedet tebe; ötet geho.

W počtu o mnohých:

1. pád: mi, mink my; ti, tik wy; ōk oni, ony, ona.

2. pád: miénk nás; tiétek wás; övék gegich.

3. pád: nekünk nám; néktek wám; nekik gim.

4. pád: minket nás; titeket wás; öket gich.

Z čjtánj a cwičenj se. — Én szeretem (gá milugi) a' tanítót, a' tanító is szeret engemet; te szereted az anyát, az anya is szeret tégedet; — az anya szereti az atyát,

én is szeretem őtet; — Nekem adott a' tanító egy könyvet, nekünk embereknek adott az Isten értelmet (rozum) és halhatatlan lelket; — én neked adok két almát (dwe gablá) ha te adsz (gestli ty dáš) nekem egy körtvét (gednu hruffku); — Pál rossz fiú, én nem adok neki szilvát (šljwfu); — Mi fiúk tanulunk (učjme se) magyarul; ti is tanítok magyarul; én szeretem a' tanítót, mert ő engemet és tégedet tanít (učj); a' tanítványok szeretik a' tanítókat, mert ők tanítják őket; az Isten szeret minket és titeket, mert nekünk és néktek jó tanítót adott.

§. 20. Co tyto osoby magj, to se nazjwá' gegich magetnost, a tak:

co gá mám, to se nazjwá moqe — *enyém*,
 co ty más, to se nazjwá twoge — *tiéd*,
 co on má, to se nazjwá geho — *övé*.
 co my máme, to se nazjwá násse — *miénk*;
 co wy máte, to se nazjwá wásse — *tiétek*.
 co oni magj, to se nazjwá gegich — *övék*.

§. 21. Než w maďarské řeči táto magetnost nedá se tak wyslowiti, jako w řeči slowenské; k. p. Slowáci takto mluwj: můg otec, twúg otec, geho otec, náš otec, wáš otec, gegich otec; — ale w maďarské řeči se nerjka: enyém atya, tiéd atya, övé atya, miénk atya, tiétek atya, övék atya; nebo Maďari tuto magetnost náginý způsob wyslowugj. Oni totižto k tomu gměnu, kterému gista magetnost prináležj, připogugj:

1. w prwnj osobě *m*, *am*, *em*, *om*, *öm*, *ŕ. p.*

atya otec,	atyám mûg otec.
anya matka,	anyám má matka.
kanál ližica,	kanalam má ližica.
toll pero,	tollam mé pero.
pohár pohár,	poharam mûg pohár.
ház dům,	házam mûg dům.
ágy postel,	ágyam má postel.
kés nûž,	késem mûg nûž.
könyv kniha,	könyvem má kniha.
kéz ruka,	kezem má ruka.
kalap flobauť,	kalapom mûg flobauť.
láb noha,	lábom má noha.
ész rozum,	eszem mûg rozum.
testvér brat,	testvérem mûg brat.
lepke motýl,	lepkém mûg motýl.
tányér tanjr,	tányérom mûg tanjr.
papiros papjr,	papirosom mûg papjr.
szék stolec,	székem mûg stolec.
asztal stûl,	asztalom mûg stûl.
virág kwët,	virágom mûg kwët.
gyöngy perla,	gyöngyöm má perla.
fésű hreben,	fésûm mûg hreben.
ökör wûl,	ökröm mûg wûl.

Dozřnam. U táto gména zas se tať sřloňowati dagj, gako pred tjm, řdyž při sobě magitelnau syllabu něméli, *ŕ. p.*

1. páb: atyám mûg otec; késem mûg nûž.
2. páb: atyámnak mého otce; késemnek mého nože.
3. páb: atyámnak mému otci; késemnek mému noži.
4. páb: atyámat mého otce; késemet mûg nûž.

Řčítanj a cwičenj se: Nekem van jó atyám és jó anyám; — én szeretem az én jó atyá-

mat, az én jó anyámat; — én hoztam (gá sem doneſſ) az én atyámnak és anyámnak vizet és kenyéret; — én kezembe fogom a' kanálamat, késemet és villámat, mikor eszem (föbög gem); — az én tollam jó; — nekem van ágyam, könyvem és kalapom, de házam nints (némám) mert a' ház az atyámé és az anyámé; — nekem két kezem és két lábom van; — az én testvérem nem jár (ne chodj) a' magyar oskolába; — én adok az én testvéremnek egy almát és egy körtvét; az én tányérom tiszta, de a' tiéd nem tiszta; az én papirosom fejr és a' tiéd kékes (be lasty); — az én széketem és asztalomat csinálta (udélat) az asztalos (stolar); — nekem van egy virágom, de gyöngyöm nintsen, van egy fésűm, de ökröm nintsen, mert az ökör az atyámé. —

2. В друhé osobě pripogugj: *d* aneb *ad*, *ed*, *od*, *öd*, é. p.

atya otec,	atyám	— atyád twüg otec.
anya matka,	anyám	— anyád twá matka.
kutya pes,	kutyám	— kutyád twüg pes.
madár pták,	madaram	— madarad twüg pták.
gyertya swjce,	gyertyám	— gyertyád twá swjce.
láb noha,	lábom	— lábad twá noha.
kéz ruka,	kezem	— kezed twá ruka.
fog zub,	fogam	— fogad twüg zub.
szem oko,	szemem	— szemed twe oko.
kert zahrada,	kertem	— kerted twá zahrada.
ruha ſſata,	ruhám	— ruhád twá ſſata.
bot palica,	botom	— botod twá palica.
bőr kůže,	bőröm	— bőröd twá kůže.

K čítanj a cwičenj se: az én atyám jó ember, de a' te atyád is jó ember; — az én anyám jó gazdasszony, de a' te anyád is jó gazdasszony; — az én kutyám jól ugat (bresse) de a' te kutyád is jól ugat; — én a' te kutyádat nem szeretem, mert mindég (wǝdnyčny) ugat; — az én testvérem adott egy csontot (fosťtál) a' te kutyádnak és az én kutyámnak adott kenyeret; — a' te madarad szépen énekel (pěkně zpjwá) az én madaram is szépen énekel; a' te gyertyád rosszúl ég (žle horj); nekem két lábom, két kezem, egy fejem és két szemem vagyon; neked is van két lábod, két kezed, egy fejed, és két szemed; a' te fogad nem olly fejér, mint az én fogam; az én szemem fekete és a' te szemed kék (swětlý); — az én kertemet eladom (prodám); — az én ruhámat tisztítja a' szolgáló, hát a' te ruhádat ki tisztítja? az én botom eltört (žlomila se); én eltöröm (žlomjm) a' te botodat; — az én bőröm tiszta, de a' te bőröd nem olly tiszta, mint az enyém. —

3. W třetj osobě připogugj: a neb ja, e neb je, k. p.

láb noha,	lábam	—	lábod	—	lába geho noha.
nyak hrdlo,	nyakam	—	nyakod	—	nyaka geho hrdlo.
ház dům,	házam	—	házod	—	háza geho dům.
pálcza palica,	pálczám	—	pálczád	—	pálczája geho palica.
kard šabla,	kardom	—	kardod	—	kardja geho šabla.
galamb holub,	galambom	—	galambod	—	galambja geho holub.
tehen křawa,	tehenem	—	tehened	—	tehene geho křawa.
könyv kniha,	könyvem	—	könyved	—	könyve geho kniha.
gyűrű prsten,	gyűrűm	—	gyűrűd	—	gyűrűje geho prsten.
olló nožnice,	ollóm	—	ollód	—	ollója geho nožnice.
ökör wůl,	ökröm	—	ökröd	—	ökre geho wůl.

ésű hreben, fésűm — fésűd — fésűje gého hreben.
ürt trauba, kürtöm — kürtöd — kürtje gého trauba.

Z čjtánj a cwičenj se: Minden (každý) embernek két lába és két keze vagyon; az én atyámnak háza nagy és szép; egy úr akarja (chce) megvenni (kaupiti) az én atyámnak házát; — a' tanítónak tolla jó és könyve szép; — a' kóldusnak (žebrač) pálczája vastag (hrubá) és a' katonának (wogát) kardja éles (ostrý); — a' gazdasszonynak tehené kövér (tučná), tyúkjá sovány (chudá) és a' galambja tarka; — az én nénémnek (starší sestra) van arany gyűrűje; én láttam (widěl sem) anyámnak gyűrűjét; az anyámnak ollója jó, mert éles; a' te atyádnak ökrét legelteti (pase) az ökrész; a' falunak ökrésze szegény ember; — az én húgomnak (mladší sestra) van szép fésűje; — a' vadásznak kürtje hangosan (hlasitě) kürtöl (traubi).

§. 22. Růž wic magitelú gednu wéc spoletně magj, tedj se k tomu gměnu, kterě pod gegich magetnost připadá, pripoguge:

1. W prwnj osobě: *nk*, aneb *ank*, *énk*, *unk*, *ünk*. k. p.

atya otec,	atyám	— atyánk nás otec.
anya matka,	anyám	— anyánk naša matka.
eké pluh,	ekém	— ekénk nás pluh.
kert zahrada,	kertem	— kertünk naša zahrada.
pap kněz,	papom	— papunk nás kněz.
falu dedina,	falum	— falunk naša dedina.
ház dům,	házam	— házunk nás dům.
biró soudce,	biróm	— biránk nás soudce.
könyv kniha,	könyvem	— könyvünk naša kniha.
tehen krawa,	tehenem	— tehenük naša krawa.

tanító-učitel, tanítóm — tanítónk náš učitel.
 kenyér chleb, kenyérem — kenyérünk náš chleb.
 rét lauka, rétem — rétünk náša lauka.
 erdő hora, erdóm — erdónk náša hora.
 bor wjno, boróm — borunk náša wjno.
 mező pole, mezóm — mezónk náša pole.

Žičtánj a cwičenj se: Az Isten a' mi atyánk; — mi gyermekek szeretjük a' mi atyánkat és a' mi anyánkat; — mi gyermekek gyakoroljuk (cwičime) a' mi elménket, ha jól tanulunk; — a' mi kertünk nem nagy, a' mi kertünknek sövénye (plot) rossz; a' mi papunknak ruhája fekete; — a' mi papunknak van szép háza és gyönyörű (utěssenu) kertje; — én gyakran látom a' mi papunkat és bíráinkat, de a' mi urunkat nem látom gyakran; a' mi falunk kitsin; a' mi házunknak kis udvara vagyon (malý dvor); a' mi könyvünk új, de a' tiétek nem új; — a' mi tehenünknek szőre fehéres és a' tiéteknek szőre fekete; a' mi ökrünk sánta, (frwý); a' mi szolgálónk minden nap szénát ad a' mi tehenünknek; a' mi tanítónk tudós férfiú (maudry muž); a' mi tanítónk nem olyan gazdag (bohatý), mint a' mi papunk, mert a' mi papunknak sok pénze és a' mi tanítónknak kevés (málo) pénze, de sok dolga (práce) van; — az Isten adja nekünk a' mi mindennapi (každobennj) kenyérünket; — a' mi rétünk zöld; a' mi rétünket ma kaszálják (kosga); — a' mi borunk fehéres és erős; a' mi erdónket és mezónket őrzí (chránj) a' csósz. (hagnj). —

2. B druhé osobě příkladaj: *tok* neb *tek*, neb *tök*, *t. p.*

szoba chžá, szobánk — szobátok wassa chžá.
 ház düm, házunk — házatok wás düm.
 ló fűn, lovunk — lovatok wás fűn.
 fejsze sefera, fejszénk — fejszétok wassa sefera.
 leány djwce, leányunk — leányotok wasse djwce.
 erdő hora, erdők — erdőtök wassa hora.
 fésű hreiben, fésünk — fésütök wás hreiben.

A čtánj a cwičenj se: A' ti szobátok nem olyan hosszú, mint a' mi szobánk, de a' mi szobánk nem olyan széles, mint a' ti szobátok; a' mi szobánkat és a' ti szobátokat sepri (wymetá) a' szolgáló; a' ti házatoknak udvara olyan, mint a' mi házunknak udvara; — a' mi lovunknak tetszik (ljbj se) a' zab, a' ti lovatoknak is tetszik a' zab és a' széna; a' mi fejszénk éles, a' ti fejszétok is éles; a' mi leányunk tud magyarul, de a' ti leányotok nem tud magyarul, csak tótul; a' mi erdők olyan sűrű (hústa) mint a' ti erdőtök; a' mi fésünk nem olyan drága, mint a' ti fésütök. —

3. B třetíj osobě: *ok*, *aneb jok*, *uk*, *juk*, *ök*, *jök*. *t. p.*
 Úr pán, uránk — uratok — urok gich pán.
 galamb holub, galambunk — galambotok — galambuk
 gich holub.
 kard šabla, kardunk — kardotok — kardjok gich šabla.
 gyűrű prsten, gyűrünk — gyűrütök — gyűrűjök gich prsten.
 könyv kniha, könyvünk — könyvetek — könyvük gich kniha.
 gyermek chlapec, gyermekünk — gyermeketek — gyer-
 mekük gich chlapec.

A čtánj a cwičenj se: A' parasztoknak van földes urok; — a' gyermekeknek van ruhájok; — az én galambom fejér, a' te galambod

lambod tarka, de az én testvéremnek galambja fekete; néktek is van egy fejér galambotok, mint a' mi galambunk; de az ó galambjok, tyúkjok és lúdjak mind tarka; — a' leányoknak van gyűrűjük; a' te könyved zöld, mint az enyém, és a' ti könyvetek nem olly szép, mint a' mi könyvünk, de az ó könyvük elég szép; — nekem nints gyermekem, de én vagyok (gsem) atyámnak és anyámnak gyermeke; — engemet szeret az atyám és anyám, ha jó gyermekük vagyok.

§. 23. Къѣгъ геден Магителъ вѣдъ мѣ, тедъ се прѣпуге:

1. В прѣвнѣ ѡсобѣ: *im, aim, aneb eim, jeim* k. p.
 barát pritel, barátom — barátim megj prátelé.
 ruha szata, ruhám — ruháim mé szaty.
 toll pero, tollam — tollaim mé pérá.
 madár pták, madaram — madaraim mj ptáci.
 juh owca, juhóm — juhaim mé owce.
 kar rameno, karom — karjaim má ramená.
 kéz ruka, kezem — kezeim mé ruce.
 köröm nehet, köröm — körmeim mé nehty.

Ž čtanj a cwičenj se: Az én barátom jó gyermek, és az én barátim jó gyermekek; én szeretem az én jó barátimat; nekem vannak két tollaim; az én tollaim jók; — az én tollaimat csinálta a' tanító; a' te madarad galamb, az én madaraim is galambok; én adok enni az én madaraimnak; az én juhaim esznek szénát; — az én juhaimat legelteti a' juhász; az én karom nem erős; az én karjaim nem erősök de gyengék; nekem nints kardom, és nekem nintsenek kard-

jaim, de könyveim és tollaim vannak; én elmeszem (osztihám) az én körmeimet.

2. *W drúhě osobě se pripoguge: id, aneb aid, jaid, eid, jeid.* f. p.

barat přítel,	barátim	—	barátid twogj prátelé.
fa strom,	fáim	—	fáid twogj stromowé.
szolga sluha,	szolgáim	—	szolgáid twogj sluhowé.
ló fůň,	lovaim	—	lovaíd twé fone.
újj prst,	újjaim	—	újjaid twé prsty.
eke pluh,	ekeim	—	ekeid twé pluhy.
gomb gombička,	gombjaim	—	gombjaid twé gombičky.
szülő rodič,	szüleim	—	szüleíd twogj rodičowé.
seprő metla,	seprőim	—	seprőid twé metly.

Řičtanj a cwičenj se: Nekem vannak sok barátim, de neked nintsenek sok barátid, mert te nem szereted barátidat; az én kertemben vannak sok fák, de az én fáim nem virágoznak (kwětnau) úgy, mint a' te fáid; én öntözöm (poljwám) az én fáimat, mért nem öntözöd te is a' te fáidat? az én atyámnak szolgálja szorgalmatos és munkás (pracowity), nekem még nintsen szolgám, de neked vannak sok szolgáid, mert a' te atyád gazdag (bohatý); — az én lovaim olyan szépek mint a' te lovaíd; neked öt újjaid vannak, nekem is öt újjaim vannak; az én gombjaim sárgák (žlutý) a' te gombjaid pedig fejeerek; én szeretem és tisztetem az én szüleimet, te is szeresd és tiszteld a' te szüleidet; nekem nints seprőm, de van könyvem és tollam; a' mi szolgálónknak pedig van seprője, de nintsen tolla és könyve; — hány (kolik) tollaid vannak neked? —

3. *W třetj osobě se příkladá: i aneb ai, jai, ei, jei.* f. p.

ház dům,	háza	—	házai geho domy.
pohár pohár,	pohara	—	poharai geho poháre.

juh owca, juha — juhái gého owce.
 kard ssabla, kardja — kardjai gého ssable.
 ökör wül, ökre — ökrei gého woli.
 gyürü prsten, gyürúje — gyürúji gého prstene.
 kert zahrada, kertje — kertjei gého zahrady.

Říctanj a cwičenj se: A' mi urunknak sok házai vannak; — nekem tsak egy poharam vagyon, de anyámnak vannak sok és szép poharai; az én atyámnak juhái mind birkák; a' katonának kardja éles; a' katonának tsak egy kardja és puskája vagyon, de a' mi urunknak vannak sok kardjai és puskái; a' te atyádnak ökrei szépek, mert fejérek és kövérek; de a' mi szomszédunknak tehenei csúnyák (sspatné) mert soványok (chudé); az én húgomnak szép gyürúje vagyon, de nénémnek nem tsak egy, de sok gyürúji vannak; a' mi szomszédunknak (fused) kertjei szép kertek. —

§. 24. Ředň wje Magitelé wje wěcj magj, tedň se připoguge:

I. W prwnj osobě: *ink*, t. g. *aink*, *eink*, t. p.

szoba chýže, szobáim — szobáink nasse chýže.
 ökör wül, ökreim — ökreink nassi woli.
 juh owca, juhaim — juhaink nasse owce.
 ablak obloš, ablakjaim — ablakjaink nasse oblošy.
 rét laufa, réteim — réteink nasse laufy.
 szántó föld roše, szántó földeim — szántó földeim nasse roše.
 katona wogáč, katonáim — katonáink nassi wogáčy.
 lúd huš, ludaim — ludaink nasse hušy.
 erdő hora, erdeim — erdeink nasse horp.

Říctanj a cwičenj se: A' mi szobáink nagyok és szépek; a' mi szobáinkat sepri a' szolgáló; — a' mi szobáinknak falai fejérek; a' mi ökreinknek nagy szarvai (rohý) van-

nak; — a' mi juhainkat legelteti a' juhász; — én adok szénát és sót a' mi juhainknak, és zabot adok a' mi lovainknak; — a' kis háznak ablakja kitsin, a' nagy háznak ablakjai nagyok; — a' mi házunk' ablakjai nem nagyok, mert a' mi házunk kitsin; a' rétnék virágai fejeerek, sárgák, veresek; — nekünk sok réteink vannak; — a' mi réteinknek virágai nagyon szépek; — a' te atyádnak szántófeldje termékeny (urodná) és a' mi szántófeldeink is mind termékenyek; nekem nintsenek katonáim, de a' királynak sok katonáji vannak; — a' mi katonáink magyar katonák; a' mi katonáinknak ruháji czifrák. —

2. W druhé osobě se pripoguge:	<i>itok</i> neb <i>itek</i> f. p.
munkás dělňjť	— munkásaitok wassi dělňjci.
arató žnec	— aratóitok wassi ženci.
kaszás kofec	— kaszásaitok wassi kofci.
tehén frawa	— teheneitek wasse frawy.
kert zahrada	— kerteitek wasse zahrady.
malacz prasa	— malaczeitok wasse prasce.
sarló srp	— sarlóitok wasse srpy.

A čítanj a cwičenj se: Szorgalmatos munkás, szorgalmatos munkások; a' mi munkásaink szorgalmatosak, és a' ti munkásaitok nem olyan szorgalmatosak; az aratóknak és kaszásoknak sokat kell fizetni (mnoho třeba platiti); — a' mi aratóinknak és kaszásainknak egy egy forintot fizet az atyám, hát a' te atyád mit fizet a' ti aratóitoknak és kaszásaitoknak? a' mi teheneink kövérek, de a' ti teheneitek soványok (chudé); a' ti kerteiteknek fáji zóldek; — vannak-e

sok malaczaitok? mi megettük (my sme po-
gedli) a' mi malaczàinkat és ti eladtátok
(wy ste prodali) a' ti malaczaitokat. —

3. **W** tretj osobě se příklada: *ih, aih, eih, t. p.*

kard sšabla	— kardjaik gegich sšable.
fog zub	— fogaik gegich zuby.
tojás wegce	— tojásaik gegich wegca.
béka žaba	— békaik gegich žaby.
fésű hreben	— fésűik gegich hrebeně.
rét lauka	— réteik gegich lauky.
eke pluh	— ekéik gegich pluhy.
szék stolce	— székeik gegich stolce.

Z čtanj a cwidenj se: A' tyúkok' tojásaik nagyok; de a' galambok' tojásaik nem olly nagyok mint a' tyúkokéi; az állatoknak fogaik hegyesek (foncité); — a' katonáknak kardjaik élesek (ostré) és fényesek (sšwau, cj) — a' tónak békái úsznak (pláwagj) a' taváknak békaik és a' folyóknak halaik jól úsznak; — a' parasztok' ekéjiket és szeke-reiket (wozyn) vonják (tahagj) az ökrök és a' lovak; — a' gyermekeknek szüleik vet-ték (šaupili) a' könyveiket; a' tanulóknak tanító csinálja a' tollaikat; az embereknek a' szabó (šregčí) varrja (šfige) a' ruhájikat, nadrágjaikat (nohawice) és köpönyegeiket.

§. 25. **G**esste gsau giná Mjstogméná, která dle oby-
čejného způsobu se škonuji, a gsau nasleduji):

1. **Tašowá** mjstogméná, kterými na gish (určinyj
předmet aneb osobu ukazujeme, totižto:

<i>ez</i> tento, táto, toto;	<i>az</i> ten, tá, to.
<i>ennek</i> tohoto,	<i>annak</i> toho.
<i>ennek</i> tomuto,	<i>annak</i> tomu.
<i>est</i> tohoto,	<i>aszt</i> toho.

a w počtu o mnohých:
ezek títo, týto, táto; *azok* tíj, týj, tá.
ezeknek téčto, *azoknak* téč.
ezeknek témto, *azoknak* tém.
ezeket téčto, týto, táto; *azokat* téč, tý, tá.

Čítanj a cwičenj se: Ez az ember nagy; ezek az emberek nagyok; ennek az asztalnak színe (barwa) sárga; — annak az ablaknak rámája új (nowý); — ennek a gyermeknek nem adok papirost; — annak a fiúnak adok egy könyvet; — azt a virágot neked adom; — ezt a rózsát nem adom csak az én anyámnak; — ezek a madarak galambok; — azok a galambok tarka madarak; ezeknek az ökröknek szarvai (rohý) hosszúak (dluhé); — azoknak a fáknak levelei (listy) zöldek; ezeknek a munkásoknak fizetek pénzt; — azoknak a koldúsoknak (žebrač) adok almi'snát (almužna); — ezeket az állatokat szeretem, de azokat a verebeket (wrabec) nem szeretem. —

2. Zařowá mįstogmná, řteřjmi se na osoby aněb na giné předmety zeřtáwáme; táto pař řřau:

<i>ki</i> , <i>kitsoda</i> ?	řřo?	<i>mi</i> , <i>mitsoda</i> ?	co?
<i>kié</i> ?	čj?	<i>mié</i> ?	čěho?
<i>kinek</i> ?	řomu?	<i>minek</i> ?	čěmu?
<i>kit</i> ?	řoho?	<i>mit</i> ?	co
<i>kik</i> ?	řteřj?	'a a' t.	

Čítanj a cwičenj se: Ki a' te barátod? kitsoda a' te atyád? mi kell a' tanulóknak? könyv, papiros, ténta és toll; — kinek könyve ez? kié ezen könyv? ki gyúróje ez? kié ezen gyúró? kinek irsz levelet? (piřřěš list) kit szeretsz? kit látsz? mit csinálsz?

kik vannak otthon? kik azok a' jók? kik azok a' rosszak? kiknek ígérsz jutalmat? (slibugeš odmenu)? a' jóknak; — kiket megbüntet (pofutuge) a' Tanító? a' rosszakat.

3. Zaková mġstogmġna, která se na predešlé předmġtġ wġtahugġ, totiŷto:

a' ki kterġ, á, é (o osobách)	a' melly kterġ, á, é (o věcech)
a' kinek	a' mellynek
a' kit	a' mellyet
a' kik kterġ, é, á.	a' mellyek kterġ, é, á.
a' kiknek	a' mellyeknek
a' kiket	a' mellyeket.

Ť čġtanġ a cwġčenġ se: Azon gyermek, a' ki nem akar tanulni (nechce se učġti) nem kap enni; — azon szolga, a' melly nem akar szolgálni, nem kap jutalmat; — a' ki beteg, nem akar enni; — azon könyv, a' mellyet az atyám vett, szép; — azon fák, a' mellyek gyümöłtsöt (owoce) nem hoznak (ne nesau) rosz fák; — azon asszony, a' kit lát-tál, volt az anyám; — azon férfi (ten muž) a' kinek kenyeret adtál, volt koldús; — a' melly ló nem akar húzni szekeret, és kocsit, az rest (lenivġ) ló; — azon kalap, a' mellyet viselek (nošġm) nem zöld, hanem fekete; — azon juhok, a' mellyeknek szénát adtál, a' mi juhaink; ezen madarak, a' mellyeket repülni (lġtati) látsz, verebek és fetskék.

O přġpadném Gmġnu, aneb Přġšlowci.

Ť. 26. Přġpadné aneb přġpogné gmġno (Přġšlowce, Melléknév — nomen adjectivum —) gest to,

fteré negafau wlastnoft podftatného gména w-
znamenáwá, f. p. a' jó atya; a' nagy ökör; a'
kövér dísznó; a' magas torony.

§. 27. Případná gména na ten způsob se ſſloňowati
dagj, gafo podftatnj gména, f. p. jó, jónak,
jót, — jók, jóknak, jókat; — než kdýž táto
případná gména pred podftatnjm gménem ſtojj,
tedy nebýmájj ſſloňowaná; f. p. én szeretem
a' fejer bort, — né pať: én szeretem a' fe-
jéret bort; én örömeſt eſzem a' puha ke-
nyeret; gá rád gem méfy chleb; — né pať: én
örömeſt eſzem a' puhát kenyeret.

Kdýž ale případné gméno ſamotné, aneb za
podftatnjm gménem ſtojj, tedy y ono ſſloňo-
wáno býti muſſ, f. p. én szeretem a' fejer bort,
de a' vereset is megiszom; én örömeſt eſzem
a' puha kenyeret, de a' keményet is (twrdý
tež) megeſzem.

K čítanj a cwíčenj ſe: Az én atyám két
rétet vett, egy nagyot és egy kitsint; ne-
kem két szép könyveim vannak, az egynek
ára (gedné cena) két forint, és a' másiknak
ára (bruhé cena) egy forint; — a' Tisztartó
(Urednjé) négy gyönyörű (utéſſeny) lovat vett,
egy feketét, két sárgát és egy ſzürkét; a'
feketének hosszú farka (dluhý chwoſt) van;
a' két sárgának lábai vékonyak (tenký) és
a' ſzürke lónak serénye (hriwa) ſűrű (huſtá);
— a' gyermekek külömbfélék (rozbjlné), né-
melly gyermekek jók, ſzorgalmatosak és
engedelmesek (poſluſſné); más gyermekek
rosszak, restek (leniwé) és pajkosak (ſamo-
paſſné); a' tanító nem szereti a' rosz, rest

és pajkos gyermekeket, de a' jókat; engedelmeseket és szorgalmatosakat kedveli (öblibuge).

§. 28. Táto případná gmená vlastnost wěcy zwelličugj aneb umenssugj dle tří stupňů, ž nichžto:

1. Prwnj aneb negnižšj stupeň (gradus positivus) gest každé případné gmeno w swém půwodnjm stawe, ř. p.

rosz žlý,	— jó dobrý,	— meleg teply,
hideg studeny,	— szép pěkný,	— csunya špatný,
magas wysoký,	— alacsony nižky,	— tudós učeny,
drága drahý,	— vastag hrubý,	— vékony tenký,
édes sladký,	— keserú horký,	— szomorú smutný,
víg wěselý,	— savanyú kyselý,	— hosszú dluhý,

rövid krátky a t. d.

2. Druhý aneb prostředný stupeň (gradus comparativus) gest ten, který giž něco wjce znamená — a tento stupeň w maďarské řeči tak powstává, když se k prwnjmu stupni pripoguge: bb, abb, ebb, obb. ř. p.

jó dobrý	— jobb lepší.
rossz žlý	— rosszabb horššj.
meleg teply	— melegebb teplegššj.
hideg studeny	— hidegebb studenegššj.
magas wysoký	— magasabb wyššj.
alacson nižky	— alacsonyabb nižššj.
tudós maudrý	— tudósabb maudregššj.
hosszú dluhý	— hosszabb dluššj.
ostoba sproššý	— ostobább sproštegššj.
rövid krátky	— rövidebb kratššj.

Z čtanj a cwičenj se: A' kenyér jó, de a' kalács és a' pecsenye jobb; a' kutya rossz állat, mert mar (hrize), de a' farkas még rosszabb, mert szétépi (rojtchá) a' bárá-

nyokat; — a' kályha meleg, de a' tűz még melegebb; a' viz hideg, de a' jég (led) és a' hó (sněh) még hidegebb; a' mi házunk magas, de a' torony még magasabb; a' mi papunk tudósabb mint a' mi szüleink; én nem vagyok ostobább mint te; — az öl hosszabb mint a' róf, és a' róf rövidebb, mint az öl.

3. *Úretj aneb negwňššj stupen. (gradus superlativus) — ktery negwjęc znamená, powštává tač, že pred druhý stupen syllaba leg predložena býwá, č. p.*

jó dobrý — jobb lepsi — legjobb naglesi.
rossz zlob — rosszabb horši — legrosszabb naghorši.
meleg tepló — melegebb tepleši — legmelegebb nagtep.
hideg studený — hidegebb studenši — leghidegebb nagstud.
magas wysoký — magasabb wyšši — legmagasabb nagnyšši.

Z čitanj a cwičenj se: Az Isten legjobb atyánk; legrosszabb ember a' hazug (lhár); a' tűz melegebb mint a' kályha, de a' nap (slunce) legmelegebb; ha eső esik (řidýž deště prši) akkor hideg van; tavaszkor (na gar) hidegebb az idő (čas) mint nyárbán (w letě); nyárbán a' legmelegebb és télben (w zime) a' leghidegebb idők járnak; — legszebb ember az, a' ki legjobb; legcsúnyabb pedig az, a' ki legrosszabb; az anyám nagyobb, mint én, és az atyám legnagyobb a' házban; — a' hársfa (lipa) házunk mellett (při) magasabb mint a' mi házunk, a' torony pedig, melly a' mi falunkban áll, legmagasabb; te nem vagy tudósabb, mint én, de a' mi tanítónk legtudósabb; télben a' nap rövidebb és az éjszaka (noc) hosszabb mint a' nyárbán; nyárbán pedig hosszabb a' nap és

az éjszaka rövidebb, mint a' téllen; Szent János napján leghosszabb a' nap és akkor legrövidebb az éjszaka.

§. 29. Při nekterých případných gménach mimorádným způsobem powstává druhý a třetí stupen, t. p.

sok mnohý — több wjece — legtöbb nagwjece.
szép pěkný — szebb krásšj — legszebb nagkrásšj.
bátor smělý — bátrabb směššj — legbátrabb nagsměššj.
könnyü lehtë — könnyebb — legkönnyebb.
bő bohatý — bővebb — legbővebb.

A čítanj a cwičenj se: Múlt esztendőben (minulého rofu) sok bor termett (se urodilo), de ezen esztendőben még több bort remeny-lünk (se ufáme); Magyar országban több bor terem, mint Német országban, Francia országban pedig legtöbb és legjobb bor terem; Pest szép város, de Bécs még szebb, és Páris a' legszebb város; a' katona jó, ha bátor; én jobb katona lennék (bylby sem) mint te, mert én bátrabb vagyok; a' toll könnyebb, mint a' fa, és a' selyem (hebbáb) legkönnyebb; tavál bő esztendő volt, de ezen esztendő még bővebb lesz (bude).

§. 30. Záto případná gména gať w prwnjm tať y w druhém y w třetjm stupni sřloňowati se dať, t. p.

1. pád: nagy — nagyobb — legnagyobb.
2. pád: nagyak — nagyobbak — legnagyobbak.
3. pád: nagyak — nagyobbak — legnagyobbak.
4. pád: nagyot — nagyobbat — legnagyobbat.

pať w počtu o mnohých:

1. pád: nagyok — nagyobbak — legnagyobbak.
2. pád: nagyoknak — nagyobbaknak — legnagyobbaknak.
3. pád: nagyoknak — nagyobbaknak — legnagyobbaknak.
4. pád: nagyokat — nagyobbakat — legnagyobbakat.

§. 31. Zemeř od každěho připadněho gměna dá se odvésti aneb učiniti gměno samostatnj, když se k onněmu připojj syllaba *ság, sęg* k. p.

nagy veliký	— nagyság velikost.
szép krásný	— szépség krása.
gonosz zlý	— gonoszság zlost.
jó dobrý	— jóság добрota.
kövér tučný	— kövérség tučnost.
drága drahý	— drágaság dražota.
vastag hrubý	— vastagság hrubost.
keserű horký	— keserűség horkost.
édes sladký	— édesség sladkost.
szomorú smutný	— szomorűség zármutek.
szelid krotký	— szelidség krotkost.

Z čítanj a cwičenj se: A' hegy (vrch) nagy, a' hegynek nagysága; — a' szoba szép, — a' szobának szépsége; — a' gonosz zsvány, — a' zsványnek gonoszsága; — a' jó Isten, — az Istennek jósága; a' kövér disznó, — a' disznónak kövérsége. a' posztó (sautno) drága, — a' posztónak drágasága; a' fa vastag, — a' fának vastagsága; — a' keserű orvosság (lefarstwj) — az orvosságnak keserűsége; — a' méz édes, — a' méznek édesége; — a' szomorú anya, — az anyának szomorűsága; — a' galamb szelid, — a' galambnak szelidsége. —

U početných gměnách.

§. 32. Početné gměno gest takové, které gistý počet významenává, k. p. nekem van *öt* garasom, gá mám pět grossů. Těto početná gměna gsau mnohonásobná, totižto:

I. Gruntowná aneb základná početná gména, která na otázku kolik? *hány?* odpowjdagj a gsau :

1. egy.	12. tizenkettő.	30. harmincz.
2. kettő.	13. tizenhárom.	40. negyven.
3. három.	14. tizennégy.	50. ötven.
4. négy.	15. tizenöt.	60. hatvan.
5. öt.	16. tizenhat.	70. hetven.
6. hat.	17. tizenhét.	80. nyolczvan.
7. hét.	18. tizennyolcz.	90. kilenczven.
8. nyolcz.	19. tizenkilencz.	100. száz.
9. kilencz.	20. húsz.	101. százegy.
10. tíz.	21. huszonegy.	1000. ezer. s a't.
11. tizenegy.		

Čítanj a cwíčenj se: Hány krajczárod, hány garasod és hány forintod van neked? nekem van egy forintom és huszonöt krajczárom, huszonöt krajczár pedig tészén (čínj) nyolcz garast és egy krajczárt; és egy forint tészén húsz garast, vagy hatvan krajczárt; egy esztendőben van tizenkét holnap (mesíc) egy holnapban van négy hét (tjdbén), egy hétben vagyón hét nap, úgy mint: Vasárnap, Hétfő, Kedd, Szerda, Csütörtök, Péntek, Szombat; — Az egész esztendő foglal magában (obsahuge w sobě) 365. napot. Hány esztendő telt-el (wynplnilo se) Krisztus Úr' születésétől fogva? (od narozenj Krysta Pána) — Krisztus Úr' születésétől fogva eltelt már 1837. esztendő vagy év. —

1. Poznam. Početné gméno *kettő*, když před podstatným gménem slojí, proměňuje se na *két*, t. p. Chybněby někdo řekl: én fogtam (gá sem lapil) *kettő* verebet; — ale má se říci: én fogtam *két* verebet, két galambot, két rákot.

2. Ku gruntowným početným gmenám pří náležejj také y tá početná gmená, která na tu

otázku odpowjdagj: *hányan?* Koliķ? f. p. ket-
ten dwa, hárman tri, négyen, öten, hatan,
heten, nyolczan, kilenczen, tizen, húszan,
százan, ezeren.

3. Které na tu otázku odpowjdagj: *hányszor?* Koliķrat? f. p. egyszer gednfrat, két-
szer dwafrat, háromszor trifrat, négyszer,
ötször, hatszor, hétszer, nyolczszor, ki-
lenczszer, tizszer, százszor, ezerszer. —
Egyszer egy csak egy; — kétszer kettő,
négy; háromszor három, kilencz; négyszer
tiz, negyven; ötször kilencz, negyvenöt;
hatszor nyolcz, negyvennyolcz. —

IIbý Ráb obřahuge početná gména, která na tu
otázku odpowjdagj: *hanyadik?* Koliķý? — f. p.
első prwnj, *második* druhý, *harmadik* třetí,
negyedik, ötödik, hatodik, hetedik, nyol-
czadik, kilenczedik, tizedik, tizenegyedik,
tizenkettedik, — huszadik, 's a' t.

Z čjtanj a cwičenj se: Az első embert
Ádámnak hívjuk (nazjwáme); minden har-
madik nap eső esik; minden második kraj-
czár a' tiéd; minden tizedik férfi mégyen
(pügde) a' háborúba (do wogný) védelmezni
az hazát (bránit wlast). —

III. Početná gména, která rozdjlnost wyznamená-
wagj, a na tu otázku odpowjdagj: *hányféle?*
Koliķnářobný? f. p. *egyféle* gednonářobný, *két-
féle* dwognářobný, háromféle, négyféle, öt-
féle, hatféle, hétféle, százféle, ezerféle,
sokféle.

Z čjtanj a cwičenj se: Az állatok hatfé-
lék, úgymint: négylábúk, vagy emlős (dogný)
állatok, madarak, halak, úszómászók, bo-

garak és seregek; hányféle minden állat? kétféle, úgymint: him (samec) és nőstény (samice), — hányféle a' pénz? négyféle, úgymint: papirospénz, rézpenz, ezüstpenz, és az aranypenz. —

В Часовыхъ.

§. 33. Časowo gest takowé slowo, kterým se wygadruje to, co která wěc anebo ona sama činj, anebo co se s nj děje, ř. p. *irni* písati, a' tanító ír, učitel písse; *olvasni* čtati, a' tanuló olvas, učedlnjč čta; *enni* gjsiti, *inni* pjsiti, az ember eszik és iszik; *člowěk* gj a pige; *aludni* spáti, a' gyermek alszik djtč spj; — *ásni* koptati, a' szolgáló ás, služka kope; — *tánczolni* táncowati, a' legény tánczol, mládenec tancuge; — *aratni* žjiti, a' leányok aratnak, djwky žnau; *szántani* orati, a' parasztok szántanak, sedláci oragj; *varrni* řsiti, a' szabó varr, fregčjr řsige.

§. 34. U pri těchto časowjch dělj se tři osoby:
 prwnj gá *én*; druhá ty *te*; tretj on, ona, ono, *ó*.
 my *mi*; wy *ti*; oni, ony, ona, *ók*.
 ř. p. gá píssem, ty písseš, on písse, my písseme,
 wy píssete oni písšj. —

§. 35. Z ohledu na čas, w kterém se neco děje, tri gsau hlawnj rozdělowne, řdnyž totizto wygadrujeme:
 1. co se nynj práwě děje, nazjwá se čas přítomný.
 2. co se gjž predeřle dalo, — čas pomínulý.
 3. co se djti bude, — nazjwá se čas budoucý, ř. p.

čas přítomný gest:

já jsem	én vagyok;	my sme	mi vagyunk.
ty jsi	te vagy;	wy ste	ti vagytok.
on jest	ő nagyon van;	oni jsou	ők vannak. ők vannak.

čas pomínlý gest:

já jsem byl	én voltam;	my jsme byli	mi voltunk. mi valánk.
ty jsi byl	te voltál;	wy jste byli	ti voltatok. ti valátok.
on byl	ő volt;	oni byli	ők voltak. ők valának.

čas budoucí gest:

já budu	én leszek,	aneb	én fogok lenni.
ty budeš	te leszel,	—	te fogsz lenni.
on bude	ő lesz,	—	ő fog lenni.
my budeme	mi leszünk,	—	mi fogunk lenni.
wy budete	ti lesztek,	—	ti fogtok lenni.
oni budou	ők lesznek	—	ők fognak lenni.

Žijte a cvičení se: Én vagyok gyermek, mert nekem szüleim vannak; te is vagy gyermek, mert neked is szüleid vannak; te nem vagy olyan nagy, mint én, és én nem vagyok olyan erős mint te; mi gyermekek vagyunk tanulók; ti is tanulók vagytok, de ti nem vagytok olyan szorgalmas tanulók, mint mi; az én atyám van otthon, a' te atyád pedig nagyon a' mezőn; az én húgom van a' kertben és a' te néhéd nagyon a' városban; a' mi szüleink minden Vasárnap vannak a' templomban; — Én már voltam Pesten és Budán, de te még nem voltál; az én ötszem nem volt tegnap (včera) az iskolában, mert beteg (nem mocný) volt; — én már régen (dávno) nem voltam beteg; de te voltál gyakran (w často) beteg

beteg taval (w loni) az az (to gest) múlt esztendőben (pominulého rofu); — Mi voltunk tegnap a' szőlőben, de ti nem vóltatok ott, hát miért nem vóltatok? az atyám, az anyám, a' néném, a' bátyám, a' húgom és a' kis ötsém is mindnyájan ott vóltak. — Én tegnap valék szorgalmatos, mert az egész nap (celý den) valék az oskolában; hol valál tegnap? mért nem valál a' templomban? —

Én leszek valaha (nědy) tudós férfiú, ha most szorgalmatos vagyok; te pajtás nem leszel soha tudós és bölcs férfiú, mert nem jársz örömet (nechodjs w děčnē) az oskolába; — a' disznóból lesz szalonna, de a' kutyából nem lesz szalonna; mi nem leszünk mindég kis gyermekek, de valaha leszünk nagy emberek; Barátim! ha ti nem lesztek jók és jámborok (pobožni), nem lesztek kellemetesek (přijemni) az Isten és más emberek előtt (před); — azon fiúk, a' kik nem szeretnek tanulni, nem lesznek tudós emberek, de mindég ostobák lesznek. —

En fogok írni jó tollal, de rossz tollal nem fogok írni; ha te nem fogsz tanulni, nem fogsz enni; az én atyám ma (dnes) fog szántani (orati) és az anyám fog varrni (šiti), — holnap (zítra) valami ünnep (swátek) lesz, és mi fogunk menni a' templomba és ott fogunk énekelni (zpjwati) — Gyermekek! ha sokat fogtok enni, úgy rosszúl (žle) fogtok aludni; a' munkások ma fognak dolgozni (pracowati) és holnap fognak pihenni (odpočiwati).

§. 36. Na tento způsob každé časoslovo dle osob a dle času dá se ohýbowati a proměňowati, které proměňowánj nazjwá se Conjugacne, a gest neswihnuteľně potřebné k nabytj sobě té schopnosti, aby někdo mluwiti mohl. — Než učenj toto o Conjugacých Maďarské řeči gest welmi nesnadné, — které gedentakždy sřzje pilné cwičenj se a obcowánj s rozenými Maďary mnohem lehčegi sobě nadobudnauti může, nežli sřzje mluwnické regule. — Předce ale potřeba wyhledáwá, abyhom některé příklady predložili, dle kterých giná slowa ohýbowána býti magj.

P r w n j P ř i l a d .

Čas přítomný:

én látok	gá	widjm;	mi látunk	my	widjme.
te látsz	ty	widjs;	ti láttok	wy	widjte.
ő lát	on	widj;	ők, látnak	oni	widj.

Čas pomínulý:

én láttam	gá	sem	widél;	mi láttunk	my	sme	widéli.
(láték)				(látánk)			
te láttal	ty	si	widél;	ti láttatok	wy	ste	widéli.
(látál)				(látátok)			
ő látott	on		widél;	ők láttak	oni		widéli.
(látá)				(látának)			

Čas budoucý:

én fogok	gá	budu	widjti;	mi fogunk	my	budeme	widjti.
te fogz	ty	budés	widjti;	ti fogtok	wy	budete	widjti.
ő fog	on	bude	widjti;	ők fognak	oni	budau	widjti.

Na tento způsob dagj se ohýbowati táto slowa:

írni pšati; *én* irok — *én* irtam — *én* írni fogok.
járni moditi; *én* járok — *én* jártam — *én* járni fogok.
várni čekati; *én* várok — *én* vártam — *én* várni fogok.
varrni ššiti; *én* varrok — *én* varrtam — *én* varrni fogok.

tanítani učiti; én tanítok — én tanítottam, a t. d.
tanulni učiti se; én tanulok — én tanultam.
szántani orati; én szántok — én szántottam.
tánczolni tancovati; én tánczolok — én tánczoltam.
hallani slyšeti; én hallok — én hallottam.
szólani mlyviti; én szólok — én szóltam.

A čitanj a čwičenj se: A' kinek szeme van, az lát; én jól látok, mert jó szemem van; te jól látsz, mert jó szemed van (a taš bále); a' vak (šlepý) nem lát; az állatok nem látnak a' setétben. (we tmě) de a' matskák a' setétben is látnak; mi emberek nem látunk olyan élénken (taš ostro) mint a' sasok (orli). — Én még nem láttam a' királyt, hát te már láttál valaha királyt? az én testvérem még soha (nišdy) nem látott oroszánt; mi fiúk már sok egereket (myšši) láttunk, de elefántokat (šlon) még nem láttunk; Barátim! láttatok-e már majmot (opica) és tevét?

Te rosszul irsz magyarul, de tótul jobban irsz; én tegnap irtam levelet (lišt) szüleimhez, és te mikor irtál szüleidnek levelet? — a' tanulók tegnap nem irtak az oskolában, mert mindég olvastak; — Én már egy esztendeig járok a' magyar oskolába, és még három esztendeig járni fogok 's aztán (a potom) már jó Magyar leszek: — te már két esztendeig jártál az oskolába és még két esztendeig járni fogsz; — A' tanító tanít és a' tanuló tanul; a' tanítók tanítanak és a' tanulók tanulnak; ha én magyarul megtanultam, azután németül is (nemečy) tanulni fogok; — hallom, hogy a' te húgod tud szépen tánczolni? az én húgom nem tánczol ugyan, (šice) de jól varr; mikor az én né-

némnek lakadalma (swadba) lesz, akkor én istánczolni fogok, ámbár (acfoli) eddig (dosawád) még nem tánczoltam; a' parasztok szántanak és aratnak, én még nem szántottam, se nem (ani) arattam, mert én mindig csak oskolába jártam, olvastam, írtam, tanultam, és ha tanult és tudós ember leszek, akkor én is másokat tanítani fogok; én hallottam mennydörögni (hyméti) te is hallottal sokszor mennydörögni, de fülmit (flawjka) énekelni (zpjwati) nem hallottál, én pedig már azt is hallottam.

§. 37. Druhý příklad gest tento:

Čas přítomný:

én szeretek	gá milugi;	mi szeretünk	my milugeme.
te szeretsz	ty miluges;	ti szerettek	my milugete.
ő szeret	on miluge;	ők szeretnek	oni milugj.

Čas pomínulý:

én szerettem	gá sem	mi szeretttünk	my sme
(szereték)		(szereténk)	
te szerettél	ty si	ti szerettetek	my ste
(szeretél)		(szeretétek)	
ő szeretett	on	ők szerettek	oni
(szerete)		(szeretének)	

Čas budaucj:

én fogok	szerehni	gá budu	milowati	mi fogunk	szerehni	my budeme	milowati.
te fogsz		ty budeš		ti fogtok		my budete	
ő fog		on bude		ők fognak		oni budau	

Na tento způsob se obyčej i táto slowá:

énekelni	zpjwati	— énekelek	— énekeltem.
segíteni	pomáhati	— segíték	— segitettem.
beszélni	mluwiti	— beszélek	— beszéltem.
örülni	radowati se	— örülök	— örültem.

<i>megölni</i> zabiti	—	megölök	—	megöltem.
<i>ebédelni</i> obédowati	—	ebédelek	—	ebédeltem.
<i>ülni</i> seděti	—	ülök	—	ültem.
<i>felelni</i> odpowědēti	—	felelek	—	feleltem.
<i>ígérni</i> sľibiti	—	igérek	—	igérttem.
<i>építeni</i> budowati	—	építek	—	építettem.
<i>temetni</i> pochowati	—	temetek	—	temettem.

A čtanj a cwičěnj se: Én szeretek tanulni magyarul; az én anyám nem szeret inni bort; azok rosszgyermekek, a' kik nem szeretnek járni az iskolába; ti fiak nem igen (nemelmi) szerettek olvasni magyarul, de mi nagyon szeretünk nem csak olvasni, hanem írni is; miért nem szeretsz te énekelni a' templomban, én mindég énekelek a' templomban, ha énekes könyvem van; neked van énekes könyved, és még sem (a predci ne) énekelsz; a' madarak szépen énekelnek az erdőkben; a' rigó (drozd) szépen énekel; mi még nem beszélünk magyarul, de esztendőre már beszélni fogunk, ha most szorgalmasan tanulni fogunk; én ma nem örülök úgy mint tegnap örültem, és te mért örültél ma olyan nagyon? — a' ki egy embert megölt, az gyilkos (wrażedlni); egy gyilkost felakasztottak (oběsili) azért, hogy egy embert megölt; én még egy verebet sem öltem-meg; — Barátom mit ebédeltél? én ebédeltem levest (poljowu), húst (maso) és tésztás ételt, az az haluskát; — az én szüleim ma nem ebédeltek otthon, mert reggel a' vásárba (do garmofu) mentek; — én ülök az asztal mellett, te pedig ülsz az ablak mellett; a' te húgod ül a' szobában és sir

(pláče), mi haja van (co gi chybj?) hogy sir?
 — én ma még nem ültem, mert mindég jár-
 káltam; mikor a' tanító kérdez (zeptává se)
 akkor a' tanuló felel; te mindég jobban fe-
 lelsz, mint Pali testvéred; én már régen
 nem feleltem a' tanítónak, mert ő ritkán
 kérdez engemet; Nekem egy úr ígért jutal-
 mat (odměnu) ha jól tanúlok; én pedig azon
 úrnak ígértem, hogy mindég jól tanulni és
 a' Tanítónak helyesen felelni fogok; a' kő-
 mívéssek (žednjci - murári) és az átsok (tesári)
 építenek házakat; az én szüleim tavál szép
 házat építettek; tegnap egy embert temet-
 tek, a' kit egy gonosz zsvány megölt; mi-
 kor valakit temetnek, akkor sirnak a' meg-
 holtnak (zemrelého) rokonai (pokrownj). —

§. 38. Rdyž ale ne zrowna, než pod něgakau wýmín-
 kau mluwjme, a wjce wýpowedj gednjm slo-
 wem spojgugeme (conjunctivus) tedj slowá na
 tento žpůsob ohybugeme:

čas přjtomný:

hogy én legyek abych byl; hogy mi legyünk abychom byli
 hogy te légy abys byl; hogy ti legyetek abyste byli
 hogy ő legyen abyon byl; hogy ők legyenek aby oni

žpůsob wýmínkowý času přjtomného:

én lennék, aneb vólnék gá bych byl.
 te lennél — vólnál ty bys byl.
 ő lenne — vólna onby byl.
 mi lennénk — vólnánk my bychom byli.
 ti lennétek — vólnátok wy byste byli.
 ők lennének — vólnának oni by byli.

žpůsob wýmínkowý času pomínulého:

én lettem vólna — vóltam vólna, gá bych byl býwal.
 te lettél vólna — vóltál vólna, ty bys byl býwal.
 ő lett vólna — vólt vólna, on by byl býwal.

mi lettünk volna — vóltunk volna, my byšom byli bywali.
 ti lettetek volna — vóltatok volna, my byšte byli bywali.
 ők lettek volna — vóltak volna, onby byli bywali.

Ž čítanj a cwičenj se: Az atyám kívánja (žádá) hogy én legyenek jó Magyar; az anyád kívánja, hogy te légy jó és okos ember; én kívánom, hogy az én öcsém legyen jámbor (pobožný) keresztény (křesťan); az Isten akarja, hogy mi emberek legyünk jók és jámborok; a' tanító kívánja, hogy a' tanítványok legyenek szorgalmatosak és csendesek (tichý) az oskolában; — Ha én gazdag (bohatý) ember lennék, minden szegény embernek ajándékot (dar) adnék (dal byš); te jobb fiú lennél, ha az oskolában figyelmetesebb (požornější) vólnál; ha Márczi csendesebb volna, úgy az anyjának kedvesebb (mílsjší) lenne; — ha az emberek jók lennének, úgy nem kellene (nebyloby třeba) tömlöcz (žalář); ha ti lennétek szófogadók (poslušný) úgy nem kellene félni (báti se) a' veréstől (bitý); — ha mi lennének tudósak, úgy nem járnánk az oskolába.

Ha az én bátyám nagyobb és erősebb lett volna, úgy katona lett volna; ha mi magyar ifjuk lettünk volna, úgy nem tanultunk volna magyarul; ha én nem lettem volna szorgalmatos, úgy nem beszélnek most magyarul; ha ti nem lettetek volna restek, úgy eddig megtanúztatok volna beszélni magyarul; ha az én szüleim vóltak volna Vársánap a' templomban, úgy hallottak volna egy igen szép prédikációt (přejeň).

§. 39. Na tento způsob y giná slova ohýbowána bý-
wají, kdýž něco pod wýminkau mluwjme, k. p.

čas přítomný.

hogy olvassak abych čital, — hogy olvassunk abychom
hogy olvass abys čital, — hogy olvassatok abyste
hogy olvasson aby čital, — hogy olvassanak aby oni

čtati.
čtati.
čtati.

čas wýminkowý přítomný.

én olvasnék gá bych čital; mi olvasnánk my bychom
te olvasnál ty bys čital; ti olvasnátok wy byste
ő olvasna on by čital; ök olvasnának oni by

čtati.
čtati.
čtati.

čas wýminkowý pomínulý.

én olvastam gá bych byl mi olvastunk my bychom
te olvastál ty bys byl ti olvastatok wy byste
ő olvasott on by byl ök olvastak oniby byli

čtati.
čtati.
čtati.

Ž čtanj a cwičenj se: A' tanító kívánja,
hogy én jól olvassak magyarul, azt is kí-
vánja, hogy te is jól olvass, és hogy min-
den tanuló jól olvasson és szépen írjon ma-
gyarúl; tegnap a' Tanító ezt mondotta, hogy
jó könyveket olvassunk, szépen írjunk, és
jól tanuljunk: a' szülék kívánják, hogy a'
gyermekeik szorgalmatosan járjanak az os-
kolába, ottan hallgassanak, jól tanuljanak,
szépen írjanak, és helyesen olvassanak; —
a' ti szüleitek is kívánják, hogy ti jól ol-
vassatok, szépen írjatok, és szorgalmatosak
legyetek; — — Te jobban olvasnál és szeb-
ben irnál, ha figyelmetesebb lennél; én job-
ban olvasnék, ha új könyvem volna; én
szépen irnék, ha jó tollam volna; a' te hí-
god jól olvasna és szépen írna, ha minden
nap az oskolába járna és vigyázna; ha mi
nagyobbak lennénk, úgy bizonyosan jobban
olvasnánk és szebben irnánk; ti valóban
jobban olvasnátok és szebben irnátok, ha

jobb eszetek volna; ha minden gyermekek az iskolába járnának, úgy mindnyájan olvasni, írni és beszélni megtanulnának. —

Én megtanultam volna az én leczkémeket minden hiba nélkül, ha azt otthon olvastam volna; ha te taval jártál volna az iskolába, úgy most már jobban olvastál volna, és szebben irtál volna; — ha az én nénem tegnap nem tánczolt volna, úgy ma nem fájt volna a' lába; ha a' gazdak nem szántottak volna, úgy most nem aratnának; ha ti nem tanúlatok volna magyarul, hát úgy nem beszélnétek magyarul. —

§. 40. Ciny příklad podobného ohybowánj slow ge tento:

čas přítomný:

hogy én szeressek	abych já milował.
hogy te szeress	abyś ty milował.
hogy ő szeressen	aby on milował.
hogy mi szeressünk	abychom my milowali.
hogy ti szeressetek	abyście wy milowali.
hogy ők szeressenek	aby oni milowali.

čas wymińkowy přítomný:

én szeretnék	gá bych	milował.	mi szeretnék	my bychom	milowali.
te szeretnél	ty byś	milował.	ti szeretnétek	wy byście	milowali.
ő szeretne	on by	milował.	ők szeretnének	oni by	milowali.

čas wymińkowy pomínulý:

én szerettem volna	gá bych był	milował.
te szerettél volna	ty byś był	milował.
ő szeretett volna	on by był	milował.
mi szerettünk volna	my bychom byli	milowali.
ti szerettetek volna	wy byście byli	milowali.
ők szerettek volna	oni by byli	milowali.

Ź cztanj a cwóćenj se: A' szülék¹ kívánják, hogy a' gyermekeik szeressenek ta-

núlai; a' mi Tanitónk kívánja, hogy mi szeressünk járni az oskolába; hogy a' templomban énekeljünk, hogy magyarul beszéljünk, de hogy tótul el ne felejtünk (nezábudli); én örömet (milerád) beszélnek németül, ha tudnék; az én húgom szeretne tanczolni; ha tudna; te szerettel volna elmenni Pestre, ha az atyád akart volna magával elvinni; ha Pali tanuló társunk csendesen ült volna az oskolában, nem kapott volna verést (bitfu); — ha te csendesen ültél volna az oskolában, nem kaptál volna verést 's a' t. —

§. 41. Když se ale nasse řeči na ten predmět, v kterém mluvime, určité roztahuj, tedy slova na tento způsob ohybowati musime:

čas přítomný:

én akarom	já chcem to;	mi akarjuk	my chceme to.
te akarsz	ty chceš to;	ti akarjátok	my chcete to.
ő akarja	on chce to;	ők akarják	oni chtějí to.

čas pomínlý:

én akartam	já sem chtěl to;	mi akartuk	chtěli sme to.
(akaram)		(akarók)	
te akartad	chtěl si to;	— ti akartátok	chtěli ste to.
(akarád)		(akarátok)	
ő akarta	chtěl to;	— ők akarták	chtěli to.
(akará)		(akarák)	

čas budoucí:

én fogom	akarni budem to;	mi fogjuk	akarni budeme to
te fogod	akarni budeš to;	ti fogjátok	akarni budete to
ő fogja	akarni bude to;	ők fogják	akarni budou to

Zkřtiť a cvičenij se: Én akarom és kívánom (žádám to) hogy légy jó barátom; te nem akarsz szorgalmasan tanulni, de azt akarsz és kívánod, hogy valaha tanult

és bölcs ember légy; az atyám akarja és kívánja, hogy én jól beszéljek magyarul; a' földművelők (rolnyci) akarják és kívánják, hogy bő aratást (hognau žen) nyerjenek (dosáhlí); — mért nem tanúttad meg a' te leczkédet? ha te most tanúttad volna a' leczkédet, most már tudósabb lennél; — ki írta ezen levelet? az én ruhámat varrta a' szabó; Nem hallottad-e azt a' lármát az útszán? Ha ti akartátok volna megtanúlni a' ti leczkéteket, úgy bizonyára megtanúttátok volna azt; — ha az én atyám megszántotta volna az ő szántóföldjeit, úgy bőven aratott volna; — mi nem hallottuk azon szomorú hirt, hogy a' bátyád meghalt volna (bhl zemřel.)

§. 42. Giny způsob podobného ohybnování / slow ge tento :

čas přítomný:

szeretem	milugem to;	szeretjük	milugeme to.
szereted	milugeš to;	szeretitek	milugete to.
szereti	miluge to;	szeretik	milugj to.

čas pomínulý :

szerettem	milowal sem to;	szerettük	milowali sme to.
(szeretém)		(szeretők)	
szeretted	milowal si to;	szerettétek	milowali ste to.
(szeretéd)		(szeretéték)	
szerette	milowal to;	szerették	milowali to.
(szereté)		(szereték)	

čas budoucý.

fogom	szerelní.	budem	to milowati.	fogjuk	szerelní.	budeme	to milowati.
fogod		budeš		fogjátok		budete	
fogja		bude		fogják		budau	

K čítanj a cwičenj se: Én szeretem az én szüleimet, te is szereted a' te szüleidet; minden állat szereti az ő magzatját (plöd); — mi gyermekek szeretjük a' mi szüleinket és tanítóinkat; hát ti szeretitek-e a' ti atyáitokat és anyáitokat? az Isten szereti az embereket, de az emberek is szeretik az Istent, ama mennyei atyát; ki építette ezt a' házat? tudom hogy te nem építetted azt; egy zsivány megölte azt a' gazdag urat, a' kit tegnap temettek-el; az atyám azt ígérte nekem, hogy fog venni egy szép könyvet, ha jól fogok tanulni; az Isten elébb (drjw) szerette az embereket, mint azok őtet szerették; holnap fogják temetni azt az urat, ki tegnap meghalálozott (zemrel); ha ti nem fogjátok tudni holnap a' leczkét, nem nyertek-el (nezjssáte) a' ditséretet (čhwálu); — a' Tanító nem ditséri a' rest tanítványt. —

§. 43. Když ale pod wýminkau mluwjme, a wjce wýpowědj gednjm slowem spogugeme, tedy y řáto určítá časoslowá tařto ohybowaři muřjme:

čas přjtomný:

hogy én tanítsam,	lássam,	irjam,	szeressem.
abych gá učil,	widěl,	pisal,	milowal.
hogy te tanítsad,	lássad,	irjad,	szeressed.
abyš ty učil,	widěl,	pisal,	milowal.
hogy ő tanítsa,	lássá,	irja,	szeresse.
aby on učil,	widěl,	pisal,	milowal.
hogy mi tanítsuk,	lássuk,	irjuk,	szeressük.
abychom učili,	widěli,	pisali,	milowali.
hogy ti tanítsátok,	lássátok,	irjátok,	szeressétek.
abyšte wy učili,	widěli,	pisali,	milowali.
hogy ők tanítsák,	lássák,	irják	szeressék.
aby oni učili,	widěli,	pisali	milowali.

čas wýminřowý:

én tanítanám,	látнам,	írnám,	szeretném.
gá bych učil,	widěl,	psal,	milowal.
te tanítanád,	lát nád,	írnád,	szeretnéd.
ty bys učil,	widěl,	psal,	milowal.
ó tanítaná,	lát ná,	írná,	szeretné.
on by učil	widěl	psal	milowal.
mi tanítanók,	lát nók,	írnók,	szeretnók.
my bychom učili,	widěli,	psali,	milowali.
ti tanítanátok,	lát nátok,	írnátok,	szeretnétek.
wy byste učili,	widěli,	psali,	milowali.
ók tanítaná,	lát ná,	írná,	szeretnék.
oniby učili,	widěli,	psali,	milowali.

čas wýminřowý pomínulý:

én tanítottam volna,	láttam volna,	szerettem volna
gá bych byl učil,	widěl,	milowal.
te tanítottad volna,	láttad volna,	szeretted volna.
ty bys byl učil,	widěl,	milowal.
ó tanította volna,	látta volna,	szerette volna.
on by byl učil,	widěl,	milowal.
mi tanítottuk volna,	láttuk volna,	szerettük volna.
my bychom byli učili,	widěli,	milowali.
ti tanítottátok volna,	láttátok volna,	szerettétek volna
wy byste byli učili,	widěli,	milowali.
ók tanították volna,	látták volna,	szerették volna.
oniby byli učili,	widěli,	milowali.

Z čítanj a cwičenj se: Az én öcsém akarja, hogy én őtet tanítsam; én örömet tanítanám őtet, ha akarna szorgalmasan tanulni; — egy úr fogadott (přigal) házába egy tanult fiatal embert, hogy tanítsa az ő gyermekeit; azon fiatal (mladý) ember örömet tanítaná őket, ha akarnának tanulni; az Isten akarja, hogy mi szeressük őtet és a' mi felebarátinkat; én akarom, hogy ti lássátok azt az oroszánt, mellyet a' vendégfogadóban (w hostinci) mutogatnak (ufažugj); — egy úr érkezett (přišel) a' mezőre

(na pole) hogy lássa az ő munkásait; én szeretném látni a' királyt; te is örülnél, ha látnád a' királyt és a' királynét; a' tanítók gyakran intik (napomjnagj) a' tanítványokat, hogy szépen írják a' betűket (liter) — ha az én ötsémet tanította volna a' magyar tanító, úgy ő is most olvasna, írna, és beszélne magyarul; mi szerettük volna látni, azt a' szép nagy és kövér (tučný) ökröt, mellyet tegnap a' mészárszékekben (w gatce) megöltek. —

§. 44. Gestli poručeti aneb rozkazowati čceme, (Modus Imperativus) aby někdo něco konal, tedy takto slowá obyčowati máme:

w neurčitém smyslu:

olvass éti,
olvasson nechat éte,
olvassatok éтите wy,
olvasssnak nech oni étau,

szerezz milug.
szerezzon nechat miluge.
szerezzetek milugte wy.
szerezzenek nech oni milugj.

írd pís.
írjon nech on písé.
írdatok písíte wy.
írjanak nech oni písji.

énekelj zpíwag.
énekeljen nech zpíwa.
énekeljetek zpíwagte.
énekeljenek nech zpíwagj.

pač w určitém smyslu:

olvásd éti to
olvassa nech éte.
olvassatok éтите.
olvassak nech étau.

szerezzd milug to.
szerezzesse nech miluge.
szerezzétek milugte.
szerezzék nech milugj.

írd pís to
írja
írdatok
írják

énekelj zpíwag to.
énekelje.
énekeljetek.
énekeljék.

A čitanj a cwičenj se: Fiam! rosszúl olvasol, jobban olvas, és mikor irsz, szépen

és csinosan (čistě) írj; — Barátom, ha akard, hogy én téged szeresselek, úgy te is szeress és szívesen szeress engemet; ha a templomban énekelsz vagy dalolsz, akkor ájtatosan (wraucně) énekelj és dalolj. — Ha még nem olvastad ezt a könyvet, olvasd most, mert nagyon szép; — olvassa, a ki akarja, de én nem olvasom, mert nekem nem tetszik az a könyv, mert rongyos (rozdrápaný). — Kedves gyermekem, ha akarsz boldog lenni, úgy szeresd az Istent, de szeresd egyszer'smind (spolu) az embereket is; szeresse, a ki akarja, a rossz gyermekeket, de én nem szerethetem őket; Ha még nem irtad-meg a magyar fordításokat, úgy ird-meg, mert a Tanító vizsgálni fogja; Pajtás! énekelj velem ezt a szép magyar nótát! —

§. 45. Táto slowá, gegichž způsobu ohybowánj neb conjugowánj sme se nynj učili, gsau w způsobě učinkujícím, a najzwagj se děgná aneb činná časoslowá (verba activa) která wygadruj to, co gistá wěc neb osoba činj; gsaut ale y časoslowá, která wygadruj to, co se na gisté wěci neb osobě sřzje ginau wěc neb osobu děge, a táto gmenugj se trpná (passiva) ř. p.

<i>tanitani</i> učiti;	<i>tanitatni</i> učenu byti.
<i>látni</i> widěti;	<i>látatni</i> widěnu byti.
<i>kěrní</i> prositi;	<i>kéretni</i> prosenu byti.

Táto prwnj časoslowá gsau činná; než tá giná gsau trpná časoslowá, — a tjmto způsobem se ohybugj:

čas pŕjtomný:

én tanítatom	— látatom	— kéretem	— szeretetem.
gá býwám učen	— widěn	— profsen	— milowán.
te tanítatol	— látatol	— kéretel	— szeretetel.
ty býwás učen	— widěn	— profsen	— milowán.
ő tanítatik	— látatik	— kéretik	— szeretetik.
on býwa učen	— widěn	— profsen	— milowán.
mi tanítatunk	— látatunk	— kéretünk	— szeretetünk.
my býwáme učeni	— widěni	— profseni	— milowáni.
ti tanítattok	— látattok	— kérettek	— szeretettek.
wy býwaje učeni	— widěni	— profseni	— milowáni.
ők tanítatnak	— látatnak	— kéretnek	— szeretetnek.
oni býwagj učeni	— widěni	— profseni	— milowáni.

čas pomínulý:

én tanítattam	— látattam	— kérettem	— szeretettem.
gá sem byl učen	— widěn	— profsen	— milowán.
te tanítattál	— látattál	— kérettél	— szeretettél.
ty, si byl učen	— widěn	— profsen	— milowán.
ő tanítatott	— látatott	— kéretett	— szeretetett.
on byl učen	— widěn	— profsen	— milowán.
mi tanítattunk	— látattunk	— kérettünk	— szeretettünk.
my sme byli učeni	— widěni	— profseni	— milowáni.
ti tanítattatok	— látattatok	— kérettetek	— szeretettetek.
wy ste byli učeni	— widěni	— profseni	— milowáni.
ők tanítattak	— látattak	— kérettek	— szeretettek.
oni byli učeni	— widěni	— profseni	— milowáni.

čas budaucj:

én fogok tanítani	— látatni	— kéretni	— szeretetni.
gá budem učen	— widěn	— profsen	— milowán.
és így tovább	— a tať dále. —		

A čtanj a cwičenj se; A' gyermekek tanítatnak a' tanítóktól; én már két esztendeig tanítatom magyarul; hát te hány esztendeig tanítatol? — a' melly fiú nem tanítatik, aztudatlan és ostoba marad; nappal (w dne) nem látatnak a' csillagok az égen, de éjjel (w noci) látatnak; a' zavaros vízben (w mutné wodě) nem látatik a' hal; én kére-

kéretem az én öcsémtől, az az, az én öcsém kér engemet, hogy én őtet úgy szeressem, valamint ő engem szeret; a' szülék gyakran kéretnek a' gyermekektől, hogy nekik kegyeret adjanak; az szerencsétlen fiú, a' ki az ő szüleitől és tanítójától nem szeretetik; — én szeretetem az én atyámtól és úgy reménylem (baurám) és hiszem (márjm) hogy én szerencsétlen nem leszek; az emberek szeretetnek az Istentől; tegnap olvastattak az oskolai törvények (školské zákony); — a' templomban felolvastattott a' szent írás; — te mindég szeretettel a' tanítótól, mig (do fauð) szorgalmasan tanúttál és jól viselted magadat, és ha megint (žas) szorgalmasan tanúlni fogsz, és jól fogod magadat viselni, úgy megint szeretetni fogsz a' tanítótól. —

§. 46. Čáto trpná šlowá, čbž pod wýminkau mlúwjme, takto mušej obžbowána býti:

čas přtomný:

hogy én tanitassam	— látassam	— kéresse	— szeretessém.
abych byl učen	— widěn	— prosen	— milowan,
hogy te tanitassál	— látassál	— kéressél	— szeretessél.
abyš byl učen	— widěn	— prosen	— milowan.
hogy ő tanitassék	— látassék	— kéressék	— szeretessék.
hogy mi tanitassunk	— látassunk	— kéressünk	— szeretessünk.
hogy ti tanitassatok	— látassatok	— kéressetek	— szeretessetek.
hogy ők tanitassanak	— látassanak	— kéressének	— szeretessenék.

čas wyminkowý:

én tanitatnám	— látatnám	— kéretném	— szeretném.
gábych byl učen	— widěn	— prosen	— milowan.
te tanitatnál	— látatnál	— kéretnél	— szeretetnél.
ő tanitatnék	— látatnék	— kéretnék	— szeretetnék.
mi tanitatnánk	— látatnánk	— kéretnénk	— szeretnénk.
ti tanitatnátok	— látatnátok	— kéretnétek	— szeretetnétek.
ők tanitatnának	— látatnának	— kéretnének	— szeretetnének.

čas výminkový pomínulý:

én tanitattam volna	— szeretettem volna.
gá bych byl býval učem	— milovan.
te tanitattal volna	— szeretetted volna.
ty bys byl býval učem	— milovan.
és így tovább	— a taf dále.

Z čtanj a cvičenj se: **A'** mi szüleink kívánják, hogy mi jól tanitatassunk a' mi tanítóink által (sfrze); — te azért jöttél az oskolába, hogy tanitassál; az én testvéreimet azért küldötték az oskolába, hogy tanitassék; az emberek nem azért járnak a' templomba, hogy látassanak, hanem azért, hogy énekeljenek, imádkozzanak, és magasztalják (sláwili) az Istent; ha én kívánom, hogy szeressem másoktól, úgy szükséges, (potřebj) hogy én is szeressem a' másokat; ha a' tanuló kívánja, hogy szeretesék a' tanítótól, úgy hát jól tanuljon. —

Ha én németül tanitatnám, az nekem olly kedves volna, mint az, hogy magyarul tanitatom; ha minden tótfiú németül és magyarul tanitatnék, úgy mindnyájan beszélnének németül és magyarul; hogyha a' tolvajok (zlodégi) nem látatnának, mikor lopnak (když kradnou), úgy nem büntetnének-meg (nebyli pofutowáni); — ha az emberek igazán nem szeretnének az Istentől, úgy boldogtalanok (neblahoslavenj) volnának; — hogyha az emberek nemtanitattak volna Jé'sus Krisztus és az ő Apostolai által, úgy nem esmerték volna (nebyliby poznali) az igaz Istent; — ha te nem szeretet-

tél volna a' te szüleidtől, úgy azok nem küldöttek volna az iskolába. —

§. 47. W maďarské řeči gsau nekterá takowá slowá, která se od téhoto prawidel odchylyj a zwláště ným způsobem se ohybugj, t. p.

čas prjtomný:

nekem kell, já muszim;	nekünk kell, my muszime.
neked kell, ty muszš;	nektek kell, wy muszite.
neki kell, on muszj;	nekik kell, oni muszejj.

čas pomínulý:

nekem kellett já sem muszel;	nekünk kellett, my [me muszeli.
------------------------------	---------------------------------

čas budaucj.

nekem fog kelleni,	gá budu muset a t. d.
--------------------	-----------------------

čas wymínkowý:

nekem kellene,	gá bych musel, a t. d.
----------------	------------------------

čas wýmínkowý pomínulý:

nekem kellett volna,	gá bych byl musel, a t. d.
----------------------	----------------------------

Ž čítanj a cwičenj se: A' tanulónak kell tanulni, én is tanuló vagyok, tehát nekem is tanulni kell; a' szabónak varrni kell ruhát, de néktek nem kell varrni a' ruhát, mert ti nem vagytok szabók; a' katonának harczolni (potjfatj se) kell; nekünk nem kell harczolni, mert mi nem vagyunk katonák; — Míg (bosaű) olvasni nem tudtam, addig kellett tanulnom olvasni; a' fiúknak tegnap nem kellett jönni az iskolába, mert ünnep volt; de holnap fog kelleni nekik jönni az iskolába, mert hónap nem lesz ünnep; — Ha te már tudós ember lennél, úgy nem kellene tanulnod; ha a' szántó-föld magától teremne (fbyby role sama od sebe rodila) gabonát (žitó), úgy a' parasztok-

nak nem kellene szántani és vetni (fáti);
hanem csak kellene nekik aratni; — ha a'
mi szomszédunk akart volna dolgozni, úgy
nem kellett volna neki köldülni (žebrati);
sok parasztgyermek jól tanult volna, ha
neki nem kellett volna ökröket vagy lova-
kat legeltetni (pásti.)

§. 48. Gine takowé slowo, které se mimorádně ohy-
buge, gest: *lehet*, műze. f. p.

nekem lehet gá műzem; nekünk lehet my műzeme.
nekem lehetett gá sem mohł; nekünk lehetett my sme mohłi
nekem lehetne gá bych mohł; nekünk lehetne —
nekem lehetett volna gá bych byl mohł. a t. d.

tak tež se ohybuge: *tetszik* ljbj se, f. p.

nekem tetszik mne se ljbj; nekünk tetszik —
nekem tetszett mne se ljbilo; nekünk tetszett. —
nekem fog tetszeni, mne se bude ljbiti. a t. d.
nekem tessék, nehat se mne ljb.
nekem tetszene, mne by se ljbilo.
nekem tetszett volna, mne by se bylo ljbilo.

§. 49. Gcsste gsau y giná slowá, která se mimorádně
nym způsobem ohybugj, f. p. *enni* gisti, *inni*
pjtj, *úszni* pláwati, *esni* padati;

Táto slowá takto se ohybugj:

eszem gjm;	iszom pigém;	úszom pláwám;	esem padám.
eszel	iszol	úszol	esel.
eszik	iszik	úszik	esik.
eszünk	iszunk	úszunk	esünk.
esztek	isztok	úsztok	estek.
esznek	isznak	úsznak	esnek.

Když pak wje wýpoweďj spogugeme, tedy
táto slowá takto ohybowati máme:

hogy egyem	igyam	ússzam	essem.
abych qedł	pil	pláwal	padł.
hogy egyél	igyál	ússzál	essel.
hogy egyék	igyék	ússzék	essék
hogy együnk	igyunk	ússzunk	essünk.
hogy egyetek	igyatok	ússzatok	essetek.
hogy egyenek	igyanak	ússzanak	essenek.

čas wýminřowý:

én enném	innám	úsznám	esném.
gábych gedl	pil	pláwal	padl.
te ennél	innál	úsznál	esnél.
ő ennék	innék	úsznék	esnék.
mi ennénk	innánk	úsznánk	esnénk.
ti ennétek	innátok	úsznátok	esnétek.
ők ennének	innának	úsznának	esnének.

Ť čítanj a cwičenj se: Én akkor eszem, mikor éhes (lačný) vagyok, akkor iszom, mikor szomjas (žijřníwý) és akkor alszom (spím), mikor álmos (opanlívý) vagyok; te gyakran akkor is eszel, mikor nem vagy éhes, és iszol, mikor nem vagy szomjas, de már akkor nem alszol, mikor nem vagy álmos; a' ki akkor eszik és iszik, mikor nem éhes és szomjas, az egészségét (swé zdravj) rontja (řazj); — a' hal úszik a' vízben, a' lúd is úszik, de nem a' vízben, hanem tsak a' vizen; én is gyakran úszom, mikor a' folyóban fürdöm (řaupam se) hát te úszol-e? — ha az ember a' jégen jár (na lede chodj) és nem vigyáz, könnyen (snadno) leesik; ha én leesem, akkor felkelek (wstanu), de azt nem akarom, hogy leessem, és tudom, egy ember sem akarja, hogy leesék; Tegnap nálunk egy szegény idegen (cižj) ember ebédelt, az atyám intette (napomjnal) és kínálta (nuřal ho) hogy egyék és igyék, de bezzeg evett is ivott is anynyit, hogy nekem majd kevés jutott (málo se mi dostalo); ha én nem enném, mikor éhezem, és nem innám, mikor szomjúhozom, akkor éhen és szomján kellene meghalnom; de engem bizony soha sem kell

kinálni (nutiti) hogy egyem és igyam, ha enni és inni valóm vagon.

§. 50. To slovo moci, *hatni* aneb *hetni* w maďarské řeči samostegně se neužívá, ale se vždycky přispoguje k jiným slovům a spolu s nimi možnosť učiněwánj wygadruje; k. p.

adhatni moci dati; — *én adhatok* gá műžem dati.
irhatni moci pisati; — *én irhatok* gá műžem pisati.
segíthetni moci napomáhati; *én segíthetek*. —
ülhetni moci seděti; — *én ülhetek* műžem seděti.

§. 51. Těto slová možnosť wygadrujeť tak se oby=bugj, gako kterákoli jiná slová, tak gak toho určity neb neurčity smysl wyhledává, k. p.

w určitem smyslu:

én adhatom	gá műžem	mi adhatjuk	my műžeme	to dati.
te adhatod	ty műžesz	ti adhatjátok	wy műžete	
ő adhatja	on műže	ők adhatják	oni mohau	

aneb:

én segíthetem	gá műžem	mi segíthetjük	—	—
te segítheted	ty műžesz	ti segíthetitek	—	—
ő segítheti	on műže	ők segíthetik	—	—

napomáhati.

pať w neurčitem smyslu:

én adhatok	mi adhatunk	my műžeme	dati a t. d.
te adhatasz	ti adhattak		
ő adhat	ők adhatnak.		

aneb:

én segíthetek	mi segíthetünk	my műžeme	napomáhati a t. d.
te segíthetsz	ti segíthettek.		
ő segíthet	ők segíthetnek.	a t. d.	

Tak y w jiných časjch a způsobjch: k. p.

én adhattam,	te adhattál,	ő adhatott a t. d.
én adhattam,	te adhattad,	ő adhatta —
én segíthettem,	te segíthettél,	ő segíthetett —
én segíthettem,	te segíthetted,	ő segíthette —

hogy én adhassam,	hogy te adhassad,	hogy ő adhassa at.d.	
hogy én adhassak,	hogy te adhass,	hogy ő adhasson	—
hogy én segíthessem,	te segíthessed,	ő segíthesse	—
hogy én segíthessek,	te segíthess,	ő segíthessen	—
én adhatnám,	te adhatnád,	ő adhatná	—
én adhatnék,	te adhatnál,	ő adhatna	—
én segíthetném,	te segíthetnéd,	ő segíthetné	—
én segíthetnék,	te segíthetnél,	ő segíthetne	—

Z čítanj a cwičenj; se: Én nem adhatok kenyeret a' kóldusnak, ha magamnak sintsen kenyerem; te nem adhatsz kenyeret a' kóldusnak, ha magadnak sintsen kenyered; 's a' t. Én mindeniknek örömet segítek az ő inségében (w geho nedostatku) ha csak segíthetek neki; ha te nem segítsz annak, a' kinek segíthetsz, úgy rossz Keresztény vagy; az anyám örömet segíti a' nyomorúttakat (miserńy) ha őket segítheti; én nem adhatom az én ruhámat másnak, de ha két kabátom volna, akkor az egy kabátomat oda adhatnám annak, a' kinek nints kabátja; az én anyám tegnap sajnálta (litowala) hogy egy éhes gyermeknek, ki kóldúlni jött, nem adhatott egy darab kenyeret; az boldog ember, a' ki másnak alami'snát (almużnu) adhat az övéből; hogy én minden szegénynek alami'snát adhassak, úgy gazdagabbnak kellene lennem, mint valóban vagyok.

§. 52. Ródy neco poraučjme aneb rozkazugeme, aby se stálo, tedy takto ohybugeme slowá: f. p.

fűjtök, fűjím	—	én fűjtetek	fűjém fűjítí.
		te fűjtetsz	fűjés fűjítí.
		ő fűjtet	fűje fűjítí.
		mi fűjtetünk	fűjeme fűjítí.
		ti fűjtettek	fűjete fűjítí.
		ők fűjtetnek	fűjau fűjítí.

- olvasok útám — olvastatok fázem útati.
 olvastatsz fázész útati. a t. d.
 ülök sedjm — ültetek fázem sedéti — posájjm.
 ültetsz fázész sedéti — posájjš.
 írok píjsem — iratok fázem pífati.
 iratsz fázész pífati. a t. d.
 árúlok próbávám — árúttatok fázem próbávati.
 árúttatsz fázész próbávati.
 tanítok učjm — taníttatok dám aneb fázem učiti.
 taníttatsz, dáš aneb fázész učiti.

Žčítanj a cwičenj se: Mikor ja' gazdasz-
 szony télben felel (wstáwa) az ágyból, fűjteni
 a' szobát; a' szolgáló nem fűjteni, hanem
 maga fűjti a' kályhát, és ha a' gazdasz-
 szonynak nintsen szolgálója, akkor ő nem
 fejteti, hanem maga fűjti a' szobákat; a'
 szabó varr ruhát, és az úr nem varr, de
 varratja magának szabó által a' ruhát; né-
 ha a' Tanító maga olvassa, néha pedig ta-
 nitványaival olvastatja a' kézi-könyvet;
 mikor a' tanító felszólítja a' tanítványt,
 hogy feleljen, és a' tanítvány felelni nem
 tud, akkor a' Tanító leülteti a' tudatlan és
 ostoba tanítványt; a' nagy urak ritkán ír-
 nak magok, hanem többnyire íratják ma-
 goknak mások által a' leveleket és más szük-
 séges (potřebné) irományokat (píjma); az én
 anyámnak tyúkjai sok tojásokat tojnak,
 mellyeket ő minden Szerdán árúttat szol-
 gáló által a' piaczon; némelly szülék ma-
 gok is tanítják gyermekeiket, de a' melly
 Szülék magok nem taníthatják gyermekei-
 ket, azok őket más személyek által, kik
 Tanítóknak neveztetnek, taníttatják és
 oktattatják. —

§. 53. Témér od každého Časoslowa bagj se odvoditi wffeligačá gméná, která négačau wlastnost aneb staw wěci wyznaménawagj, a proto tak, gačo přjpadná gméná powažowati se mohau, t. p.

olvasni čjati	— olvasó čtenár, t. g. který čjtá.
kérni prositi	— kérő pítá, t. g. ten který pítá, prossi.
szeretni milowati	— szerető milownjk, t. g. který miluge.
lopni kradnauti	— lopó zloděg, t. g. který kradně.
járni choditi	— járó chodák, t. g. který chodj.
aratni žjti	— arató žnec, t. g. který žně.
csépelni mlátiti	— cséplő mlátěc, t. g. který mlátj.
fonni prásti	— fozó pradlec.
változni proméniti se	— változó proménitedlnj.

Giná gména, která se tež od Časoslow odwozugi, gístj způsob činenj znamenagj, t. p.

futni utjčati,	<i>futván</i>	aneb <i>futva</i> utjčagjc.
nevetni smáti se,	<i>nevetvén</i>	— <i>nevetve</i> usmjwagjc.
felelni odpowédjti,	<i>felelvén</i>	— <i>felelve</i> odpowédjagjc.
fejni dogiti,	<i>fejvén</i>	— <i>fejve</i> dogjc.
oltalmazni brániti,	<i>oltalmazván</i>	— <i>oltalmazva</i> bránjc.
szólni mluwiti,	<i>szolván</i>	— <i>szólva</i> mluwjc.
panaszolkodni ponosowati se,	<i>panaszolkodván</i>	aneb <i>panaszolkodva</i> ponosugjc.

Z čjtanj a cwičenj se: A' szüleit szerető gyermek azoknak örömost engedelmeskedik; a' tanuló futván az oskolát semmitsem tanulhat és így tudatlan és ostoba mindég marad; — a' ki sir, az nem nevet, és a' ki nevet, az nem sir, de néha (nekdj) a' gyermekek nevetve sirnak és sirva nevetnek; ha a' tanító valamit kérdez (zeptává se) a' tanítványtól, akkor az felkél (hore wstane) és állva felel és felelve áll és nem felel ülve; az aratók énekelve aratnak, és aratva énekelnek; a' leányzók fejve a' teheneket ülnek és ülve fejjik a' teheneket; sok jó és

szava vizgati a magyar.

bátor katonák óltalmazva a' hazát este-ek-el a' háborúkbán; Tegnáp egy ember panaszkodva jött a' Bíróhoz (bíróháromi) és sirva beszélté, hogy szomszédja ellopta az ő pénzét, és a' bíró meghallván e' nagy vétket (bűnt) hajdúját elküldötte (poslat) e' bűnös (bűnös) emberhez; őtet magához hivatta (dal ho ő sobé volati), a' ki eljövén megvallotta (mynal) a' maga vétket, és vissza adván az ellopott pénzt, a' tömlöczbe (do žaláre) tétetett (wsazen byl).

O giných částech řeči maďarské.

§. 54. Krom těchto již posavad vysvětlěných částek — (gakové gsau: podstatné jméno, případné jméno, mĭstogjméno, a časoslovo) — má gessťe maďarská řeč mnohé jiné částčky, které gessťe na krátce vysvětljme.

I. O Přípogkách.

§. 55. Přípogka nazývá se takové slovíčko, které se k jménu připoguje, aby smysl řeči tím patrnějšj a dokonalejšj byl; k. p. az asztal stůl, az asztal-on na stole; a' viz voda, a' vizben ve vodě; w těchto příkladech tá slovíčka on a ben gsau připogky, poněvadž se k těm jménům asztal a viz připogují, aby smysl řeči dokonalejšj vysvětlěn byl, k. p. hol van a' tál? kde ge mĭsa? a' tál vagon az asztalon, mĭsa ge na stole; hol úszik a' hal? kde plává ryba? a' hal úszik a' vizben, ryba plává ve vodě.—

§. 56. Připogky gsau dwognásobné, totižto:

1. Neodlučitedlné, t. g. takowě, které k druhým gménům tak se připogugj, že s nimi gedno slowo působj, k. p. a' *templomba* do kostela, a' *wárosba* do města.

2. Připogky samostegné, které od gmen vždy odděleně zůstawagj a nikdy s nimi w gedno slowo spogeně nebýwagj, k. p. az asztal alatt, pod stolem; az asztal felett, nad stolem.

§. 57. Neodlučitedlné připogky gsau nasledugjcy:

ba, be — do; k. p. a' *wárosba* do města.

a' *tűzbe* do ohně.

ban, ben — w, wt — az iskolában w škole.

a' *könyvben* w knize.

ból, bül — z, ze — a' *vasból* ze zeleza:

az *üvegből* ze skla.

ért — za, pro — a' *pénzért* za peníze.

— a' *húsért* pro maslo.

hoz, hez — k, ku — a' *házhoz* k domu.

a' *kemenczéhez* k peci.

ig — a' do — a' *folyóig* a' k potoku.

az *égig* a' k nebi.

-n, on — na — a' *pálczán* na palici, az *asztalon*.

en, ön — na — az *égen* na nebi, a' *földön* na zemi.

nál, nél, — při — a' *fulunál* při dedině, az *embernél*.

ra, re — na — a' *kályhára* na pec, a' *székre* na stolec.

ról, ről — ze, z — a' *toronyról* z weži, a' *mezőről* z pole.

tól, től — od — az *úrtól* od pána, a' *tűztől* od ohně.

val, vel — s, se — a' *villával* s widličkau, a' *kefével* s kefau.

Tyto připogky *val, vel* gen k tém slowům se

připogugj, která samohlasnau literau se skončuj;

kdýž ale gméno na spoluhlásku wychází, tedy

táto ostatnj spoluhláska zdwognásobněná býwa,

a potom k nj se *al* neb *el* připoguge, k. p.

szamár osel — *szamárral* s oslem.

kés nűz — *késsel* s nožem.

toll péro — *tollal* s pérem a. t. d.

§. 58. Předgmenowané připogky daji se dle osob a počtů obybowati na tento způsob: k. p.

<i>ban, ben:</i>	bennem we mne bennünk w nás	benned w tebě bennetek we wás	benne. w nem. bennök-nük. w nich.
<i>ért:</i>	érettem pro mne érettünk pro nás	éretted pro tebe érettetek pro wás	érette. pro neho. érettök-tük. pro nich.
<i>hoz, hez:</i>	hozzám fe mně hozzánk f nám	hozzád f tobě hozzátok f wám	hozzája. f nemu. hozzájok. f nim.
<i>nál, nél:</i>	nálam u mne nálunk	nálad u tebe nálatok	nála. u ného. nálók-luk.
<i>val, vel:</i>	velem semnau velünk s námi	veled s tebau veletek s wámi	vele. s njm. velök-lük. s nimi.

§. 59. Připogky samostegné, t. g. které s giným slo-
wem někdy spogené nebywají, gsau nasledující:

- alatt* pod; k. p. a' fa alatt fekszik, pod stromem leží.
alá pod; — a' fa alá lefeküdt, pod strom si lehnul.
alól z pod; — a' viz alól jött ki, z vody wyssel.
ellen proti; — az ellenség ellen harczol,
 proti nepříteli bojuje.
előtt před; — semmi nincs elrejtve Isten előtt:
 nic není skrytého před Bohem.
elébe wstrjc; — mentem az atyám elébe,
 ssel sem wstrjc otcowi.
elől z před; — mennj-el szemem elől, gdi mi z před očí.
eránt str; — kérlek ezen dolog eránt,
 (pro, z strany) prosim te z strany této věci.
felett nad; — fejem felett, nad mau hlavau.
felül zhůry; — az Isten' fia felül jött,
 Syn boží zhůry přišel.
felé k, ku; — az egér fut a' lyuk felé, myš utjék f díře.
 (proti)

- felől* o; f. p. az oroszán felől mondják, hogy az állatok' királya, o lmu pravj se že ge frál zvjrat.
- gyanánt na žpűsob*; — nem kell a' képeket Isten gyanánt imádni, netreba obrazj na žpűsob Boha wjwati.
- helyett* mjsto; — megfogott egy kigyót a' hal helyett. čytil hada, mjsto ryby.
- körül* okolo; — az asztal körül tánczolt, okolo stola tancowal.
- között* mezy; — az állatok között legnagyobb a' czetihal, mezy zvjraty, negrečšij gest Welryba.
- köze* mezy; — jutott a' latrok közé, upadl mezy lotry.
- közül* ž, že; — legjobb a' tanulók közül, najlepšij ž učedlnjku.
- megett* ža; — az ajtó megett áll, stoj ža dwěrmi.
- mege* ža; — az ajtó mege vonult, žtáhnul se ža dwere.
- megül* ž poža; — kibújt a' kályha megül, wytrčil se žpoža peci.
- mellett* při; — a' szekér mellett, při woze.
- mellé* wedlé; — leült a' kályha mellé, sednul wedle peci.
- miatt* od, proč; — sirt a' fájdalom miatt, plákal od bolešti — proč bolešti.
- nélkül* bez; — meghall örökös nélkül, žemrel bez dědiče.
- szerint* dle; — megbüntettetett a' törvény szerint, byl pokutowan dle zákona.
- után* po; — ebéd után fogunk irni po gjdle bydeme vssati.
- innen* ž této strany; — Dunán innen, Tiszán innen.
- túl* ž oné strany; — Dunán túl, Tiszán túl.
- keresztül* přes; — a' folyón keresztül úszott, přes potok pláwal.
- által* přes, skrz; — egy héten által dolgozott, přes geden tŕden pracowal.
- kivül* žewnjtř; — a' városon kívül lakik, wen ž měšta býwá.
- belől* wnjtř; — az országon belől van az ellenség, wnjtř w krajine ge nepřitel.

II. O Přjčasoslowkách.

§. 60. Přjčasoslowky gsau takowá slowá, která se k časoslowúm přidawaji, aby způsob kterým se něco děje, wyswétlih; f. p. az atyám soká élt, můg otec dluho žil, — *soká* gest přjčasoslowka, (Adverbium) ponewádž wyswétluje ten čas, přes který otec žiw byl; a' tanúló jól felett, učedlnjř dobře odpowédel, — *jól* gest přjčasoslowka, ponewadž wygadruje ten způsob, gako učedlnjř odpowédel. —

§. 61. Některé přjčasoslowky znamenaji mjesto, a sje:

1. Na tu otázku: *hol?* kde? těmito přjčasoslowkami odpowjdáme: *itt, ott, amott* tuto, tamto; *lent, alant* dole; *fent, felül* hore; *messze, távol* daleko; *közel* bljžko; *sehöl* níkde
2. Na tu otázku: *ková?* kam? odpowjdáme těmito přjčasoslowkami: *ide sem, oda, amoda* tam; *akárhová* kamkoli; *jöbbra* napravo, *balra* na lewo; *előre* napred, *hátra* nazad; *ki wen*; *le* dolu; *föl* hore; *egyenest* rowno; *valahová* někam.
3. Na tu otázku: *honnán, honnét?* odkud? odpowjdáme těmito přjčasoslowkami: *innen, innét* od tudto; *onnan* odtud; *másunnán* od ginub; *mindünnen* ze wšech stran; *messziról* ždaleka.
4. Na tu otázku: *meddig?* do kud? odpowjdáme těmito přjčasoslowkami: *eddig* dotudto; *addig* dotud; *tovább* dále; *idáig* až dotudto; *odaig* až dotud; *idebb* sem bljž; *odébb* ta dále.

§ 62. *Giné přčasoslovky znamenají čas kterými odpovídáme na tu otázku: mikor? kdy aneb kdy? — a sice*

1. *Čas přítomný, k. p. ma dnes, már již, most, mostan nyní; ezennel, tüstént náhle.*
2. *Čas pomínlý, k. p. hajdan, hajdanában, régen, régenten dávno, zastarodávna; valaha někdy; tavál w lóni; imént nedávno; mináp w ónehdy; tegnap wčera tegnapelőtt před wčerem.*
3. *Čas budoucí, k. p. ezután, annakutána potomně; holnap zítra; holnapután pozegtrj; jövődóben budoucně; mindjárt hnedky.*
4. *Negistý čas znamenají tyto přčasoslovky: akkor wtedy; este večer; nappal webně; reggel ráno; gyakran wčasto; ritkán zřídka; jőkor, korán za wčasu; későn pozdě; mindég wždycky; örökké wečně; ollykor w tom čase; soha nikdy. —*

§. 63. *Některé přčasoslovky wygadrují způsob, jako se něco děje, a odpovídají na tu otázku: mint? miképen? jak? jako? így takto; úgy tak; a képen, azonképen takowjm způsobem; jól dobře; rosszul zle; szépén pěkně; rútúl špatně; nagyon welmi.*

Giné znamenají ugístowánj, k. p. biz, bizony, bizonyára, bizonyjal, wěru, zagisté; igen, igenis ano, owsssem; igazán, valóban gístotně.

Giné pak pochybowánj a tagenj wyznamenáwají, k. p. korántsem wěru ne; nem, nemúgy, ne; talán asnad; alig sotwa.

Giné pak náhlost aneb spěšnost a wolnost znamenají, k. p. *hamar tüstént, szaporán* bystro, chytro; *nossza, rajta* núže tedy! *lassan* pomálu.

Giné pak společenství významávají, k. p. *együtt, egyszersmind* společně.

§. 64. Změr z každého gať samostatného tak y případného gména mohou přičasoslovky formovány býti, když se k nim tyto syllaby: *ul, ül, an, en, on* a t. d. přivesjí, k. p.

Magyar Maďar	—	magyarúl	po maďarsky.
Tót Slowák	—	tótul	po slowensky.
Német Nemeč	—	németül	po nemecky.
rest leňoch	—	restül	leniwě.
okos maudrý	—	okosan	maudrě.
drága drahy	—	drágán	dražě.
magas wysoký	—	magasan	wysoko.
rút špatný	—	rútul	špatně.
nyájas přjwetivý	—	nyájasan	přjwetiwě.

§. 65. Mnohé přičasoslovky také swúg smysl zwelličugj dle stupňu, k. p.

<i>jól</i> dobré,	<i>jobban</i> lepě,	<i>legjobban</i> naglepě.
<i>korán</i> wčas,	<i>korábban</i>	<i>legkorábban.</i>
<i>gyakran</i> wčasťo,	<i>gyakrabban,</i>	<i>leggyakrabban.</i>
<i>szépen</i> pěkně,	<i>szebben,</i>	<i>legszebben.</i>
<i>okosan</i> maudrě,	<i>okosabban,</i>	<i>legokosabban.</i>

III. D Spogláť.

§. 66. Spogla nazjwá se takowá částka řeči, kterau rozličná slowá aneb wýpowědě spogugeme, aneb

η gebnu ob druhé dělíte, f. p. a' kutya és a' matska házi állatok, peš a máčka gsau do-
mowná zvjratá, — to slowjéko és ge Spogka,
poněwadž tá dvě slowá peš a mačka spoguge
a gakobý do gedneho smyslu swazuge.

§. 67. Spogky gsau tež wšeligaťe, totižto :

1. Spogugjcy f. p. és a, η; — is tež.
2. Rozdělugjcy, f. p. vagy, avagy aneb; akár-
akár trebas; sem-sem aniž.
3. Wýminku znamenagjcy, f. p. ha, hogyha,
hacsak, hanemig gestliže.
4. Odporugjcy aneb nadwrhugjcy, f. p. de, ha-
nem úgy de než ale; holott, mindazonáltal
předce.
5. Dopausstegjcy, f. p. noha, jöllehet, ámbar,
bátor acfeli; még is, mindazonáltal předce.
6. Žádagjcy f. p. bár, bárcsak, fdyby gen!
7. Přjcinu wyznaměnáwagjcy, f. p. mert, mivel,
mivelhogy, minthogy peněwadž, azért proto;
tehát tedy.
8. Následownost znamenagjcy: f. p. azután,
annakutána potom; minekutána, mineke-
lőtte, midőn fdyž; azonközben mežtjm.
9. Wyswetlugjcy, f. p. mint gako; tudniillik, az-
az, to gest; főképen, kiváltképen zwlášte.

IV. D Wykřičkáh.

§. 68. Wykřička nazývá se tá částka řeči, kterau
nasse city wygerugeme, fdyž neb radost, neb

žalost neb giné wássně a náruživosti w nás
pewstáwagj, f. p.

1. Když se radugeme, tedy obyčegně řkáme: haája!
húja! húj! uczu!
2. Když po nečem taužjme: óh! ha! bár! bár-
csak! vajha! o kdyby!
3. Když se ponosugeme: jaj! běda! Istenem!
Bože-můg! oh Egek! ó kár! óbekár! šfoda!
4. Když něco sobě zoffliwugeme: oha! piha!
5. Když pokog a utjšsenj poraučjme: csitt! pszt!
hallgass!

A' MAGYAR OLVASÓ-KÖNYV.

Madarsta Citanka.

§. 1. Az Isten' hatalma. — Moc boží.

Az Isten a' legtokéllatesebb 1) lélek 2), ki e' világot 3) semmiből 4) teremtette 5). — Az emberek szinte sokat tehetnek 6), mert sok szép lelki és testi erővel bírnak 7); példának okáért: 8) szántó-földeket mivelhetnek 9), szánhatnak 10), arathatnak 11), házakat építhetnek 12), mesterségeket üzhetnek 13), és sok eszközökkel 14) mindenféle dolgokat 15) készíthetnek 16), p. o. a' fejszével 17) fákat vagdalhatnak, a' fűrészszel 18) fűrészselhetnek, a' fúróval 19) lyukakat 20) fúrhatnak 21), a' kalapáccsal 22) kőveket 23) verdeshetnek 24) széttörhetnek 25), a' késsel 26) szeldelhetnek 27) a' tővel 28) szur-

- 1) negdofonálejší; — 2) duch; — 3) svět; — 4) ničeho; — 5) stvoril; — 6) mohou težit mnoho učiniti; — 7) vládnou duchovním a tělesným silám; — 8) ku příkladu; 9) role mohou obrábati; — 10) orati; — 11) žíti; — 12) domy stavěti; — 13) řemesla konati; — 14) nástroji; — 15) všelijaké věci; — 16) dělati; — 17) sekrou; — 18) pilou; — 19) nebožecem; — 20) díry; — 21) vrtati; — 22) kláděm; — 23) štěp; — 24) trviti; — 25) rozlámati; — 26) nožem; — 27) sečati; — 28) gíhtau;

kálhatnak 29) és varrhatnak 30), a' tollal és téntával 31) irhatnak; ezt mind az emberek tehetik, mert árrá való 32) erejük vagyon; de ők semmit sem teremthetnek. Mert a' legerősebb ember nem képes 33) csak egy kis fűvet két 34) semmiből teremteni; nem képes csak egy kis madárkának 35) vagy férgesckének 36) életet adni 37). —

Az Isten pedig ezen igen igen nagy világot 38) alkotta 39); az égen 40) a' számtalan 41) ragyogó 42) csillagokat 43), a' napot 44), a' holdat 45) és ezen földet semmiből teremtette; — ő váiasztotta el 46) a' vizeket 47) a' száraz földtől 48); ő parancsol 49) folydogálni a' folyóknak 50), fújni 51) a' szeleknek 52), ő cselekszi 53), hogy a' tengerekben 54) és folyóvizekben ússzanak 55) a' halak 56); hogy a' levegőben 57) repüljenek 58) a' madarak; hogy a' földön másszanak 59) a' férgek 60) és a' bogarak 61); hogy az erdőkben 62) lakjanak 63) a' vadak 64); hogy a' réteken 65) nőljenek 66) és virágozzanak 67) a' sok színű 68) virágok

29) pichati; — 30) sšiti; — 31) perem a černidlem; — 32) na to prjehdnau moc; — 33) nenj w stawe; — 34) trawjč fu; — 35) ptáčikowi; 36) čerwjčku; — 37) život dati; — 38) tento welmi welikj swět; — 39) stworil; 40) na nebi; — 41) neščislne; — 42) šikwaucj; — 43) hwězdy; — 44) slunce; — 45) mesjc; — 46) on oddělil; — 47) wody; — 48) od suché zemi; — 49) rozkazuje; — 50) řeci potočúm; — 51) wjti; — 52) wetrúm; — 53) on to činj; 54) aby w morjč; — 55) pláwali; — 56) řiby; — 57) aby w powetrj; — 58) ljtali; — 59) plazili; — 60) čerwjku; — 61) hmizowé; — 62) w horách; — 63) bjaleli; — 64) diwofé zwerj; — 65) na laufách; — 66) žrůstali; — 67) profwétali; — 68) wšeligaťe barwy;

69); hogy a' szántóföldeken a' gabona 70) és a' szőlőkertekben 71) a' bor 72) teremjen 73). Az Isten felemelte 74) a' hegyeket 75) és azokat fákkal és bokrokkal 76) beültette 77); az Isten elterjesztette, 78) a' mezőket 79) és azokat füvekkel 80) és plántákkal 81) felruházta 81). — Az Isten okozza azt 83), midőn vilámlik 84) és mennydörög 85), mikor eső 86) vagy hó esik 87); mikor köd 88) vagy éjszaka 89) elborítja 90) a' mi földünket. Vallyon melyik ember 91) teheti azt, a' mit a' nagy Isten tehet? O bizonyára egyik sem! 92). Az Isten tehát a' leghatalmasabb 93) lélek, a' kit én mindenkor 94) mint e' világnak hatalmas és bölcs alkotóját félre imádni 95) és tisztelni 96) fogok. —

§. 2. Az Isten' jósága, — bőjji dobrotca.

Az Isten, kinek hatalmát 1) félve imádom 2), egyszer'smind 3) jó és jóságos is 4). — Az emberek között is sokan találatnak 5) olyanok, kik nekem és másoknak sok jót tesznek; így p. o. mikor éhezem 6) és az édes Anyám

69) fwjtŕy; — 70) obilj; — 71) we winiceŕ; — 72) wjno; — 73) roŕtlo; — 74) powjŕŕil; — 75) wrŕy; — 76) frowi-námi; — 77) obŕadil; — 78) roŕŕŕil; — 79) pole; — 80) tráwau; — 81) roŕŕlinámi; — 82) zaoděl; — 83) púŕŕŕŕ to; — 84) ŕdyŕ ŕe hljŕŕa; — 85) a hrnj; — 86) ŕdyŕ deŕŕt; — 87) aneb ŕúeh padá; — 88) hmla; — 89) noc; — 90) přikrjwa; — 91) a taŕ ŕterý ŕlowěŕ; — 92) ŕagjŕŕe ŕádny; — 93) negmocnegŕŕj; — 94) wŕdyŕŕy; — 95) w báŕŕni wjŕwati; — 96) ctjti. —

1) geboŕto moc; — 2) báŕŕnj wjŕwám; — 3) ŕpolu taŕé; — 4) dobrotiwý; — 5) naleŕŕaj ŕe; — 6) ŕdyŕ ŕem laŕnj; —

egy darab kenyeret 7) nyujt 8) kezembe, akkor ő velem jót tesz; ha téiben 9) fázom 10) és akkor valaki meleg bundába bétakar 11), vagy befűtött szobába 12) elvezet 13), az szinte jól tesz velem; vagy ha beteg 14) vagyok, és az orvos 15) orvosságot 16) nyujt, melly engem' egészségessé 17) tesz; az szinte jószágos erántam 18); vagy ha a' rossz kutya rám ugat 19) és engem megharapni 20) akar, és akkor valaki a' kutyát elkergeti 21) tőlem, az szinte jóltevőm 22); vagy ha valamelly más veszedelemben 23) estem 24); és egy valaki onnét kiszabadított 25), az is jót tett velem 26). — De az Isten még is legtöbb és legnagyobb jótéteményeket, 27) áraszt 28) reám és más emberekre. Mert az ő kegyelméből 29) kaptam 30) olly jó szülességet 31), kik engem' szeretnek, táplálnak 32) ruháznak 33) és gondosan nevelnek 34); Isten az, ki nekem az én életemet adta 35), hogy édes szüleimmal és testvéreimmal együtt 36) élhessek, örvendezhessek 37); Isten az, ki az én testembe 38) okos lelket 39) és az én fejem-

7) kus chleba; — 8) podáva; — 9) gessli w zime; — 10) mrznem; — 11) zakrautj; — 12) do zaklaurené duže; — 13) dowede; — 14) nemocný; — 15) lekár; — 16) lekárstwj; — 17) zdrowóm; — 18) ke mne; — 19) ja mně bresse; — 20) ubriznuti; — 21) odehnati; — 22) ten ge tež mŭg dobrodinec; — 23) do gineho nebezpečenstwj; — 24) upadl sem; — 25) o taud' wyswobodil; — 26) učinil sem nau; — 27) nawyje a nawwetšj dobrodijnj; — 28) wyléwá; — 29) z geho milosti; — 30) obržel sem; — 31) rodičŭ; — 32) chowagj; — 33) zaodjwagj; — 34) pečlivě wychowáwagj; — 35) život mi dal; — 36) spolu s mimi bratrjmi; — 37) radowáti se mohl; — 38) do mého těla; — 39) maudrau dušsi; —

be 40) értelmet 41) adott; Isten az, ki 'a' napnak ragyogni parancsol 42), hogy világosítsa 43) és melegitse 44) a' mi földünket; Isten az, ki a' felhőkből 45) hullatja 46) az esőt és a' harmatot 47) és az által nedvesíti 48) és áztatja 49) a' mi kerteinket 50) réteinket és mezeinket 51), hogy rajtok nőlhessenek 52) azon füvek, plánták és pázsitok, 53), mellyek nekünk mindennapi eledelül 54) szolgálnak, úgy mint 55) a' káposzta, a' kukoricza, a' burgonya 56), a' répa, a' saláta, a' búza 57) a' rozs, az árpa 58), a' zab 59) és más szükséges növények 60), mellyek a' hosszú hőségben 61) elszáradnának 62), ha a' jó Isten esővel 63) nem frissítene 64) meg azokat. — Mind ezeket és még ezer és ezer más jótétemenyeket 65) a' jó Isten adja nekünk. Ó tehát a' mi legnagyobb Jóltévőnk; ó a' mi mennyei Atyánk 66), ki minket, mint kedves gyermekeit 67) szeret, rólunk gondot visel 68), minket éltet 69) és táplál 70), és minden kár ellen 71) kegyelmesen 72) oltalmaz 73). — Óh! hát én is őtet forrón szeretni 74), az ő

40) do mé hlawi; — 41) rožum; — 42) swjtiti fáže; — 43) aby oswęcowało; — 44) zahrjwalo; — 45) z obla-
 ků; — 46) wřetiti fáže; — 47) rosu; — 48) swlažuce;
 — 49) namáží; — 50) zahrady; — 51) pole; — 52) aby
 žrůstati mohli; — 53) tráwy; — 54) ku každodennjmu
 pokrmu; — 55) gakožto; — 56) krumple; — 57) pšenice;
 — 58) gečmen; — 59) oves; — 60) aine potřebné žrost-
 liny; — 61) w dluhotrwansiwé horučosti; — 62) by wy-
 schly; — 63) deštěm; — 64) neobčerstwí; — 65) tisíc a
 tisíc ainech dobrodijnj; — 66) náš nebesšj otec; — 67)
 gako swé milé djetj; — 68) o náš starost má; — 69) ži-
 wj; — 70) žowá; — 71) proti wšeliké škáe; — 72) mi-
 lostiwě; — 73) chránj; — 74) wraucně milowati; —

szent akaratját 75) teljesíteni 76) fogom; az ő szent parancsolatinak 77) mindenkor 78) engedelmeskedni 79) kész leszek 80), hogy a' képen 81) ezen nagy jóságát 82) és kegyelmét 83) megérdemelhessem 84).

§. 3. *Az Isten' igazsága, — spravedlnost božj.*

De ezen mindenható 1) és jó mennyei atyánk sok bölcs törvényeket 2) adott az embereknek, hogy azok szerint 3) éljenek e' földön. Ezen isteni törvényeket és parancsolatokat mi gyermekek az iskolában tanuljuk 4) a' mi katekismusainkból 5). De az még nem elég 6) ha valaki azokat a' parancsolatokat csak megtanúlja; hanem szükséges egyszer smind 7), hogy teljesitse 8) és kövesse is 9) azokat az életben 10). — Mert az Isten csak olyan emberek iránt jóságos menyei atya, és csak olyanokat szeret és kedvell 11), és csak olyanoknak az ő áldását 12) megadja, a' kik szent akaratját buzgón 13) teljesítik, és az ő szent parancsolatinak engedelmeskednek. Az Isten nem szeretheti a' rosszakat és nem kedvellheti az engedetleneket 14). Azt én jól tudom, hogy az én szüleim is csak

75) geho swatau wůli; — 76) plniti; — 77) geho sw. přikázanim; — 78) wždycky; — 79) poslauchati; — 80) hotowý budem; — 81) aby tak; — 82) geho dobrotu; — 83) a milost; — 84) zaslaužití mohl. —

1) než tento wšsemohauč; — 2) mnohé moudré zákony; — 3) aby podle nich; — 4) učíme se we škole; — 5) z našich Katechismusů; — 6) ále to gesté nenj dosti; — 7) než spolu v potřebj; — 8) aby plnil; — 9) a nasledowal; — 10) w žiwotě; — 11) miluje a oblibuje; — 12) své požehnánj; — 13) ochotně; — 14) neposlušných;

akkor szeretettel ápolnak 15) engem, ha engedelmeskedem és szót fogadok nekik; ellenben 16), ha valamit akaradjuk ellen 17) cselekszem 18) és nem teszem azt 19), a' mit ők parancsoltak 20), vagy azt teszem, a' mit ők megtiltottak 21), akkor megbántom 22) és megharagítom 23) őket, és ők megbüntetnek 24) és megfenyitenek 25) engemet, a' végett 26), hogy magamat megjobbitsam 27), a' vétkeket 28) elhagyjam, 29), és az erkölcs' útján 30) járni szokjam 31). Épen úgy tesz a' jó Isten is minden emberekkel, kiket ő, mint bölcs atya édes gyermekeit, erkölcs' törvényei szerint 32) nevel 33), hogy már itt ezen földön szerencsésen 34) élhessenek, és valaha 35) a' mennyországban 36) boldogok 37) lehessenek 38). — Az Isten tehát egy szent és igazságos 39) Biró 40), ki a' mi gondolatinkat 41) és érzelminket 42) vizsgálja 43) és a' mi cselekedeteinket 44) bírálja 45), ha az ő parancsolattal megegyeznek-e 46), vagy sem? 47); ha megegyeznek, akkor mi az ő jó engedelmes fiai és leányai 48) vagyunk, és ő megáld 49), meg-

— 15) lařkavě opatruj; — 16) naproti tomu; — 17) proti gegich vůli; — 18) fonám; — 19) a nečiním to; — 20) co oni rozkážali; — 21) co zadržánili; — 22) ublížim; — 23) rozbudím; — 24) a oni pokutují; — 25) fíragaj; — 26) F tomu cíli; — 27) abych se polepřil; — 28) hrěch; — 29) zanechal; — 30) a na cestě ctnosti; — 31) kráčetí přivířal; — 32) podle zákonů mrawnosti; — 33) vychovává; — 34) šťastně; — 35) a nekdy; — 36) v království nebeš; — 37) blahoslavených; — 38) byti mohli. — 39) smátý a spravedlivý; — 40) soudce; 41) náře myřlénky; — 42) náře city; — 43) zkřuffuge; — 44) náře řkútky; — 45) soudj; 46) ři se srownáragi s geho přikázj? — 47) řil ne; — 48) geho řosluřně řynové a dcery; — 49) požehná; —

jutalmaz 50) minket; ha pedig a' mi cselekedeteink 51) és gondolataink 52) az ő szent törvényeivel ellenkeznek 53), akkor ő haragszik reánk 54) mint rossz engedetlen gyermekeire 55), elvonja 56) az ő isteni áldását 57) tőlünk 58) és minket elébb vagy utóbb 59) megbüntet 60). — Oh te hatalmas uram 61)! szent és igazságos Bíró 62)! ki a' mennyben 63) uralkodol 64)! én egész erőmből 65) iparkodni fogok 66), hogy szent parancsolatodat mindenkor megtarthassam 67), mert szeretem és tisztelem 68) a' te atyai szerelmedet 69) erántam; és semmitől sem félek 70) annyira 71) mint a' te isteni haragodtól 72), melly engem' örökre 73) szerencsétlenné 74) és boldogtalanná 75) tehetne 76). —

§. 4. *A' teremtett dolgokról.* — *Ů stworených věcech.*

Minden, a' mit a' mindenható, bölcs és jó Isten teremtett 1), teremtésnek 2) vagy természeti testnek 3) nevezetik 4). — De ezen te-

50) odplatí; — 51) nasse škůtky; — 52) myšlénky; — 53) odporuji; — 54) hněvá se na nás; — 55) jako na zlé a neposlušné děti; — 56) odtáhne; — 57) božské požehnání; — 58) od nás; — 59) dršm neb poždei; — 60) pokutovati bude; — 61) ty mocný Pane! — 62) swatý a spravedlivý soudce; — 63) w neby; — 64) panuges; — 65) ž celé mé síly; — 66) vynasnažowati se budu; — 67) aby zachowati mohl; — 68) milujem a ctím; — 69) swau otcowskou lásku; — 70) ničeho se nebojím; — 71) tak welice; — 72) jak twého božského hněwu; — 73) na věky; — 74) nešťastným; — 75) a neblahoslaveným; — 76) učiniti mohl. —

1) wšeccko co stworil; — 2) stworenj; — 3) přirozené tělo; — 4) gmenuge se; —

remtések vagy természeti testek nagyon különböznek 5) egymástól 6). Mert némelly teremtések 7) se nem élnek 8), se nem éreznek 9) se nem mozoghatnak 10), mint p. o. a' föld, a' kövek 11) az érczek 12) úgymint: az arany 13), az ezüst 14), a' réz 15), a' vas 16), a' cin, az ólom 17), mellyek egy szóval 18) ásványoknak 19) neveztetnek, mert a' földből ástatnak-ki 20). Más természeti testek olyanok, mellyek élnek és nőnek 21) ugyan 22), de nem éreznek 23), sem pedig önkényt 24) nem mozoghatnak 25), és azokat növényeknek 26) nevezzük, milylenek 27): a' fák, a' bokrok 28), a' kerti és mezei füvek 29) és palánták; mert ezt már tapasztalásból 30) tudom, hogy a' búza vagy rozs a' magból 31) nő és így tehát él is, de nem érez, se nem mozoghat; mert midőn a' szél fúj 32) és a' vetések 33) lógnak 34), akkor ezen lógás 35) a' széltől jön 36), és így nem önkényes lógása 37) a' vetésnek 38). A' növények 39) már tökéletesebb teremtések, mint az ásványok, az által 40), hogy ezekben már megvan

5) melice rozdiłnà gšau; — 6) wespolek; — 7) ne-
 ktera štworenj; — 8) ani nežiği; — 9) ani necjtj; —
 10) aniž se hšbati mohau; — 11) štály; — 12) kowu;
 — 13) žlato; — 14) štrjbro; — 15) meš; — 16) železo;
 — 17) olowo; — 18) gednym šlowem; — 19) fopaniny; —
 20) wškopawané hšwagi; — 21) rostau; — 22) šice; —
 23) než necjtj; — 24) aniž wlaštinau wšlj; — 25) hšbati
 se mohau; — 26) žrošlliny; — 27) gšawé gšau; — 28)
 krowy; — 29) žahradnj a' polnj biliny; — 30) že žšau-
 šfenosti; — 31) že semene; — 32) kwyž wjtr wege; —
 33) a' ošenj; — 34) se šjwa; — 35) toto šjwánj; — 36)
 od wetra pochodj; — 37) nenj šwéwolné; — 38) obilj;
 — 39) žrošlliny gšau giž došonálegššj štworenj; — 40)
 štrže to; —

az élet 41) és a' növés 42), a' mi amazokban nincsen meg. — De még olly teremtések is vannak, mellyek a' növényeknél is 43) sokkal tökéletesebbek 44), úgymint a' mellyek nem csak élnek és nőnek, hanem éreznek is, és szabadon 45) mozoghatnak; és ezek neveztetnek állatoknak 46), mellyek szinte igen különböznek egymástól 47). Mert némelleyek 48) csak mászkálnak 49), úgymint a' férgek 50); mások 51) majd repdesnek a' levegőben 52), mint a' lepkék 53), a' legyek 54), a' méhek 55), a' darázsok 56); majd úszkálnak a' vizekben 57), mint a' rákok; majd szökdécselnek 58), mint a' tücsök 60), vagy a' bolha 61); majd a' mi házainkban velünk laknak 62), mint a' pók 63) és a' tetű 64), 's mind ezen kis állatotskákat 65) bogaraknak 66) hívjuk 67); Ismét mások 68) úgy a' vízben, mint a' szárazon is 69) élhetnek, és mikor vízben vannak, akkor úsznak, ha pedig a' szárazon tartózkodnak 70), akkor másznak 71), és így úszni is mászni is tudnak, melly okból 72) úszómászóknak 73) neveztetnek, mint

41) že w tčhto gíž gest žiwot; — 42) a žrúst; — 43) w od žrostitin; — 44) mnohem dokonálejši; — 45) a slobodně; — 46) žiwočich se amienugi; — 47) tež gšau rozdišaj; — 48) nekterý; — 49) plajj se; — 50) gako čerwjš; — 51) ginj; — 52) hned litaj w powetrij; — 53) gako motýle; — 54) muchy; — 55) w čely; — 56) fršně; — 57) pláwaj we wode; — 58) hned postakuj; — 60) gako kobylka; — 61) aneb blecha; — 62) ž námi 63) gako pawauk; — 64) a wěš; — 65) a wšecká táto žwjrátka; — 66) hmyž; — 67) najžwáme; — 68) žaš giná; — 69) gaf y na suchu; — 70) řdyž se na suchu ždržuj; — 71) plajj se; — 72) pro kterau přčinu; — 73) žemepłajy; —

p. o. a' béka 74) a' kigyó 75), a' gyík 76), a' te-
kenős béka 77); — ellenben pedig némely ál-
latok csak a' vízben élhetnek és a' szárazon csak
hamar 78) megdögölnek 79), 's olyanok a' ha-
lak 80); ismét más állatok tollakkal 81) befed-
ve 82), két lábbal 83), két szárnyal 84) ellátva
vannak 84), repülni tudnak, fészkeket raknak,
85) és azokba tojásokat tojnak 86), 's ezen ál-
latokat madaraknak 87) nevezzük. — Azon ál-
latok pedig, mellyek négy lábon járnak 88), és
többnyire 89) szőrös bőrrrel 90) fedvék, 91) nem
tojásokat, hanem eleven fajzatokat 92) e' vi-
lágra hoznak 93), mellyeket szoptatnak 94),
négy lábú 95) vagy emlős 96) vagy szoptató 97)
állatoknak neveztetnek.

§. 5. Az emberről, o člověku.

Az ember szinte 1) állat, mert neki is ol-
lyan teste vagyon 2), mély szerint 3) él, érez
és önként 4) mozoghat, úgy mint a' juh 5) vagy
a' ló 6), vagy akármelly más állat 7). — De az

74) žaba; — 75) had; — 76) geštěrka; — 77) foryt-
načka; — 78) hnedky; — 79) ždechynagj; — 80) tařowé
řřau řyby; — 81) pěrjm; — 82) přikřypř; — 83) dwema
nohami; — 84) dwema řřidlami; — 84) řřopatřeně řřau;
85) hnjžda dělaj; — 86) do nich wegca řřadau; — 87)
ptáč; — 88) na řřtřech nohách řřodj; — 89) a neymřce;
90) řřřřj obrastěnau řřžj; — 91) přikřřřř řřřau; — 92)
řřiwé řřloby; — 93) na řřwet přřnásřřegj; — 94) řřřřé nadá-
gagj; — 95) řřřwěrněžná; — 96) dořřná; — 97) nadága-
gřřj řřwřřatá řř gmenugj.

1) geřř teřř řřwřřř; — 2) ma tařowé řřělo; — 3) dle řřřřřřř;
— 4) wlařřřřř wůlřř; — 5) gařř owca; — 6) neb řřř; —
7) neb řřř řřřřřřřřř řřwřřř; —

ember sokkal nemesebb isteni teremtés 8), mint a' más állatok, mert a' jó Isten egyedül 9) öt megajándékozta 10) okos 11) és értelmes 12) lélekkel 13), melly szerint 14) az ember sokkal tökéletesebb 15) teremtés lett 16), mint akár-melly más állat e' földön. — És minthogy én is 17) ember vagyok, úgy tehát én is sokkal nemesebb teremtés vagyok, mint a' ló, bár az 18) legszebb állat is 19), mellyet esmerek 20), mert a' lónak nincsen olly okos és értelmes lelke 21) vagy szelleme 22), mint nekem. Igaz ugyan 23), hogy a' lóban is megvan olly lelki erő 24), melly ötet élteni 25) melly az ó testét mozgatja 26); de az nem okos és értelmes lélek, hanem csak életpára. — Az okos lélek vagy szellem 27) egyedül 28) az emberben vagyon. — Mert tud-e 29) a' ló vagy a' kutya úgy gondolkodni 30) mint én tudok? Valóban nem tud 31)! — a' macska szeret ugyan heverni 32) a' meleg kályhánál 33), de nem tudja az okát 34), miért van a' szoba befűjtve 35)? én pedig tudom, mert az értelmes lélek bennem 36) gon-

8) mnohem zpláštnejši stvorenj božj; — 9) gedině; — 10) geho obdaroval; — 11) maudrau; — 12) a rozumnu; — 13) dušj; — 14) dle které; — 15) mnohem dokonaljšim; — 16) stvorenjm se stal; — 17) a ponewadž y gá; — 18) ačkoli on; — 19) y to nejkrásnejši zvíře gest; — 20) které znám; — 21) kůn nemá takowau maudrau a rozumnu dušj; — 22) neb ducha; — 23) prawda ge sje; — 24) že y w kóni gest takowá dušjná moc; — 25) která ho obživuje; — 26) geho tělo pohybuje; — 27) maudrá duše aneb duch; — 28) gedině; — 29) nebo znáti? 30) tak přemýšľowati; — 31) žagiste ne; — 32) ráda se sje powaluje; — 33) při teplé peci; — 34) ale nezná příčinu; — 35) proč ge chýže zaklarená; — 36) we mne;

dolkodik 37); vagy pedig az a' hamis macska 38) tud egeret fogni 39), de azt nem tudja, miért van az egérfogó 40) felállitva 41)? miért van a' fazéknak füle 42)? miért vannak az ablakok a' szobákon? miért van a' tűzhely 43) kőből és agyagból 44) és nem fából? — A' ló nem tudja, miért nem szabad neki a' búzában legelni 45), azt sem tudja, miért patkoltatják őtet 46)? a' juh nem tudja, miért nyirják le 47) a' gyapját 48)? a' tehén nem tudja, miért feji őt 49) a' gazdasszony? a' disznó nem tudja, miért hizlalják őt 50)? a' méh nem tudja, miért szedi ki 51) a' méhgazda 52) a' mézet 53)? az ökör nem tudja, mért vonja maga után 54) az ekét 55)? Ugyan hát miért nem tudják azok az állatok mind ezeket? és mért tudom én, ámbár még csak fiatal 56) és kicsin vagyok? azért, hogy azok oktalan 57) állatok, a' mellyek gondolkodni és itélni 58) nem tudnak; én pedig ember vagyok, kiből az okos és értelmes lélek vagy szellem lakik 59) és ezen szellem az 60) a' mi bennem gondolkodik és itél 61.) —

Vagy pedig mellyik állat tud úgy beszélni

37) přemysluge; — 38) tá Ištivá mačka, kočka; — 39) myš lapiti; — 40) slopec na myšsi; — 41) postaven; — 42) proč má hrnc ucho; — 43) ohniště; — 44) ž kamené a ž hliny; — 45) w žitě se pásti; — 46) proč ho mají podkovaťi; — 47) proč strhají; — 48) gají vlnu; — 49) proč jí dojí; — 50) proč jí krmí; — 51) proč vybírá; — 52) včelár; — 53) med; — 54) proč táhá za sebou; — 55) pluh; — 56) ačkolí gen mladý a malý sem; — 57) poněvadž nerozumná zvířata jsou; — 58) mysliti a rozsužovati neznají; — 59) přebývá; — 60) tento duch je to; — 61) co me mne přemysluge a rozsužuge; —

62) mint én tudok? bizonyára egy sem 63)! Az a' Dunaj a' mi házi kutyánk 64) mindég emberek között van 65), sok emberi szókat 66) hall 67); én minden nap vele játszodozom 68), gyakran megszólítom őtet 69), de ő mindég néma marad 70), 's ha nevét kiáltom 71): „Dunajne!“ akkor csak réám bámúl 72) füleit hegyesíti 73) farkát csóválja 74), de felelet nem ad soha 75), se tótot, se magyart, ámbar szája 76) és nyelve 77) vagyon, mint nekem; én pedig fiatalabb is vagyok nálanál 78), még is tudok mindenkor feleletet adni 79), ha hinak 80) vagy kérdezek 81) valamit, még pedig nem csak tótul 82), melly nyelven 83) már régen tudok beszélni 84), hanem magyarul is 85), mellyet csak egy vagy két esztendő előtt 86) tanulni kezdettem 87.)— És itten ismét kérdezhetem 88): miért tudok én beszélni és más állatok nem tudnak? azért, hogy én lelkes szellemes 89), okos, értelmes 90) teremtes vagy ember vagyok, a' más állatok pedig oktalanak 91).

62) zná tak mluwiti; — 63) jagiste žádné; — 64) náš domownj pes; — 65) wždycky ge mezy lidmi; — 66) lidstá slowá; — 67) slyssi; — 68) s njm se pohráwám; — 69) wčasťo se k nemu primluwám; — 70) němý žústáwá; — 71) gestli geho gméno zawolám; — 72) na mně se díwá; — 73) ussi wytrčj; — 74) chwoštěm frúti; — 75) odpowěd nedá ničdž; — 76) ačkolj pyšř; — 77) a gazyř má; — 78) gá ale y mladšj gšem od něho; — 79) odpowěd dati znám; — 80) gestli mne wolagj; — 81) něco se mne zeptawagj; — 82) ne gěn slowenský; — 83) w kterě řeči; — 84) již dáwno znám mluwiti; — 85) y maďarský; — 86) pred gedným neb dwema roky; — 87) učiti se počal; — 88) můžem se zař zeptati; — 89) dušř, duchem obdarený; — 90) maudrý, rozumný; — 91) nerozurná.

§. 6. *Az emberi testről, o lidékém tēle.*

Az ember tehát két részből 1) áll 2), úgy-
mint: testből és lélekből vagy szellemből 3). —
A' test szerint 4) az ember úgy él, érez és mo-
zog, mint más állatok. — Mert valamint minden
állatnak szüksége vagyon 5) az eledelre 6), hogy
élhessen, úgy az embernek is. — Ha az ember
nem ennék 7) úgy éhen 8) kellene meghalnia
9); valamint minden állat is megdögölne 10)
ha hosszabb ideig 11) éhséget 12) szenvedni 13)
kéntelen lenne 14); mert az étel 15) táplálja
16) a' testet. Az ember tudniillik 17) szájába
veszi 18) az étkeket 19), fogaival 20) megrágja
21) és azután elnyeli 22) azokat; a' lenyelt ele-
del 23) azután a' gyomorba 24) kerül 25), és
miután 26) a' gyomor megemésztette 27) az ét-
keket, azok vérré válnak 28), melly vér az
erekben 29) folydogálva 30), az egész testet él-
teti úgy 31), mint a' kis patakocskák 32) és
csermelykék 33) áztatják 34) a' rétet, mellyen
keresztül csordogálnak 35). Azonképen 36) itálra

- 1) ze dvou částek; — 2) záleží; — 3) z těla a z ducha;
— 4) dle těla; — 5) potřebu má; — 6) na pokrm; —
7) kdyby člověk nejedl; — 8) od hladu; — 9) muselby
jemejtí; — 10) zдохloby; — 11) gestlily za dlouhý čas;
— 12) hlad; — 13) trpeti; — 14) prinucené bylo; —
15) nebo pokrm; — 16) chová; — 17) totižto; — 18)
do ust vezme; — 19) jídla; — 20) zubami; — 21) po-
hrize; — 22) přežre; — 23) přežrené jídlo; — 24) do
žaludka; — 25) přichodí; — 26) a když potom; — 27)
ztrovil jídla; — 28) obrácejí se na krev; — 29) která
krev po žilách; — 30) těkav; — 31) obživuje celé tělo;
— 32) jako malé potůčky; — 33) a žrbělká; — 34)
řvolažugi; — 35) přes která těkav; — 36) na ten způsob; —

is 37) szüksége vagyon 38) az embernek, mi-
 kőr szomjúhozik 39). — Az állatok csak vízzel
 oltják 40) szomjukat 41); de az ember más ita-
 lokat is 42) szeret inni 43), p. o. bort 44), sert
 45), pálinkát; — azomban 46) ha ezen sze-
 szes italokat 47) nagyon gyakran, 48) és böven
 49) issza, úgy az egészségét rongálja 50); mert
 ezen erős szeszek 51), kivált 52) a' bor és a'
 pálinka nagyon felhevítik 53) az ő vérét; azért
 a' tiszta kúti víz 54) legegészségesebb itala 55)
 az embernek. — Továbbá 56) az állatoknál azt
 is tapasztalom 57), hogy ha sokáig mozognak
 és hosszú mozgásuk alatt 58) elfáradnak 59),
 akkor vagy leülnek valahová 60) és pihennek
 61), vagy lefeküsznek 62) és alusznak 63). —
 Az ember szinte mindennapi munkája mellett
 64) kifárad 65) és ellankad 66), 's akkor neki
 is pihenésre 67) és nyugvásra 68) szüksége va-
 gyon 69). Azért leül valamely székre 70) vagy
 lóczára 71) és estve 72) ágyba lefekszik 73) és

37) v nápoce; — 38) potrebuge človek; — 39) kďož žijnj;
 — 40) gen wodau hasj; — 41) swŕg smed; — 42) v giné
 nápoce; — 43) rád pige; — 44) f. v. wno; — 45) vjwo;
 — 46) meztjm; — 47) gestliže isto opogné nápoce; —
 48) welmi wčasto; — 49) a hogné pige; — 50) taf swé
 zdrowj fajj; — 51) opogné nápoce; — 52) zwlástě; —
 53) welmi rozpalugi geho krew; — 54) čistá studničná
 woda; — 55) napprawšj nápoce; — 56) dále; — 57) to
 pomerčuwám při zwjretěch; — 58) při dluhem pohybo-
 wánj; — 59) se unawj; — 60) něde se posadj; — 61)
 odpočiwagj; — 62) dolé si lehnau; — 63) a spj; — 64)
 při swé řáždodennj práci; — 65) se unawj; — 66) a
 oslabně; — 67) oddechnutj; — 68) a odpočinka; 69) po-
 trebuge; — 70) na stolec negakŕ se posadj; — 71) aneb
 na lawicy; — 72) a weter; — 73) do postely si lehne; —

ejszakán által 74) pihenve alszik 75) addig, míg 76) az ellankadt test 77) újra 78) megerősödik 79).

§. 7. Az érzékenységről, o cytedlnosti.

Hanem az állatok nem csak élnek 1), de éreznek is 2). Az ember is érez, mivelhogy 3) testénél fogva 4) az állatok közé tartozik 5). Érezni pedig annyit tészem 6) mint észrevenni 7) azt, a' mi rajtunk 8) és körülöttünk 9) történik 10). Én veszem észre 11), mi rajtam történik akkor, midőn valaki bötöl 12) hátamra üt 13), azaz érzem az ütést 14); azt is veszem észre, midőn valaki megettem 15) fütyöl 16), az az hallom a' fütyülést 17); azt is veszem észre, midőn estve villámlik 18) az az látom a' villámlást 19); azt is veszem észre, midőn olyan helyre jutok 20), hol döglött kutya 21) hever 22), bár még nem is látom azt 23), mert megszagolom 24) a' döglött állatnak 25) hüdös kigőzölgését 26); még azt is veszem észre, ha

74) přes noc; — 75) odpočívaje spj; — 76) až rokaú; — 77) unavené tělo; — 78) znovu; — 79) se posyluj.

1) negen žij; — 2) než v cýtj; — 3) ponemadž; — 4) dle svého těla; — 5) přináležj mezi; — 6) toliko woznáměnáwá; — 7) pomerkowati; — 8) co na nás; — 9) wúkol nás; — 10) se dege; — 11) já poznám, pomerkuám; — 12) řdyž nekdo palicau; — 13) na můg hrbet uděrij; — 14) t. g. cýtjm uděrenj; — 15) za mnau; — 16) hwjždá, wjřtá; — 17) řlyřřim hwjždánj; — 18) řdyž se wečer bljřřta; — 19) wjdjm bljřřánj; — 20) řdyž na takowé mjřřto přigdem; — 21) řde ždechnutý peř; — 22) ležj; — 23) ačkoli ho geřřtě ani newjdjm; — 24) žawonjm; — 25) ždechnutého žwjrete; — 26) řmradlawé páčhnutj; —

valamit a' számba teszek 27), só-e az, vagy méz 28), alma-e vagy hurgonya 29) mert megízlelem 30) annak ízét 31). És így minden embernek, a' ki ép és egészséges testtel bír 32), öt érzékei vannak 33), úgymint: látása 34), hallása 35), szagolása 36), izlése vagy kóstolása 37) és tapogatása 38).

§. 8. *A' látás' érzékéről*, — O zraku.

A' látásnak eszköze 1) a' két szem 2), melly homlok alatt 3) egy-egy gödröcskében 4) fekszik 5). Ez legnemesebb érzéke az embernek 6), mert általa 7) legtöbbet tapasztalni és tanulni lehet 8); úgymint a' szemek által 9) megtudjuk különböztetni 10) a' színeket 11), mi fejér és mi fekete 12)? mi sárga 13) mi barna 14), mi zöld 15), mi veres 16) mi kék 17) és mi szürke 18), — azután látás által nem csak azon dolgokat 19), mellyek közel vannak hozzánk 20), hanem távolabbi 21) tárgyakat is

27) když něco do ust vložim; — 28) geli sůl, neb med; 29) geli jablko, či frumpel; — 30) okusim, ošmakujem; — 31) jeho chuť; — 32) který čerstvím a zdravím tělent vládně; — 33) pět smyslů, citů má; — 34) zrak, vidění; — 35) sluch, slyšení; — 36) vonění; — 37) ssmakání, chutnání; — 38) mačání.

1) nástrog vidění; — 2) dvě oči; — 3) pod čelom; — 4) v gamky; — 5) leží; — 6) nejvýšcnější smysl; — 7) nebo sřz nea; — 8) nejvíce zkusovati a učiti se mŕže me; — 9) sřz oči; — 10) známe rozeznati; — 11) barvy; — 12) co je bíle a černé; — 13) žluté; — 14) brnátné; — 15) zelené; — 16) červené; — 17) bělasé; 18) syvé; — 19) to věcy; — 20) které jsou bliže nás; 21) oddálenější; —

22) kismérhetjük 23); úgy p. o. ha látok a mezőn valamely állatot legelni 24), éles szemem által 25) már messziről 26) rá esmerek 27), hogy nem borjú 28), hanem tehén 29), vagy hogy nem juh 30), hanem kecske 31); vagy ha látok magasan a' levegőben 32) valamely madarat szállni 33), éles szemem által azt is mindjárt megismerem 34), hogy az ölyv 35) és nem vadlúd 36). — Mi ilyen szerencsétlenek 37) tehát olyan emberek, a' kik nem látnak, a' kik vagy vakon születtek 38); vagy valamely szerencsétlen eset által 39) megvakultak 40)! Azok bizonyára sok gyönyörűséget 41) nélkülözni kénytelenek 42), mellyet különben éreznének 43), ha ép és egészséges szemeik 44) volnának; de ők szegények 45) soha sem láthatják 46) a' ragyogó napot 47), melly minket olly jóltévőleg melegít 48); ők nem szemlélhetik örömmel 49) a' kertek' és réteknek kellemetes virágait, mellyeket mi ép szeműek 50) olly édes gyönyörrel 51) szemlé-

22) predmety; — 23) rozejnati műžeme; — 34) negafé žwjre se pásti; — 25) sřřž mé ostré oko; — 26) až ždaleka; — 27) ge poznámi; — 28) že není těle; — 29) než frawa; — 30) není owce; — 31) než foža; — 32) wsofo w powětrj; — 33) létati negafého ptáka; — 34) hnedžy poznámi; — 35) že ge gestřab; — 36) ne divá huš; — 37) gař neskřastnj; — 38) slepý se narodili; — 39) sřřž negafau neskřastnau přjvodu; — 40) oslepli; — 41) mnohé radosti; — 42) pozbawenj byti museaj; — 43) kterauby gináče čtíli; — 44) řdoby ždrawé oči; — 45) oni misřáčy; — 46) nikdy nemohau wideti; — 47) škřawcej slunce; — 48) tak dobrotiwé ohřiwá; — 49) nemohau patřiti s radostj; — 50) my se ždrawým okem; 51) tak šladkau blaženostj; —

lünk; ők nem örülhetnek 52), ha valamely nagy és szép városba jönnek 53); mert nem láthatják azon pompás útszákát 54), ékes boltokat 55), gyönyörű házakat és palotákat 56), diszes templomokat 57) és a' magas tornyokat 58); ők nem tudják millyen szép az oltár a' mi templomunkban, mert nem láthatják azt a' szép képet 59), mellyen a' mi drága Idvezétónk 60) Jézus Krisztus a' keresztfára 61) felfeszítve 62) és alatta 63) a' búslakodó és könnyező 64) Szűz Mária 65) lefestve vagyon 66). — Oh valóban a' vakok 67) szánakozásra méltók 68); én szivemből sajnálom 69) szomorú sorsúkat 70) és soha sem leszek erántok 71) olly érzéketlen és kemény szivű 72), mint némelly rossz, pajkos 73) és vad gyermekék 74), kik ha valahol egy vakot látnak, kinevetik 75) és kicsúfolják őket 67); nem valóban, én azt soha nem fogom tenni, hanem megszánom 77) a' vakot, és segítek rajta 78) a' mint lehet; az Istenemnek pedig hálaadó szívyel 79) köszönöm 80), hogy

52) nemo hau se radovati; — 53) dož do mesta priđau; — 54) nádherné ulice; — 55) okrášlené šlépy; — 56) utěššené domy a paláce; — 57) krásne kostely; — 58) a wišoké weže; — 59) ten krásný obraz; — 60) na kterém náš dráhý Spasitel; — 61) na križi; — 62) rozpiatý; — 63) pod nim; — 64) traučlivá a naríklagc; — 65) Panna Mária; — 66) wyobražená gest; — 67) ach žagisté šlepy; 68) politovánj glau hodnj; — 69) ze srdce litujem; — 70) gich smutný loš; — 71) nikdy nebudem k nim; — 72) tak necitedlným a tvrdým srdcem; — 73) samopasný; — 74) a divý chlapy; — 75) wysmjwagj; — 76) a pošmjwagj se; — 77) politujem; — 78) a na pomoci gemu budem; — 79) wděčným srdcem; — 80) děkujem; —

erántam olly kegyelmes 81) vólt, és nekem ép és egészséges szemet adott; aztán vigyázni fogok 82) az én szememre, mint a' legdrágább kincsemre 83), hogy azt meg ne sértsem 84). Mert imé 85) az úr Isten is azért olly gödröcskékébe 86) elrejtette 87) az én szememet, hogy úgy könnyen 88) valami kárt 89) ne valljon 90) és azért felül is 91) alúl is 92) héjjal betakarta 93), hogy hozzá 94) az ártalmas 95) por 96), vagy bogár 97) ne férhessen 98)

§. 9. *A' hallásról; o sluchu, slyssenj.*

A' hallásnak eszköze 1) a' két fül 2), melly által vesszük észre a' külömbféle hangokat 3) és azokat egymástól megkülömböztetjük 4). Igy p. o. mikor a' harang kong 5), ezt a' hangot én fülemmel hallom 6) és azt jól tudom elkülönözni 7) azon hangtól, mellyet a' menydörgés okoz 8). Ha egy cigány a' hegedűn játszik 9), más cigány pedig czimbaláz, a' harmadik trömbtáz 10) és a' negyedik sipol 11), úgy-e hogy

81) že se mne tak milostivý; — 82) potom pozor dám; — 83) gať na můj nevdražší poklad; — 84) abych se neurazil; — 85) nebo hle! — 86) do gamků; — 87) skrít; — 88) aby lehce; — 89) negakau sředu; — 90) netrpělo; — 91) gať žhora; — 92) tak v ždola; — 93) kosiťkau přikrít; — 94) aby k němu; — 95) sřodlivý; 96) prach; — 97) neb hmyž; — 98) dostati se němohl; —

1) nástroj slyssenj; — 2) dve usi; — 3) rozličné hlasy; — 4) se rozeznáváme; — 5) když zvon zúge; — 6) jsem uchem slyssim tento hlas; — 7) rozeznati; — 8) který hrjmánj pásoj; — 9) když geden. Cytján na huslech hrá; — 10) tretj traubj; — 11) a čtvrtj píšťá; —

mindenik 12) másféle hangokkal 13) muzsikál 14); és a' ki ezt a' muzsikát hallja, az megkülömbözteti. 15), mellyik hang a' hegedűé, mellyik a' czimbalomé, mellyik a' trómbitáé és mellyik a' sípé? és ha mind a' két füledet 16) tenyereddel 17) erősen betartod 18), akkor semmitsem hallani fogsz. — A' hallás szinte igen nemes érzék 19) az embernél, melly által az sokat tanul. — Mert ha a' gyermekek nem hallának 20), vallyon mit tanulhatnának az Oskolában 21)? ha a' tanítónak beszédét 22) nem értenék 23); vagy a' templomban volna-e valami haszna a' szép prédikáczióknak 24), ha a' hallgatók 25) a' Tiszteletes Úr szavait 26) nem hallának? — És mikor fülmile 27) vagy a' csiz 28) vagy a' stiglicz 29) vagy a' pacsirta 30) vagy a' fúrj, vagy a' rigó 31) énekel 32), úgy-e hogy minden ember, ki azoknak éneklését hallja 33) szívében örül 34)? — És kinek köszönhetjük 35) mi tehát ezen örömet 36), mellyet nekünk a' madarak zengése 37) szerez 38)? úgy-e bár

12) čakwěru gedenkáždž; — 13) ginóm a ginóm hlasem; — 14) muzykage; — 15) ten rozejná, kteró hlas ge husli, kteró cymbale, kteró trauby, a kteró píšťalky? — 16) gestli obě usši; — 17) twau dlanj; — 18) mocně zacpás; — 19) welmi znamenitý smysl; — 20) kdoby djtky nestýsseli; — 21) čiby se něco mohli učiti; — 22) kdoby řeč učitele; — 23) nerozumeli; — 24) čiby přná kážen měla negačt učitel; — 25) kdoby poslucháči; — 26) slova Welebného Pána Faráře; — 27) kdž sláwjf; — 28) čijf; — 29) stehlž; — 30) sřkwánef; — 31) přepelica aneb drožd; — 32) zpjwá; — 33) kteró gegich zpew slýssj; — 34) w srdci se raduge; — komu můžeme děkowati; — 36) tu radost; — 37) kterau nám ptáků zpew; — 38) pšobj; —

39) a' jó Istennek, a' ki nekünk fület adott? hogy az által a' hangokat megérthessük 40). Úgy vagyon! az ép és élénk fül 41) nagy jótéménye a' mi Teremtőknek 41) és én mindég sajnálni fogom 43) a' süketeket 44); mert azoknak állapotjuk 45) szinte olly nyomorúlt 46) mint a' vakoké 47).

§. 10. A' többi érzékekről.

A' harmadik érzék a' szagolás 1), mellynek külső eszköze 2) az orr 3). Mert az orral vesszük észre a' testeknek kellemetes vagy kellemetlen illatozását 4); így p. o. hogy rózsa szép virág 5) azt szememmel látom; de hogy a' rózsa kellemetesen illatozik 6), azt csak orrommal megszagolhatom 7). A' kellemetlen szagot 8) bűznek vagy bűdösségnek 9) nevezzük, millyen szag a' döge 10) és a' ganajé 11); ha ezen bűdös testeknek szagát 12) megszagolni nem akarom, akkor az orr' lyukait 13) újjaimmal betartom 14).

A' negyedik érzék 15) izlésnek vagy kóstolásnak neveztetik, mellynek eszköze a' nyelv

59) tak wëru; — 40) abychom hlasu rozumeti mohli; — 41) zdramé a ostré ucho; — 42) gest weliké dobrodinj naššeho Stworitele; — 43) litowati budem; — 44) hluchý; — 45) gegich los; — 46) tež tak žalostný; — 47) gako slepých.

1) woněnj gest tretj smysl; — 2) zewnjtwný nástroj; — 3) nos; — 4) prjgemmau neb neprjgemmau wüni; — 5) že růže gest pekny kwět; — 6) že prjgemma wonj; — 7) to gen mjm nosem zawněti můžem; — 8) neprjgemmau wüni; — 9) smrad; — 10) zdechliny; — 11) hnoge; — 12) smradliwých těl páchnutj; — 13) dšřky nosa; — 14) pršřty zacpám; —

15) čtwtý smysl; —

16). Mert ha valamely dolgot nyelvemmel megérintek 17), azonnal megtudom 18) minő íze van 19); az az tapasztalom 20), ha édes-e vagy keserű 21); savanyú-e vagy fanyar 22)? — A' melly étkek jól esnek 23), azokat jó ízű étkeknek 24) nevezem; a' mellyek pedig rosszul esnek 25), azokat rossz ízű étkeknek 26) nevezem. —

Az ötödik érzék tapogatás vagy tapintás, 27) mellynek eszköze az egész test; mert az egész testemmel érzek 18); ha p. o. engemet valaki megüt 29), vagy megszúr 30), vagy megcsip 31), vagy megtaszít 32), azt én jól érzem akár a' fejemet 33), akár hasamat 34), akár hátamat 35), akár kezemet, akár lábamat érte az ütés 36), vagy a' szúrás 37), vagy a' megcsípés 38), vagy a' taszítás 39). — Azonkívül 40) a' tapintás által érzi az ember, mi a' meleg és mi a' hideg 41); mi a' nedves és mi a' száraz 42); főképen 43) a' kezem újjaival 44) ve-

16) šmakánj, neb čutnánj se gmenuge, kterého nástrog ge gazvk; — 17) mjm gazvkem došknem; — 18) hnedkly poznám; — 19) gakomé gest čuti; — 20) t. g. zkaušim; — 21) geli sladké neb hořké; — 22) geli kyselé neb trpké; — 23) která jídla dobré šmakují; — 24) jídla dobré čuti; — 25) která žle čutnají; — 26) jídla žle čuti nazjwám.

27) pátrý smysl gest mařánj; — 28) celým tělem cítim; — 29) uděrij; — 30) upichně; — 31) uštipně; — 32) poštrěj; — 33) buďto hlavu; — 34) buďto me bricho; — 35) buďto hrbět; — 36) dořáhlo to uděrenj; — 37) neb upichnutj; — 38) uštipnutj; — 39) neb poštrćenj; — 40) from toho; — 41) co ge teplé neb studené; — 42) co ge mokré a suché; — 43) žvláště; — 44) prřstý;

szem észre a' testek külső formáját 45); az az, ha valamely testet újjaimmal megfapogatok 46) tehát érzem, sima-e vagy darabos 47), gömbölyű-e vagy szegletes 48), hosszú-e vagy rövid 49), széles-e vagy keskeny, puha-e vagy kemény 50)?

§. 11. A' mozgásról, o hýbánj se.

Minden állat nem csak él és érez, hanem önként mozoghat is 1). Erről én könnyen meggyőződhetem 2), ha akármely állatra figyelmezek 3). Mert mikor a' bolha szökdécsel 4), akkor mozog; mikor a' ló szalad 5) vagy hátulsó lábaival kirúg 6), az is mozog; mikor a' bika döf 7) és bömböl 8) az is mozog; mikor a' tyúk a' szemétdombon 9) kapar 10), az is mozog, és így tovább 11). Az ember is az ő testével mindenféle mozgásokat tehet 12), mert az ő testen sokféle tagok 13) vannak, mellyek mozoghatnak, —

Legfőbb tagja 14) az emberi testnek a' fej

45) zewnjtrnj podstatu těl; — 46) mjma prstý omakám; — 47) geli hladké neb hroblawé; — 48) ofrauhlé neb uhlasté; — 49) dluhé neb krátké; — 50) široké neb aukzé; měké neb tvrdé.

1) swobodně se může hýbati; — 2) otom se lehko přesvědčit můžem; — 3) gestliže pozorujem; — 4) řdyž blecha poskakuje; — 5) řdyž kůň běží; — 6) zadnýmá nohama kope; — 7) řdyž bůf kole; 8) a mumle; — 9) řdyž slepice na smetiřku; — 10) hrabe; — 11) a tak dále; — 12) wšeligaké hýbánj wykonáwati můžem; — 13) na gcho těle mnohé údy. —

14) neghlawnegšji úd; —

15), melly hajjal van benőve 16) és a' vállak felett emelve 17) úgy áll, mint egy szép korona. Én az én fejemet szabadon mozgathatom 18), jobbra vagy balra 19) fordíthatom 20); ha akarok az ég felé tekinteni 21), akkor felemelem és felfordítom 22) fejemet; ha pedig a' földre 23) akarom szegezni 24) tekintetemet 25); úgy a' fejemet lehajtom 26), mert a' nyaknak 27) hajlékonysága 28), a' melly a' főt 29) a' vállakkal 30) összeköti 31) ezen mozgásokat engedi 32). — A' fejnek felső része 33) egy igen kemény csontból áll 34), melly kaponyauak neveztetik, és ezen kaponya zárja magába 35) az agyvelőt 36), melly minden embernek legdrágább kintse 37), mert belőle jön és származik az ész 38).

Más része 39) az én testemnek a' közep-test 40) vagy derék 41), melly elől mejjet 42) és hasat 43), hátul pedig a' hátat 44) és a' keresztcsontot 45) foglalja magában 46). — Ezen

15) ge hlawa; — 16) ktera ge wlasj zarastená; — 17) nad plecni wyzdwižená; — 18) mau hlawau slobodně mŕžem hŕbati; — 19) na prawo neb na lewo; — 20) mŕžem obrátiti; — 21) na něbe patriti; — 22) zdwižnem a wywrátim hlawa; — 23) sdyž na zem; — 24) čcem obrátiti; — 25) mŕg pozor; — 26) hlawau sŕonjm; — 27) ponewádž hrbľa; — 28) hrbkost; — 29) hlawa; — 30) s plecni; — 31) spoguge; — 32) dowoluge toto hŕbání; — 33) wiššŕi částka hlawy; — 34) záležj z twrdé kosti; — 35) w sobě zamjrá; — 36) mozky; — 37) nendražšŕj poklad; — 38) oduš pochodj a prŕstj se rozjum; —

39) giná částka; — 40) prostredek těla; — 41) drěp; — 42) od predku prsy; — 43) brjcho; — 44) ze zadu paŕ hrbét; — 45) krjžowau kost; — 46) w sobě obsahuge; —

részek is mozognak rajtam, mert midőn lehellek 47), akkor mind mejjem, mind hásam 48), mind hátam mind oldalaim 49) kiterjesztődnek 50) és ismét összehúzódnak 51) és így mozognak. —

De leginkább 52) mozognak és mozoghatnak testemnek azon tagjai, mellyek karoknak 53) és láboknak 54) neveztetnek. A' karnak alsóbb része 55) a' kéz 56). A' két kéz legszükségesebb eszköz 57) a' dolgozásra 58); mert kezekkel a' földmivelő emberek 59) szántanak 60), vetnek 61), aratnak 62), kévéket kötnek 63), csépelnek 64), kaszálnak 65), szénát gyűjtenek 66), sövényeket raknak 67); a' két kézzel a' vinczellérek 68) ültetik és metszik 69) a' szőlőtökéket 70); az ácsok 71) és favágók 72) váganak; az asztalosok 73) dészkákat fűrészelnek 74) és gyalulnak 75); a' ezismadiák 76) és a' szabók 77) varrnak 78; a' kovácsok egy kézbe megfogják 79) a' fogóval 80) a' vasat 81), más

47) řbyř dýchám; — 48) gař prsy, tař y brjcho; — 49) gař hrbet tař y boky; — 50) řc rořřřřř; 51) a řařc řc řtahugj; —

52) ale řmlářřřř; — 53) ramená; — 54) nohy; — 55) řpodnj řářřka ramena; — 56) ře ruřa; — 57) řneg-potřebnegřřř nářřřř; — 58) řu pracovánj; — 59) řol-njci; — 60) řoragj; — 61) řęgř; — 62) řřnau; — 63) řnopy wřřř; — 64) řmlářř; — 65) řořř; — 66) řeno řřřřřřřřřř; — 67) řřlořy řělagoj; — 68) řwincaury; — 69) řadř a obřřřřř; — 70) řwinné řřřřř; — 71) řřřřř; — 72) řraubáři; — 73) řřlořřř; — 74) řřřř řřřřř; — 75) a řřlořřř; — 76) řřřřřřř; — 77) řřřřřřř; — 78) řřřř; — 79) řř řędne řřřř řřřřř; — 80) řřřřřřř; — 81) řřřřřřř;

kézben pedig a' kalapácsot tartván 82) verik a' tüzes vasat 83); a' katonák kezeikben forgatják 84) a' kardokat és a' puskákat 85), midőn harcolnak 86). Főképpen pedig az öt ujjak mozgása által 87) sok nevezetes munkákat 88) tehetnek az emberek; p. o. az asszonyok és kis-asszonyok kötnek harisnyákat 89), a' festők 90) gyönyörű képeket 91) festenek 92); a' muzsikuskok újjaikkal pengetvén a' húrokat 93) kellemetesen muzsikálnak; a' fürge fiúk 94) újjaik közé fogdossák a' laptát, mikor játszanak; a' vendégek 95) újjaik közé veszik az evő szerzőmokat 96), úgymint a' kanalat a' kést, a' villát, mikor ebédelnek vagy vacsorálnak; és így tovább. — Sőt még a' körmököt is 97), mellyek az én öt ujjaimon vannak, használhatom 98), mert ha a' fejem viszket 99), vagy ha a' bolha csip, akkor körmeimmel vakarom magamat 100); de azért körmeimet hosszúra növeszteni nem fogom 101), mert az nem szép, hanem körül metszem 102), vagy körül metsztem 103) azokat. —

82) w druhé ruce hamřík drže; — 83) bige ohnivé železo; — 84) wogáci rukámi zwrtagi; — 85) stable a flinty; — 86) fdyž se potíjagi; — 87) strž hýbánj pět prstů; — 88) mimohe zmláštne práce mohau wykonáwati; — 89) stríkfugi strimfle; — 90) malři; — 91) užššené obrazp; — 92) malugi; — 93) prstů swými preberagi (struňy aby zněly; — 94) weššely chlapeci; — 95) hosti; — 96) mezy prsty čitj gjdelny nástroj; — 97) ba ano y něhty rež; — 98) mužem potřebowat; — 99) gestli mne hlawa swrbj; — 100) tědy se pošťřabem; — 101) než proto mé něhty nadľubo nenechám zřůstati; — 102) než obřezem ge; — 103) aneb dám si ge obřezati. —

Valamint kezeivel, úgy lábaival is számtalan mozgásokat 104) tehet az ember, — a' láb arra szolgál az embernek, hogy járhasson. De az ember mindég nem jár, hanem gyakran ül is, ha jártában elfáradott 105). Ha pedig valaki valamelly távol helyre 106) rövid idő alatt 107) az az hamar 108) érkezni akar 109), akkor neki sietni kell 110); de az ember nem csak siet 111); hanem gyakran szalad is 112), hogy annál hamarébb 113) oda juthasson 114); és ha szaladásában 115) előre nem néz 116), hanem feltekint 117), vagy visszanéz 118), akkor könnyen valamelly kőbe 119) vagy göröngybe 120) megbotlik 121) és elesik 122) és valamelly tagját megsebesítheti 123), a' mi neki fájdalmat okozni fog 124. — Ha én az én térdemet lehajtom 125), akkor letérdepelhetek 126); az emberek néha térdepelni szoktak 127), főképen mikor imádkoznak 128); de néha a' tanulók is térdepelnek, ha valami csint elkövettek 129),

104) gáť rukami tať y nohami nezčisně hýbání činiti může člověk; — 105) gestli w swém chodenj se unawil; — 106) na negaké zdálené mjesto; — 107) za krátký čas; — 108) to gest spěšně; — 109) přijíti chce; — 110) musí pospěchati; — 111) negén pospěcha; — 112) začaste y utíká; — 113) aby tým spěš; — 114) tam přijíti mohl; — 115) w utíkáni; — 116) napřed nehledj; — 117) než hore hledj; — 118) aneb nazad hledj; — 119) ležko do negaké stěly; — 120) neb hrudy; — 121) se poutkne; — 122) a padne; — 123) může urazit negaký úd; — 124) co mu boleť působj; — 125) řdyž gá mé koleno stlo-njm; — 126) mužem kleknuti; — 127) lidé nekdy zwištlí klečeti; — 128) zvlášt řdyž se modlj; — 129) řdyž negaký zlý skutek (samopas) wykonali; —

mert akkor a' tanító térdepeléssel 130) bünteti őket 131). Én még nem térdepeltem büntetés végett 132); de ájtatosságból 133) minden reggel és estve, midőn az Istenhez könyörgök 134), térdepelni szoktam 135). —

§. 12.

BESZÉLGETÉSEK NÉMELLY KÖZÖNSÉGES TÁRGYAKRÓL.

I. A' felkelésről; o wstáwánj.

Pál. Hány órakor keltél ma fel 1) Jancsi pajtás?
János. Még hat óra előtt 2).

Pál. Kicsoda költött fel olly korán reggel 3)?

Ján. Senki, én magam felébredtem 4).

Pál. S mit csináltál mindjárt felébredésed után 5)?

Ján. Legelőbb is 6) megmostam ábrázatomat és kezeimet 7) és a' számat (szájamat) ki-

130) flečenjm; — 131) pokutuge; — 132) ; pokuty;
— 133) ale ; nábožnosti; — 134) když se Bohu modlím;
— 135) flečeti sem žwifnul. —

1) o kterě hodiny wstal si dnes; — 2) gessťe pred wstau;
— 3) kdo te žbudil tak wčas ráno; — 4) nikdo, sám sem
procitil; — 5) hned po procitěni; — 6) negdřiw; —
7) umil sem si twár a ruce; —

öblítettem 8), 's úgy azután rendesen felöltözködtem 9)

Pál. Azt én is cselekszem minden reggel, mert a' tisztaságot nagyon szeretem. —

Ján. Azután az Istenhez imádkoztam 10)'s hálaakat adtam neki 11), hogy az éjszakán által 12) gondomat viselte 13).

Pál. Az igen dicséretes szokás 14), melly jámbor keresztyénre 15) mutat 16).

Ján. Végtére pedig 17) iskolai kötelességemet elvégeztem 18), az az, a' feladott leczkét jól megtanultam 19).

Pál. Barátom! ha te mindég olly rendes 20) jámbor és szorgalmatos maradsz 21), úgy valóban nem csak az emberek, de az Isten is kedvelni fog 22).

Ján. A' mi engem illet 23), én mindenkor iparkodni fogok 24), hogy az Isten és a' jó emberek tetszését megnyerhessem 25).

Pál. Én pedig ezen szép példádat 26) utánozni akarom 27). —

8) vypláknul sem si ulsta; — 9) porádně sem se oblékl; — 10) modlil sem se k Bohu; — 11) díky sem genu činil; — 12) že přes noc; — 13) pečoval o mne; — 14) ro ge chwalitebně živil; — 15) pobožného křesťana; — 16) ukazuge, žgewuge; — 17) ostatně; — 18) školskou povinnost sem wykonal; — 19) dobře sem se naučil náručenau lecky; — 20) tak porádně; — 21) žůstaneš; — 22) te milowati bude; — 23) co se mne týká; — 24) wyhasnažowati se budu; — 25) abych wyžžítati mohl obliženj Boha y lidj; — 26) twůg pekny přiklad; — 27) chcem následowati.

II. Az írásról, o pjsánj.

Marcsi. Mit irsz, Gyuri? kiméld szemedet, mert már setétedni kezd 2).

Gyuri. Leirom tisztára 3) e' mai leczkét, hogy azt annál jobban megtanúlhassam; mert én nem tanulhatom jó kedvel 4) a' mi rosszúl írva van.

Mar. Hadd lássam írásodat 5).

Gyur. Nézd-meg; tán valamelly hibát felfedezel majd 6) írásomban.

Mar. Hibát ugyan nem találok 7), de az írás nem igen szép; úgy látszik 8) hirtelenkedve írtál 9).

Gyur. Máskor szebben írok; de most a' jó íráshoz szükséges eszközeim hibáznak 10).

Mar. Minő eszközök?

Gyur. Jó papiros, jó ténta (11), jó író toll 12); mert ezen papiros, mint látod, nagyon átver 13), a' ténta pedig nem eléggé fekete 14) és a' toll igen puha 15).

Mar. Hát mért nem szereztél magadnak 16) jó író eszközöket?

1) ſſanŭg twé oči; — 2) giž se zatmſwá; — 3) odpisugem na čisto; — 4) dobruu wálj, wdečně, rád; — 5) dopuſť ať widjm twé piſmo; — 6) aſnad negaťſ omyl naležneſ; — 7) omyl ſſce nenacházjm; — 8) tať ſe zdá; — 9) že ſi náhlivě pſal; — 10) k' dobrému pſánj potrebný náſtrog mi ſhibuge; — 11) dobrý atrament; — 12) piſácej péro; — 13) welmi přebjg; — 14) není doſti černý; — 15) welmi měkč; — 16) proč ſobě nezaopatřil; —

Gyur. Nem volt pénzem 17), 's most sincsen 18).

Mar. Adok én kölcsön egynéhány garast 19), hogy magadnak jó író eszközöket megszerezhessed 20).

Gyur. Köszönöm ezen jó szívűségedet erántam 21).

III. A' játékról, o hře.

András. Péter pajtás!, jöjj-hamar 1) velem a' temetőbe 2).

Péter. Minek? tán temetnek valakit 3)?

And. Dehogy! hiszen akkor nem mondanám 4) jöjj a' temetőbe, hanem a' temetésre 5).

Péter. Tehát mi okból hiysz engem oda 6)?

And. A' Tanító Úr parancsolta 7), hogy ma dél után játszunk 8); már ott várnak sok társaink 9); jer hát 10)!

Péter. Arról én nem emlékezem 11), hogy a' Tanító Úr parancsolta volna; mert a' játékot nem szokták parancsolni; de hogy engedte 12), azt tudom.

András. No hiszen az mind egy 13), és te talán nem akárnád használni 14) ezen engedelmet 15)?

17) nemél sem penjze; — 18) aniz mán; — 19) pügijm ti nekofil grossj; — 20) abys mohl sobě zaopatrit; — 21) děfugem ti za twau srdečnau lášťu; —

1) poď spešne; — 2) do cysterjna; — 3) asnad pohrebugj nekoho; — 4) tedy by nereknul; — 5) na pohreb; — 6) ž gačé přičiny mne woláš; — 7) rozkázal; 8) abychom se popolednj hráli; — 9) tam čekaj; — 10) poď tedy; — 11) nato se nerozpominám; — 12) ale že dovolil; — 13) no wšak to wšacko gedno; — 14) asnad bys nečtel užit; — 15) toto dovolenj; —

Péter. Ha én most játszánám, az nekem nem hasznos, de káros volna 16).

And. Hogy hogy? Nem tudod-e, mit mondott maga a' tanító Úr, hogy a' vig játék 17) nem árt 18) a' gyerekeknek, sőt használ 19), mert a' testet erősíti 20) és a' lelket felderíti 21).

Péter. Azt én elhiszem 22); de én csak akkor szoktam játszani, ha iskolai kötelességemet elvégeztem 23).

And. Ma délután nincs iskolánk.

Péter. De van iskolai munkánk 24); a' vagy elfelejtetted már 25), hogy azon gyakorlást, 26), mellyet mi reggel irtunk, holnap csinosan letisztázva 27) hoznunk kell 28) az iskolába?

And. Azt estve is leírhatjuk; csak te jöjj!

Péter. Nem úgy Barátom! én elébb megteszem az én kötelességemet; aztán, ha mi időm marad 29), azt játékkal töltöm 30); munka után edesebb a' játék. —

And. Maradj hát otthon 31) te komoly bölcselkedő 32); én játszani megyek!

16) toby mne neužitečné ale škodlivé bylo; — 17) veselá hračka; — 18) neškodí; — 19) než užitečná jest; — 20) tělo posílňuje; — 21) duši rozveseluje; — 22) to uvěřím; — 23) když sem vykonal mé povinnosti; — 24) ale máme školskou práci; — 25) čiťi snad zapomněl; — 26) že to cvičení; — 27) zítra čisto odepšané; — 28) máme přinesti; — 29) gestli mi něco času pozůstane; — 30) v hračky vynaložím; — 31) zůstaň tedy doma; — 32) ty smaurný mudrc.

IV. A' szélről, o wětře.

Mátyás. Hallod-e pajtás! miképen zúg a' szél 1) ?

Jó'sef. Hallom bizony és látom is, miképen hajtogatja 2) a' fákat; jó hogy gyökerestül 3) nem szaggatja-ki 4) azokat.

Máty. Én bizony óhajtanám 5), bar soha nem fújnának a' szelek 6); lám most is miképen verí szemünkbe a' port 7)!

Jó'sef. Az még nein nagy baj 8); de a' szél gyakorta még nagyobb károkat tesz 9), p. o. kiveri az érett kalászokból 10) a' magszemeket 11), szétszaggatja a' szalmafedeleket 12), összetöri a' gyümölcsfákat 13).

Máty. Az igaz! a' mi kertünkben taval 14) egy almafán annyi gyümölcs függött 15), csak gyönyörűség volt rá nézni 16); egyszerre támad a' szél 17), és azon ágat 18), melyen legtöbb és legszebb alma piroslott 19), leszakította róla 20). Bár örökre elnémúlna a' szél 21) és mindig csendes levegő volna 22)!

1) gař huřj wjtr; — 2) gař zhybuge stromy; — 3) dobré že zřoreně; — 4) ge newyrwe; — 5) gabych wynssowal; 6) aby niřdy neduli wetrowé; — 7) hle y teraz gař nám do očí bige vrach; — 8) to geřtě nenj weliká něreřt; — 9) zřařtě wetřj řřkodu řinj; — 10) wybigé že zřalřh řřařj; — 11) ženo; — 12) rozřřá řřamené řřechy; — 13) poláme stromy; — 14) wloni; — 15) na gedně gařbloni tař mnoho owoté wyřelb; — 17) narař powřtal wjtr; — 18) tu haluř; — 19) na řteré gařblká ře řerwenali; — 20) odřomil z něho; — 21) řdyby na wetřnost oněměl; — 22) tiřě powetrj; —

Jósef. Nem úgy, Barátom! a' szelek is hasznosak, mert azok hajtják a' hajókat a' tengeren 23), és a' malmokat 24) —

Máty. Az nem igaz 25)! a' malmokat a' folyók hajtják.

Jósef. De a' hol folyók nincsenek 26), ott az emberek szélmalomokat építenek 27), melyeket a' szél mozgat 28); — azonkívül a' szelek tisztítják a' levegőt,

Máty. Hogy? tán mikor porral összekeverik azt 29)?

Jósef. Dehogy! hanem a' sok ártalmas gőzöket 30), és párákat elszélesztik a' levegőben 31).

Máty. Az én nem értem 32), világosítsd nekem 33).

Jósef. Tudod-e, mi történik a' vízzel 34), ha egy tóban sokáig csendesen áll 35)?

Máty. Megbűdösödik 36) és végtére rothadni kezd 37).

Jósef. A' levegő is megbűdösödne 38) és megrothadna 39) ha sokáig csendesen állna, és a' szelek által mozgásba nem jönne 40).

Máty. Már most értem; és ez valóban nagy hason, melyet a' szelek okoznak mert ha a'

23) pohybugj lodě na mori; — 24) a mlyn; — 25) to není pravda; — 26) kde potoky nejsou; — 27) stáveci větrné mlýny; — 28) pohybuge; — 29) ať se s prachem smísí; — 30) mnohé škodlivé páry; — 31) rozptílují v ovzduchu; — 32) to nerozumím; — 33) vysvětlí; — 34) co se stane s vodou; — 35) když v jezere dlouho tísse stojí; — 36) sešmrdí se; — 37) a naposledy počne hnit; — 38) v ovzduchu by se sešmrdelo; — 39) a zhnije; — 40) kdyby střz větri se nepohybovalo; —

levegő megbűdösödne, akkor a' döghalál következne 41), ügye?

Jósef. Úgy vagyon! tehát ne gáncsold 42) az Istent, hogy a' szeleknek fújni parancsol.

Máty. Sőt imádni fogom 43) az ő bölcsességét és jóságát, hogy a' szelek által is sok jót tesz velünk.

V. Az esőről, o desíti.

István. Ma alkalmasint eső lesz 1).

Jakab. Adná az Úr Isten, mert nagyon szükséges.

István. Ugyan hogy kérheted az esőt? tán kívánod 2) hogy megint sár legyen 3)?

Jakab. Én nem szeretek a' sárban járni 4), de ha látom, hogy az eső szükséges, akkor a' sarat is elszenvedem 5) nagyobb haszonvégett 6).

István. Nagy haszon-e az 7), mikor czismádat besározod 8) és nadrágodat befrecskendezed 9)?

Jakab. Az ugyan kellemetlen dolog 10); de a' kár nagyon csekély 11) azon haszonhoz képest 12), melly az esőből származik 13).

41) nasledowalby mor, čakweru? — 42) tedy nepotupug, neobwiňug Boha; — 43) ba áno wzjwati buďem geho maudrost a dobrotu.

1) dnes bezpochybě bude deště; — 2) asnad žádat; — 3) aby zaš blato bylo; — 4) po blatě chodit; — 5) v blato přetřím; — 6) zohledu na wetší užitek; — 7) či ge to užitek; — 8) řbýž si čizmy zakalíš; — 9) a nohavice zastríkáš; — 10) to ge sice neprjemná věc; — 11) než mašička škodá; — 12) naproti tomu užítku; — 13) který ž desťte vyplývá; —

István. Hát mond meg már, minő hasznot hajt 14) az eső?

Jakab. Az eső olly szükséges a' kerteknek, szántóföldeknek, réteknek és szőlőknek, mint neked vagy nekem a' mindennapi ital 15).

István. Azt én tudom, hogy a' plánták és füvek 16) elszáradnak 17); a' fák és a' virágok elhervadnak 18), ha az eső nem éleszti őket 19).

Jakab. Épen azért óhajtom én 20), hogy bár eső lenne; mert ha ezen szárazság 21) még soká tart 22), úgy félünk kell 23), hogy az elfonyadt fákról 24) éretlenül lehull a' gyümölcs 25), a' gabona és a' széna kevés terem 26); 's így miből élünk majd 27)? 's mivel tartjuk marháinkat télen által 28)?

István. Megvallom 29), te okosan gondolsz 30); rettenetes rossz baj az a' drágaság 31) és inség 32), ha nincsen elegendő élelem 33) és éhséget szenvedni kell 34) az embereknek; pedig ez következnek reánk 35) ha

14) gařy uřitel přináší; — 15) gař řáždoděnnj návog; — 16) že bilino a tráwa; — 17) wpschnau; — 18) uwadnau; — 19) gestli ge deřt neobřiwuge; — 20) proto taužebně žádám; — 21) gestli táto suchota; — 22) dlugo potrwá; — 23) tař se máme obáwati; — 24) že ř uwadnutých štrómů; — 25) neřalé owocě zřřstí; — 26) málo se urodí sěna a obilí; — 27) ř řeho budeme potom se řiwiti; — 28) řim budeme řowati nář řtateř přeř řimu; — 29) wyznám; — 30) ty maudre myřlíš; — 31) řrařřliwé řlé gest drařota; — 32) a řřota; — 33) řdyř nenj nabodřař řiwnořti; — 34) a řlad trpěti muřegj; — 35) a toby nařledowalo na nář; —

a' jó Isten esőt nem adna. Oh úgy én nem
bánnám 36), bár mindjárt esni kezdene 37).

VI. *A' mezzei sétálás*, — procházka na poli.

János. Barátom! menjünk sétálni 1) a' mezőre,
hogy lássuk 2), mi történik ott.

Jó'sef. Én szívesen megyek, induljunk hát 3).

János. Már a' falun kívül vagyunk 4); nézd a'
folyó előttünk lassan folydogál 5); partjá-
nál 6) a' zöld gyepen 7) fűrge gyermekek
játszanak és némellyek közülök 8) füröd-
nek 9) a' tiszta habokban 10).

Jó'sef. Menjünk a' hidon át 11) a' tulsó partra
12); micsoda ház van amott 13)?

János. Az malom 14), mellyben a' molnár ga-
bonát őröl 15), és lisztet készít 16), melly-
ből azután az anyánk kenyeret süt 17).

Jó'sef. Látod-e azon nagy kerekeket 18), mikép
forognak 19); nem a' víz forgatja-e azo-
kat 20).

János. Igen, a' víz, melly sebesen feléjük ro-
han 21), mozgatja a' kerekeket 22) és az
által ezen zúgást okozza 23).

36) tak bych nědbal; — 37) řdyby hnědky počalo pršet.
1) gdime se procházeti; — 2) bychom wydeli; — 3) já půg-
dem wděčně, gdime tedy; — 4) již sme ven z dědiny; —
5) potok před námi pomali teče; — 6) na břehu; — 7)
na zelené puziti; — 8) některj z nich; — 9) kupaj se; —
10) w čistých mlnách; — 11) předdime přes most; — 12)
na ginau stranu; — 13) gáfowý dům ge to tam; — 14)
mlyn; — 15) mele; — 16) a děla mauku; — 17) chleb
peče; — 18) kolešá; — 19) gáf se kraitj; — 20) wšak
ge woda kraitj; — 21) woda, která zprudka na ne se walj;
— 22) kraitj kolešá; — 23) a šrz to působj tento huř; —

Jó'sef. Ne menjünk olly közel hozzá 24), mert a' nagy zúgás miatt 25) nem értjük egymás' beszédét 26).

János. Mit csinál ott azon ember, ki a' parton ülve 27) valami rudat tart kezében 28), mellynek más vége 29) vízbe van merülve 30)?

Jó'sef. Gondolom az halász lesz 31), ki halóját vízbe meritette 32) és abba halakat fogdos.

János. Úgy bizony! ni most épen rántotta-ki a' hálót 33); és a' mint látom, van benne valami.

Jó'sef. Egy kis halacskát fogott, 's azt megint a' vízbe vetette 34), mert ő csak nagyot akar.

VII. Folytatás, pokračování.

János. Hát most merre fordulunk 1)?

Jó'sef. A' szántóföldek felé 2); megtekintjük a' vetéseket 3).

János. De ne menjünk a' széles úton 4), mert az még sáros az esőtől 5).

24) negdime taľ bljjo k němu; — 25) pro veliký huf; — 26) nerozumjme geden druhého řeči; — 27) na brehu sedě; — 28) negakau žerď drží w ruce; — 29) ktere giny konec; — 30) do vody ge zamoren; — 31) myslim že ge rybár; — 32) ktery swau sje zamoril; — 33) práve teraz wytrhl sje; — 34) zaš gi do vody hodil.

1) kde se obrátjme; — 2) k roljm; — 3) budeme zpatrowati sáti; — 4) negdime po široke cestě; — 5) gessťe ge blatnawá od dešťe; —

Jó'sef. Igaz; inkább az ösvényen ballagjunk 6);
— oh mély kellemetes és derült az ég 7)!

János. Látod-e a' pacsirtát 8)?

Jó'sef. Ót' nem látom, de gyönyörű dallolását
hallom 9).

János. Ott ott magasan repked 10); mint egy
rezgő pont 11).

Jó'sef. Már veszem észre 12); de esmered-e
ezen gabona vetéseket 13); mellyek közt
járkálunk?

János. Hogy ne esmerném; Ez itt tiszta búza;
az ott bal kéz felől 14) rozs; az pedig, a'
mi a' hegy² oldalában 15) olly igen nagyon
zöldellik 16) árpa és zab 17). — De kölest
és pohánkát 18) sehol sem látok.

Jó'sef. Azt nálunk nem szokták vetni 19).

János. Melly nagy gazdagságot 20) teremnek
ezen mezők 21)! mellyet egyedül 22) a' jó
Istennek köszönhetünk 23), hogy atyaink'
munkájokat 24) így megáldotta 25).

Jó'sef. És ezen réteken 26) melly édes gyönyör-

6) rádegi vo chodniku pokrúgme; — 7) o! gaf prigemné
a gasné nebe; — 8) ét widjé sštrwánka; — 9) geho utě-
ššené prospěwování sšstjím; — 10) tam wosoko poletává;
— 11) gako trěšaučj punktj; — 12) giž ho pomerkujem;
— 13) či poznáš toto obilj; — 14) to tam na lewo; —
15) na bokú pahrbá; — 16) taš welice se zelená; — 17)
gečmen a owěš; — 18) ale proso a pohánku níkde newi-
djm; — 19) to unáš nezwišli šgati; — 20) gaf weliké
bohatsšw; — 21) robj toto pole; 22) šteré gediné; —
23) děkowati můžeme; — 24) prácy naššjch otců; — 25)
taš požěhnal; — 26) na téčto laučách; —

rel 27) legel az emberi szem 28), ha ezen szépséges virágokat szemléli 29).

János. Szedjünk közzülök egynéhányat 30); 's kössünk bokrétákat 31) belőlök 32).

VIII. *Folytatás*, pokračováníj.

Jó'sef. Jancsi barátom! menjünk-fel azon domb-ra 1), onnan, tudom, messze elláthatunk 2).

János. Oh be felséges kilátás az 3)! nézz, a' falu ott elterülve fekszik 4); a' kémények-ből 5) felemelkedik a' kék füst 6) az ég fe-lé; a' patak pedig mint kigyózik 7) a' föl-dek és rétek között, míg a' szem ott mesz-sze az erdő szélén 8) őtet elveszti 9).

Jó'sef. Ott a' hegy oldalában 10) egy juhnyáj legel 11); de hol van a' Juhász 12), őt nem látom.

János. Amott ni a' fa alatt ülve sipol 13); ku-tyája pedig lábainál kinyújtózva 14) fülel reá 15).

Jó'sef. Im' amott a' ludak úszkálnak a' tóban 16); de bár csak egy nyulat megpillanthat-nánk 17) valahol.

-
- 27) s gaf sladkau blaženostj; — 28) pase se lidské oko; —
 29) kdýž tito krásné kvítky spatruae; — 30) sezbiregme z nich nekolič; — 31) a uvime pěrěčká; — 32) z nich,
 1) staupme bore na ten vršek; — 2) odtud dáleko vidjme;
 — 3) o gaf utěšenný vzhled ge to! — 4) osada rozprostře-ná ležj; — 5) z kochů; — 6) vycházíhuce se bělasý dým;
 — 7) vině se jako had, točj se na způsáb hada; — 8) 9) nestratj; — 10) v boku vrška; — 11) stado ovčj se pase; — 12) pastjr; — 13) tam pod stromem sedě píště;
 — 14) při nohách vystren; — 15) načůwa; — 16) hlě tam husy plávajj w jezere; — 17) než kdýbychom zagjce mohli zajrjtj; —

János. A' nyúl félénk állat 18), csak a' sűrű vetések közt bujkál 19), de ha a' vadász kutyák kinyomozzák 20), akkor olly nagy ugrásokat tesz 21), hogy a' kutya nehezen utólérheti 22).

Jó'sef. De bezzeg utóléri a' puska és a' golyó 23).

János. Én sajnálom, 24) ha azok a' kegyetlen vadászok 25) úgy üldözik 26) és agyonlövik 27) a' szegény ártatlan nyulacskákat 28).

Jó'sef. A' jó Isten engedte az embernek 29), hogy használhassa az állatokat kedve és akaratja szerint 30). —

IX. Folytatás, pokračování.

Ján. Már tán haza is mehetünk 1)

Jó'sef. Nem bánom; kövessük azt a' két szekeret 2), mellyek szénát visznek 3); ha felfordúlnak 4) legalább segíteni fogunk 5) felemelni a' terhet 6),

János. Segíteni, örömet segíték akárkinek 7); de ezeknek inkább nem segítenék, csak ne fordúljanak fel 8).

18) žagje ge bázlivé žvrě; — 19) gen w hustem obili se skrjvá; — 20) gestli ho kopowy wyšlafugi; — 21) weli-ké škofy činj; — 22) težko geg dohoni; — 23) než dohoni ho flinta a kálka; — 24) litugem; — 25) ukrutný pomownjci; — 26) přenasleduj; — 27) přestrelj; — 28) newinné žagačny; — 29) dowolit; — 30) tle své vůli a ljbosti;

1) mŕžeme gŕti; — 2) nasledujme tj dwa wozy; — 3) seno wezau; — 4) gestli se přewrhnau; — 5) aspoň budeme pomáhati; — 6) dvŕhat tŕži; — 7) rád pomáhám trebaskomu; — 8) řdyby se gen nepřewrhlj; —

Jó'sef. Talán elfáradtál a' sétálás közben 9) Ba-
rátom! alig lépdelsz már 10).

János. Biz' én még nem vagyok fáradt; csak nem
akarok sietni 11), hogy meg ne izzadjak 12);
mert a' ki megizzad, könnyen meghűti ma-
gát 13), és aztán beteggé lehet 14).

Jó'sef. Ezen sétálás hasznunkra lesz 15); tu-
dom, a' vacsora jól esik majd 16).

János. Azt elhiszem, és már várni is fognak
otthon.

Jó'sef. Hisz' már nem vagyunk messze a' falu-
tól; már én házatokat látom; nézd, a' kis
húgod'ajtó előtt áll 17), 's úgy látszik, min-
ket les 18); ezen csomó virágokkal 19),
mellyeket a' réteken szedtem össze 20),
neki kedveskedem 21).

János. Az neki igen kedves ajándék lészen 22),
mert szereti a' virágokat.

9) asnad si se unawil w procházky; — 10) ledwy frá-
čijs; — 11) nechcem pospychati; — 12) aby se newypotil;
— 13) lehko se prechladi; — 14) může onemocněti; — 15)
táto procházka bude nám na užitek; — 16) dobré nám
bude chutnati; — 17) hle twá mala sestra stojí pred dver-
mi; — 18) tak se zdá, že nás wyzerá; — 19) tjíto
swazkem kwětú; — 20) ktere sem sezbíral; — 21) gi se
zawděčím; — 22) to gi bude milý dar.

MAGYAR VERSEK, MESÉK 'S MÁS
DECLAMÁTIÓS DARABOK.

I. *A' viasz és a' téglá; most a' téhla.*

Viasz megirigylé 1) téglá' keménységét 2)
'S hogy megmutathassa önnön büszkeségét 3),
Azt kérdeze tőle 4): ugyan mit mivelteél 5),
Hogy puha agyagból 6) olly keménnyé lettél 7)?
Felele a' téglá: tűzben égettetem 8),
'S így puha agyagból kemény téglá lettem.
A' viasz gondolá, hogy majd ő is nyerhet 9)
Illyen úton, módon szit olly keménységet. —
Ám de szegény viasz! a' mint tűzbe juta 10)
Azonnal elolvadt 11) 's oda lett 12) a' buta 13)!
A' mi szolgál egynek javára 's hasznára 14),
Az veszedelmet hoz 15) egymásnak nyakára.

1) záviděl; — 2) tvrdošt téhly; — 3) aby proufázal smau
wžácnost; — 4) zeptal se gi; — 5) co si dělala; — 6) že
ž meké hlíny; — 7) tak tvrdaú si se stála; — 8) w ohni
sem pálená byla; — 9) že y on žižka na takowý způsób;
— 10) gať do ohně přišel; — 11) hnedky se žtopil; —
12) a bylo poném; — 13) ten hlauvý; — 14) co gedno-
mu slauží k užitku; — 15) to ginému nebezpečenstwí
přinese na hrdlo.

II. A' görény és a' paraszt, — tchor a sedláf.

Midőn ravasz görény egy galambot lesett 1)

Ó maga a' kitett kelepczébe esett 2)

Nagy ijedségében 3) a' rabló 4) azt mondá

A' parasztgazdának, midőn őt feloldá 5):

„Ereszsz-el 6) j, ember! néked életemben

Soha sem ártottam 7) valóban semmiben“

„Hát a' galamb néked ártott-e' élteben?

Kérdezé a' paraszt haragos hevében 8),

Mért bántasz ártatlant 9) a' ki nem bánttéged 10)?

Galambnak gazdája gonosznak nem enged 11).

Oh ember! vigyázz, hogy ne árts ártatlannak,

Mert az által bizony csak ártasz magadnak.

- 1) řdyž Iřtívř tchor holuba řtrehnul; — 2) upadl do nastaveného slopce; — 3) ve svém strachu; — 4) ten laupčijř; — 5) řdyž geg odvažoval; — 6) propust mne; — 7) nikdy sem tobe neuřřřdíl; — 8) v hněvivém rozpálenj; — 9) proč ubližuješ nevinněmu; 10) který tobě neubližil; — 11) žlořněmu neodpustj.

III. A' béka, žaba.

A' béka látván az ökröt hajdanában 1)

Ótet kívánta elérni nagyságában 2)

Hogy hát olly nagy legyen, kezdett erőlkdni 3)

'S teljes erejéből kezdett pöffeszkdni. 4)

És varaszkos bőrét addig erölteté 5)

És hasonló béka-társait megveté 6);

Mig végre elpattant erőlkdésében 7),

Bolond! be megjárt a' rút kevélységében 8),

Ha mérközni kíván szegény a' gazdaggal, 9),

Koldus botra jutand valaha bizonynyal 10).

- 1) ja starodáwna (nekdy) žaba widauc wola; — 2) žádala na welkost gemu rownau se stati; — 3) počala se syliti; — 4) a z celé sylu nadauwati; — 5) a swau žnirastkannau kúži až dotauš sylila; — 6) žnewažowala; — 7) až naposledy se roppukla w swém sylenj; — 8) šrz špatnau pjchu počebila; — 9) když čudobný bohatému se chce rownati; — 10) gıstotné nekdy na žebráckau palicy prigde.

IV. *A' kutya és a' farkas, pes a wlk.*

Egy kutya a' farkas előtt dicsékedett 1)
Éltében inséget hogy még nem szenvedett 2);
Hogy ő még nem tudja, mi a' nyomorúság 3),
Nem érte még soha semmi baj és agság 4);
A' kötelessége igen könnyű légyen 5),
Gazda' házát őrzi 6), ha aludni mégyen. —
Ekkor történetből 7) a' farkas meglátá,
Hogy a' kutya nyakát a' láncz elkoptatá 8).
Mi ez? mond a' farkas kutya pajtásához;
Felele az; nappal kötöznek oszlophoz 9).
„Igy tehát jobb az én erdei lakásom 10),
„Használd szerencsédet, te boldog pajtásom!
Valóban mindég jobb az igaz szabadság 11),
Mint akárminő kincs és földi gazdagság.

- 1) pıšlıl se; — 2) že netrpěl bjdu w swém životě; — 3) co ge bjda; — 4) že ho gessťe někdy nezachwátıla starost; 5) geho powinnost gest lehká; — 6) swého hospodáre dım strážı, když gde spáti; — 7) z nenádála; — 8) retez žedrela; — 9) wedné přivazujı mne k slápu; — 10) mé bpdlenj w hore; — 11) opravdowá swoboda ge lepšıı, nežli poklad a bohatstwj.

V. A' ló és a' csikó, — kün a žrebec.

Midón a' kis csikó a' nagy lovat látta,
 Hogy a' fényes hintót 1) milly kevélyen húzta,
 Úgy megirigylette annak szerencsáját,
 Hogy czifra kantárba maga veté fejét 2).
 Elsőbb' ugyan büszkén kezdett ugrándozni 3),
 Teljes örömében czifrán ficzkándozni 4);
 De midón a' száját zabra szorítaná 5),
 És a' kemény hámszif 6) szügyét 7) jól megnyomná 8),
 A' kocsis ostorral, hátára csapkodna 9)
 'S pihenésre neki mi időt sem hagyna 10);
 Akkor megsiratta nagy balgatagságát 11),
 Nem irigylé többé a' ló' holdogságát 12).
 Ne irigyeld soha másnak szerencsáját,
 Eljed inkább vígan életed idejét 13).

- 1) nádherný koč; — 2) do bliskavého kantára sám vložil svou hlavu; — 3) zpočátku pískně počal poskakovat; — 4) v plné radosti cifrovane se vypjnat; — 5) řdyž ale zabadlo jeho píště žáhlo; — 6) tvrdý remeň, stverne; — 7) jeho prsá; — 8) tlačily; — 9) kočis bjčem mu na hrbet pleškal; — 10) k odpočinutj nic času nenechal; — 11) oplakal svou hlaupest; — 12) nezávídel wjce blažoslavenstwj foně; — 13) ži raděgi wesele čas swého žiwota.

VI. A' róka, — ljska.

Egykor az oroszlánt a' róka gúnyolta 1),
 'S vigyázatlansága miatt kicsúfolta 2),
 Hogy futtában farkasverembe béesett 3),
 És ott buslakodott ugyan nem keveset 4).
 Történt, hogy a' roka szelesen futkosva 5),
 A' veremhez, közel pajkosan ugrosva,

Maga is béesett ugyan a' verembe,
 És így szinte ő is jött veszedelembé 6).
 A' ki örül másnak szerencsétlenségén 7)
 Nem soká okosbúl saját vesztességén 8).

- 1) gedenkrát líššta wysmjwala lewa; — 2) pro nemerkow-
 nost; — 3) že w utjěkánj do mlěj gamy pabl; — 4) a tam
 se nemáo rmautil; — 5) stálose že y líššta pochábě wy-
 ššakugje; — 6) tež přiššla do nebezpečestwj; — 7) kdo
 se raduge ž giněho nebezpečestwj; — 8) ten nezadluho
 ž maudrij že swě wlastnj žraty;

VII. A' rest szolgálók; — leniwé služky.

Egy munkás özvegy, ki a' rendet szerette 1),
 Rest szolgálóit jó korán költögette 2),
 'S azokat munkára azonnal hajtotta,
 Mihelyt csak hajnalban a' kakast hallotta 3)
 De a' rest szolgálók munkát nem szeretvén,
 Kakas' éneklését már nem szenvedhetvén 4),
 A' szegényt megölték 5). 's tölték boszújokat 6);
 De így egyedül csak büntették magokat;
 Mert a' gazdasszony most órája nem lévén 7)
 Szokás szerint korán reggel felserkenvén 8),
 Cselédjeit többé aludni nem hagyta,
 Sőt néha éjfélkor 'munkára hajtotta. 9).
 Ki magán ravaszul kíván segíteni 10)
 Az bizony maga fog legtöbbet veszteni 11).

- 1) gębna pracowitá wdowa, která perádek ljibila; — 2)
 welmi ráno budila; — 3) gahnáhle na uswitě žpěw ko-
 hauta slyššela; — 4) žpěw kohauta nemohauce sněšti, mr-
 zely se na neg; — 5) žabilj toho neboráka; — 6) a swat
 pomstwu wyplnily; — 7) hodiny nemagje; — 8) dle oby-
 9*

čega včas ráno se probaujala; — 9) ba áno nekdy v púšnici
ge do roboty hnala; — 10) kdo Istimé žadá si spomocy;
11) sám negwjc utratj.

VIII. A' virágokat szedő gyermek.

Žwjtky sbjragjcy chlapec.

Egy gyermek mély völgyben 1), szedett virágokat,
És szép bokrétába kötözé azokat 2).

Akkor hozzá járúlt egy bölcs 3) és így szóla,
Mert életében már sokat tapasztala 4):

„Gyermek! igaz, hogy itt szép virágok vannak,
De mérges kigyók is 5) szinte találkoznak 6).

Menj tova hát innen 7), ha kedves életed 8),

Hogy kigyó fulánkja ne szúrjon tégedet 9).“

De a' gyermek még csak virágokat szedett,

És a' jó tanácsról mit sem elmélkedett 10).

'S im'! egy mérges kigyó hirtelen megcsipte 11),

Lerogyott a' gyermek 12) 's életét végezte 13).

Kövesd mindenkor a' bölcs és jó tanácsot 14),

Ha akarsz e' földön élni sok jó napot.

- 1) w hluboké doliné; — 2) do krásné bukrétky ge swazon al;
— 3) geben maudrý k nemu pristaupil; — 4) který gž
mnoho žkaufil w žiwotě; — 5) než v gedowatj hadowé;
— 6) se též naležagj; — 7) gdi přjč odtudto; — 8) gestki
tobě ljbý život; — 9) aby tě neubodlo žihadlo hada; —
10) nic nemyslel na dobruu radu; — 11) žrazu geg ústip=
nul; — 12) padl chlapec; — 13) a život dokonal; —
14) nastědúg wždychy maudru radu.

IX. A' kevély kos, pišný baran.

Egy kos olly erős volt, hogy senki a' nyájban 1)

Meg nem tudta győzni számtalan csatában 2).

'S úgy elkevélyedett 3) győzedelmeire 4)
 Hogy vitézségének elterjedett hira 5),
 Hogy most a' bikát is csatára kihivta 6)
 És hogy győztes létszen, előre gondolta 7).
 De bezzeg a' bika földre terítette 8)
 És rút kevélységét szépen megbüntette 9)
 A' kevély mindenkör nagyon csalatkozik 10),
 Ha hatalmasokkal összevállalkozik 11).

1) žádný w stabu; — 2) w mnohem potjkanj ho newedel
 premóci; — 3) taž žpissněl; — 4) nad swjm witezstwjm;
 — 5) že se powest rozsírila o geho údatnosti; — 6) že
 giž y byka mywolal k bogi; — 7) napred myslél že bude
 wjtězem; — 8) ale wěru ho na zem rozprostrel; — 9)
 pekně pokutowal geho sřkaredau pišu; — 10) pišně se
 oflame; — 11) řdyž se se slynými potjka.

X. A' csalárd pásztor, lživý pastjr.

Egy mezei pásztor őrizvén juhokat 1),
 Öröme telt, hogyha csalhatott másokat 2)
 „Jertek! itt a' farkas 3)”, tépi juhaimat 4);
 „Segéljete 5), mert nem menthetem magamat 6).
 'S midőn más pásztorok segítségül jöttek,
 A' hamis pásztortól csak kinevettettek 7).
 Néhányszor gyakorlá 8) ezt a' hamisságot 9),
 'S a' pásztorok látták e' rút csalárdságot.
 Nem soká a' farkas valóban érkezett,
 'S a' megijedt ifjú 10) sirva esedezett 11):
 „Jertek! itt a' farkas tépi juhaimat,
 „Segéljete, mert nem menthetem magamat!”
 Hallották azok őt, de meg sem mozdultak 12),
 Hogy csúfot üz megint 13), ók így gondolkoztak.

A' farkas tehát a' juhokat szaggatta 14),

És a' tsalárd pásztor nyáját megsiratta 15).

Ne üz tréfát másból 16) 's ne szokj hazudozni 17).

Ha nem akarsz bút, bajt magádnak okozni 18).

- 1) owce ostrihal, pásl; — 2) radost měl, fbyž giných oflamati mohl; — 3) podte, tu ge wlf; — 4) owce mi trhá; — 5) pomůžte mi; — 6) nemůžem se obránit; — 7) od toho lživého pastjce wysimwáni byli; — 8) nekofikrát zpáchal; — 9) tuto lež, faleš; — 10) preděšený chlapec; — 11) nářfage prošil; — 12) ani se gen nehnuli; — 13) žežab posměch šrogj; — 14) owce trhal, šfřtil; — 15) swé stado oplakal; — 16) nečiň sobě žert ž giného; — 17) nezwiřni lhárit; — 18) geřli sobe nečes žarmuteř a šřodu žpřšobit.

§. 14.

AZ ESZTENDŐNEK NÉGY, RÉSZEI.

I. A' Tavasz, — Garo.

Itt a' tavasz! bennem minden vércsepp örül 1)

'S a' koinor bú bánat 2) mélyen elszenderül 3);

Itt a' távasz! én a' szép tavaszt szeretem,

A' hol kedvem tartja 4) agyamat vehetem 5);

Öltözik az erdő 6), virágokon járok,

'S a' zöld mezőségnek bársonyın sétálok 7);

A' kis szellőcskék is gyengén lengedeznek 8),

'S a' tiszta patakók vigan csergedeznek 9);

A' nyájak legelnek 10) biznak 11) szaporodnak 12),

'S fogai közt a' fű' szálai ropognak 13).

A' pásztorok pedig a' hegynek alljában 14),

Vagy terepély bikfák' 15) ernyős sátorában 16),

Vetvén a' nyájakra vigyázó szemeket 17),
 Sipolnak 18) dudálnak pásztori éneket 19),
 Szépen bóg a' tehén, mikor borját hijja 20)
 Mekeg a' vig ketske, mikor annyát szijja 21).
 Merre járok, kelek, madarak repdeznek 22),
 Felettem 's mellettem dalokkal kedveznek 23).
 A' pacsirta pedig felrepül magosan 24)
 'S reptében csicsereg 's csiripol hangosan 25).
 A' rigó füttyörész rakott fészke körül 26),
 'S kellemes dalának minden munkás örül 27).
 Én tehát a' tavaszt dalommal dicsérem 28)
 'S hogy sokáig tartson, a' jó Istent kérem.

1) we mne se každá kwapka kwi raduge; — 2) possmaurný
 zármutek a starost; — 3) hluboce zaspi; — 4) kde se mi
 ljbí; — 5) postel si popravít můjem; — 6) hora se oblé-
 fá; — 7) procházím se po šarlátě zeleného pole; — 8)
 přemýšlám metrickové; — 9) potaučkové wesele šumí; —
 10) stáda se pásou; — 11) tučnej; — 12) rozmnožují
 se; — 13) mezi zubami jim chrumkají stěblá trávy; —
 14) na zpodku hor; — 15) široko rozprostřený buř; —
 16) chládkový stánek, šátor; — 17) obrácejce na stádo
 pozorlivé oči; — 18) píšťalí; — 19) žagdují pastýřské
 písně; — 20) když wolá své těle krawa ruč; — 21)
 kozle blečej když sge; — 22) ptáci poletují kudy krásím;
 — 23) zpěvem se wdějí; — 24) škrwánek wísofo wyletí;
 — 25) w letku hlasitě štěboce; — 26) brozd pohwizduge
 wůkol udělaného hnýda; — 27) z geho přigemného zpě-
 wu každy dělají se raduge; — 28) já chválím garo man
 písní, a aby dlouho trwalo, proším Boha.

II. A' Nyár, — Leto.

Örülj te tavasznak, ha tetszik, Barátom!
 Mert nincs jó izlésed 1), azt már általlátom.

Én a' nyár idejét leginkább szeretem ;
 Azért is dicséri azt a' versezetem 2).
 Ha a' nap felszálván 3) egész tágas eget.
 Általjár 4) árasztván jóltévő meleget 5) ;
 A' setét éjjelek' borzasztó homálya 6)
 Hosszú álommal a' földet nem kínálja 7)
 Akkor kétszeresen életet élhetünk 8)
 Mert hosszú napokban több jót végezhetünk.
 Ha pedig a' munka elfárasztott nagyon 9),
 'S testünknek szüksége pihenésre nagyon 10) ;
 Akkor minden szeglet a' házban nyújt ágyat 11),
 Nem kell duhnya, bunda, vagy kályha 12) ; a' bágyadt 13),
 A' nyár' melegében édesen szenderül 14),
 'S bár meztelen is 15) mély álomba merül 16),
 'S mi múlhatja felül a' nyárnak' kellemét 17)
 Akár hová vesse ember vi'ssga szemét 18) ?
 Szellő' fuvalmára az arany kalászkok
 Lengnek a' mezőkön ; amott a' halászkok 19)
 A' folyónak' partján fűszfabokrok alatt 20)
 Hálóba fogdossák az úszkáló halat ;
 Itt az aratók danolnak hosszú sorral 21)
 Ott négy ló izzadva és meglepve porral 22),
 Csikorgó szekeren csűrbe visz gabonát 23),
 Melly kenyeret nyujtson szegénynek télen át ;
 Ha pedig a' napnak tikkasztó hevében 24)
 Elfárad a' testem munka' közepében ;
 Frissítő fürdőre akárhol akadok 25)
 Ha a' közel habzó patakhoz szaladok 26).
 Azért én a' nyárat egyedül dicsérem,
 'S hogy örökké tartson, a' jó Istent kérem,

- 1) nemáš dobró smaf ; — 2) mé werššwánj ho chwálj ; —
 3) ftyž slunce wzejde ; — 4) pregde celé obšširné nebe ; —
 5) wpléwá ze sebe dobrotivé téplo ; — 6) štrášná tma

černých noci; — 7) nenautj žem f dluhému smu; — 8) dvógnásobně můžeme užiti; — 9) když nás unavila práce; — 10) nasse tělo potřebuge odpočinka; — 11) každý kaut ge poštel; — 12) nepotřebj periny; — 13) unavený; — 14) sladce usne; — 15) trebaš v nahý; — 16) do hlubokého (na se zamori); — 17) co může převjřiti přjgennost leta; — 18) kdy kolmek oči obrácj; — 19) tam rybáry; — 20) pod vrbovjmi kromy; — 21) tu žency prozpěwuj w dluhem rádě; — 22) čtyry koně potjce se a prikrite prachem; — 23) do stodoly wezau obilj na wrždicjm woze; — 24) když ale w zpárně horkost slunce; — 25) trebaš kde natrefjm na čerstwj kaupel; — 26) geřli zabehnem f negbliřšjmu potoku.

III. Az Ősz, Gesen.

En néktek barátim őszintén megvallom 1)
 Hogyha hosszú évnek részeit vizsgálom 2).
 A' tavasznak 's nyárnak csak hiú kelleme 3),
 Mellynek nincs glöttem valódi érdeme 4).
 Vagy tán azok töltik hordóinkat borral 5),
 Mellyek a' pinczékben állnak hosszú sörrel?
 Vagy tán azok áldják gyümölcsel a' fákat 6),
 'S eleséggel látják-el ők a' konyhákat 7)? —
 O te dúsz gazdag ősz ez a' te áldásod 8)!
 Hogy szegehy napszamos hijába nem ásott 9),
 Hogy a' szorgos gazda hijába nem vetett 10),
 'S iparkodó kertész ingyen nem ültetett 11);
 Mind ezen kincseket az Ősz ránk halmozza,
 'S Istennek áldásit egyedül ő hozza.
 Bár sokan azt mondják, hogy ősszel fellegek 12)
 És sűrű köd által boritvák az egék 13);
 'S hogy szüntelen eső miatt az ég komor 14)
 Igaz! de ennek ám örül éhes gyomor 15).

Mert bár áztatják őt' az eső cseppei 16),
 Még is vigasztalják őt' fák' gyümölcsei 17);
 Itt a' szilva az ő érett kék színével 18),
 Ott a' sárga körtve jó izű nedvével 19),
 Itt a' piros alma' gömbölyű formája 20)
 Diszlik a' faágon 21) 's izlik ember' szája 22).
 Hát a' szőlőkertek az őszi napokban 23),
 Részesítnek minket minő vigalmokban 24)?
 Melly' öröm! a' puha és édes fürtöcskék 25),
 Mellyeket leszednek lányok és menyecskék 26),
 A' méznél édesebb mustot árasztanak 27)
 Miután kapások ér'tte fáradtanak 28).
 A' szorgos vinczellér poharát meríti 29)
 A' tele kádba 's azt mohón kiüríti 30),
 'S jó kedvre derülve 31) élteti az urát 32),
 Ki ó borral tölti az üres poharát 33);
 'S akkor mozsarakat ott a' borház előtt
 Elsütnek 34) 's megrazzák az estveli szellőt 35);
 Majd a' müzsikusok pengetnek húrokat 36)
 'S víg tánczra indítják a' puttonyhordókat 37).
 'S így egész családok örömmel megtelnek 38),
 Míg ősz' kellemeit élve szüretelnek 39).
 Én hát az Istenhez könyörgök szüntelen 40)
 Hogy e' földön legyen az örök ősz jelen 41). —

- 1) gá auprimně wyznám; — 2) řdyž rofa čásky pomažu-
 gem; — 3) gen darebná utěšenost; — 4) ktera prede-
 mnau nemá opravdowau wščenost; — 5) či asnad oni na-
 plnuj nasse sudy wšnem; — 6) či požehnáwagj stromy
 owocim? — 7) či oni zopatrugi kuchiň žiwnosti? — 8)
 ty bohatá geseni, to ge twé požehnáni; — 9) že dělňj ná-
 darmo nekopal; — 10) hospodár nadarmo nerozřiwal; —
 11) že usylowný zadržňj nadarmo nesadil; — 12) že w
 aesen oblaky; — 13) řřz hustau hmlu zastřená gšau ne-
 besá; — 14) nebe gest čymaurně pre ustawičný desť; —

15) než tomu se raduge láčné brjcho; — 16) a kóli geg pomoij kwapky děstě; — 17) potěšuge geg předce stromů owoce; — 18) slivka swau zralau bělasau barwau; — 19) žlutá hruska swým čutným zašem; — 20) červené gablko okružlau fůrmau; — 21) kráši se na haluzy; — 22) čut činj ústům; 23) a winnice w dnech geseňch; — 24) galkowých rozkosech učastnými nás činj? — 25) meké a sladké stěpky; — 26) které objragj diwěatá a newěšy; 27) wyléwagj sladši must nad měd; — 28) potom fdyž kopači proň ustáwali; — 29) uslowný wincúr swůg pohár začře, zamorj do plně kědi; — 30) a ge dčhtiwě wypráznj, wypige; — 31) w dobré wauř; — 32) pripiaje za zdrowj swěho pána; — 33) naplnj mŭ pohár starjm wjnem; — 34) podpálj mažáry tam před; — 35) že se wěternj powetrij třeše; — 36) musikanty na stranách hra- gi; — 37) do tance poštyugj puřnárů; — 38) tak celé čeládky radostj se naplňugj; — 39) počaub objragj hrozno požiwagje rozkose geseň; — 40) gá tedj k Bohu se mo- dljau ustawičně; — 41) aby wěčitá geseň byla přistonná na zemi.

IV. A' Těl, Žima.

Magasztaljátok tik 1), a' mit csak akartok;
 A' Těl' érdeminek az által nem árttok 2);
 Én a' havas télnek szivemből hódolok 3)
 Azért neki néhány verset eldanolok. —
 Valamint az öreg embernek ősz feje 4)
 Tiszteletre méltó 5), bár fogy is ereje 6);
 Úgy szinte a' telet nagyra kell becsülni 7),
 'S ha érkezett hozzánk, örömré derülni 8).
 Mert a' tél nem mint az ifjú és hetyke nyár 9),
 De mint egy tisztos Úr 10) bunda 's bekesben jár;
 A' fáradt természetnek ad nyugodalmat 11),
 Terjesztvén felette pihenési álmat 12);

'S hogy pedig álomban hideg őt' ne rázza 13),
 Puha ágyat vetvén, hóval bépárnázza 14).
 Ha a' természet így egyikcsit nyugodott 15)
 A' víg Fársáng őtet felébreszti legott 16).
 Ez tudnillik zengedezvéen friss nótákat 17),
 Tánczosokkal tölti a' tágas szobákat 18);
 Mert midón a' Czigány czitaráz 's hegedül 19)
 Akkor bizony a' lány 's legény búsan nem ül 20)
 De felszökvén fonó rokkáját elteszi 21),
 'S ünnepi köntösét magára felveszi 22).
 És az izmos legény a' műhelye megül
 Felkél 23) 's kedvesével a' táncsorba vegyül 24).
 'S megvallván egymásnak forró szerelmöket 25),
 Elmennek a' Paphoz, kösse egybe őket 26).
 'S itt a' lakadalom, 's itt van a' házasság 27),
 Mellynek kurjongatva örül a' rokonság 28).
 A' tél hát, bár hideg, melegit sziveket 29).
 'S oltárhoz vezeti a' szerelmeseket 30);
 'S így, hogy szaporodik Ádám 's Éva neme 31)
 Az csak a' hideg tél' 's fársángnak érdeme 32).

-
- 1) mychwalugte eo gen čete; — 2) zásluhám jimy sřz
 to neusslodite; — 3) gá sněhowě jimy sře klanjm; —
 4) sředivá hlawa; — 5) cti hodná; — 6) ačkoli geho
 fta klesně; — 7) wisoce treba wážit; — 8) radostj
 plěsati; — 9) mladý a lehkomyslň, wrtky; — 10) ga
 fo wážitý wán; — 11) dáwa odpočinutj unawené přirody;
 — 12) rozřirugje nad nj sen k odpočinutj; — 13) aby
 gi we sně zima netrásła; — 14) měkau postel poprawj,
 sněhem gi přifrige na zpřesob přejn; — 15) když přiro
 da tak ponekud sobě odpočinula; — 16) hnedky wesele
 řassanky gi probudj; — 17) řiřstě ndty totizto žněje;
 18) prostřanně čije naplnj tanečnjky; — 19) když hrá
 na cytare a na huslech; — 20) wtedy dívče a mládenec
 smutně nesedj; — 21) než wřstokje swau praslicy přec

obložj; 22) obleče si raucha svátečnj; — 23) vstane od
 varštatú tlustý mládenec; — 24) se swau milenkau za-
 mjchá se do tanečnjho radu; — 25) geden druhému wy-
 znagi swau lásku; — 26) aby ge spoluswázal, osobá-
 šil; — 27) a tu gest hotowá swadba a manželstw; —
 28) kterému se plesánjm raduge cela pokremnost; — 29)
 zima tedy, ačkoli ge studená, zhrjwá srdcá; — 30) za-
 milowaných wodj k ostáru, k sobássi; — 31) že se roz-
 množuge pokolenj Adama a Ewy; — 32) to ge zásluha
 studené zimy a Šassankú.

V. A' Bérekesztés, Závjrfka.

Minő perlekedés támadott köztetek 1)?
 Kérlek, Barátim! csak össze ne vesszetek 2)!
 Mindeniknek vagyon igaza, ha véli 3),
 Hogy tavaszi, nyári, őszi és a' téli
 Napok sok gyönyörű mulatságot adnak 4),
 Mellyben ezen földnek lakosi vigadnak;
 De ki azt állítja 5), hogy azok' egyike
 Egyedül kellemes 6) — bár akármellyike 7),
 A' többinek pedig hogy kelleme hiú 8),
 Azt nem állíthatja, csak esztelen fiú 9)! —
 Az Isten tudillik azt úgy intézte-el 10),
 Hogy Tavasz szüntelen a' Telet váltsa-fel 11),
 És hogy Tavasz után a' Nyár következék 12),
 Az Ősz pedig Nyárnak nyomába érkezzék 13).
 Ő mint Bölcs alkotó 14) a' nyárban hevíti. 15)
 A' földet 's ragyogó nappal melegíti;
 'S a' kifáradt természetet elaltatja 16)
 Télben, 's a' hópárnát azért rá hullatja;
 Tavaszkor pediglen újra felébreszti 17),
 És az új szép ruhát reája függeszti.

Összel pedig azért jön sok égi ború (18),
 Hogy a' Természet már akkor öreg korú (19),
 Nem mosolyg 20) 's magát büszkén nem fittogtatja,
 Csak érett gyümölcsöt bőséggel hullatja (21).
 Azért minden Lélek mondja rá aldását (22)
 Ki olly bölcsen tartja e' világ' forgását (23)!

- 1) gafa rojzpra powstała mezi wami; — 2) gen se nepo-
 wadte; — 3) gestli za to má; — 4) kratochwile působj;
 — 5) než kdo twrdj; — 6) že gen gediná gest prijemná;
 7) ktera kolwek; — 8) giných pak prijemnost že ge da-
 remná; — 9) to gen nerozumně twrditi může; — 10)
 tak sporádal; — 11) aby proměnilo; — 12) aby nasle-
 dowalo; — 13) do slepege wstoupila; — 14) on gako
 maudr; Stworitel; — 15) zehrwá; — 16) kaže aby
 zaspala unamená priroda; — 17) zas probudj; — 18)
 wseligaké nebes zachmaurenj; — 19) giž gest w starem
 wěku; — 20) neusmjwá se; — 21) gen owoce wydává
 w hojnosti; — 22) nech rékně na neho své požehnánj;
 — 23) tohoto sweta běh, proměny maudre zprawuge.

Moz 132

• 109581

